

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kasvatuksen paikka suomalaisessa valmennuksessa
Diskurssianalyysi valmentajien kertomuksista

Kasvatustieteiden yksikkö
Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma
OUTI RITARI
Huhtikuu 2016

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

OUTI RITARI: Kasvatuksen paikka suomalaisessa valmennuksessa. Diskurssianalyysi valmentajien kertomuksista.

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma, 90 sivua

Huhtikuu 2016

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kasvatuksen paikkaa sekä sen ilmenemistä osana suomalaista urheilu- ja valmennustodellisuutta. Kasvatus voidaan nähdä urheilu- ja valmennustoimintaan sekä urheilun ilmiöihin liittyväksi, mutta esimerkiksi julkisen keskustelun areenoilla tämän huomioiminen jää hyvin vähäiseksi. Kasvatus nähdään osaksi toimintaa, mutta sen aito ymmärtäminen sekä toteuttaminen kaikessa laajuudessaan nousevat kyseenalaisiksi. Tutkimus ottaakin osaa ajankohtaiseen keskusteluun urheilukulttuurin muutoksista, nostaten esiin kasvatuksen merkitystä sekä laajempaa huomioimista. Tutkimuksen viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktivismi, jolloin todellisuus nähdään kielellisesti rakennettuna. Tutkimuksen kohteeksi nousevat näin kasvatuspuheiden erilaiset konstruktiot, joiden kautta rakennetaan myös kasvatuksen paikkaa osana urheilu- ja valmennustodellisuutta.

Huomio kohdistuu kielellisesti tuotettuihin todellisuuden kuviin, joiden rakentumista lähdetään tarkastelemaan diskurssianalyysin avulla. Aineisto koostuu eläytymismenetelmällä kerätyistä valmentajien kertomuksista. Valmentajat toimivat henkilöinä, jotka vastaavat kasvatuksen todentumisesta, mutta yhtä lailla osallistuvat kasvatuksen paikan ja ilmenemisen rakentamiseen laajemmassa kulttuurisessa mielessä. Eläytymismenetelmässä osallistujat eläytyvät kuvitteelliseen tilanteeseen suorien kysymyksien sijaan. Tarkoituksena on hahmottaa laajasti erilaisia näkemyksiä kasvatuksesta ja kasvatuksen paikasta, joihin valmentajat nojaavat, ei pyrkii paljastamaan yhtä ja aitoa urheilutodellisuuden luonnetta. Tarkemmin tutkimuksella lähdetään selvittämään, mitä kasvatuksesta puhutaan, minkälainen paikka sille rakennetaan ja kuinka valmentajat rakentavat kasvatukselle vaihtoehtoisesti suurempaa tai pienempää roolia urheilu- ja valmennustoiminnassa.

Kasvatus liitetään kertomuksissa lasten ja nuorten urheilua koskevaksi. Kasvatuksellinen päävastuu rakennetaan usein vanhemmille, mutta myös valmentaja saa kasvatuksellisia rooleja. Yhtä lailla pelkkä urheilu ja siihen osallistuminen rakennetaan kasvattavaksi. Kasvatusta todennetaankin paljon urheilun tarjoamien positiivisten piirteiden sekä ominaisuuksien kautta ja vain harvoin se saa laajempia merkityksiä kohti urheilijan muuta elämää. Kasvatuksen paikkaa rakennetaan piiloisesti hyväksyen, mutta myös eriyttäen ja välineellistäen se suoritusta palvelevaksi. Lisäksi valmentajat suoraan viittaavat kasvatuksen suurempaan tai pienempään rooliin. Pienempää roolia todennetaan valmennusta ja kasvatusta eriyttämällä, valmennuksen toimiessa ensisijaisena tehtävänä tai korostamalla ammattimaisuutta. Vanhempien kasvatuksellinen päävastuu myös mahdollistaa pienemmän roolin. Toisaalta suurempaa roolia rakennetaan myös vanhemmuuden kautta pakon näkökulmasta, kun vanhemmat siirtävät kasvatustehtävää muille. Suurempi rooli todennetaan lisäksi kasvatuksen perusteluilla ja hyötyjä eritellen sekä liittämällä kasvatus ironisesti kaikki pelaa - ajatukseen ja valmennuksen näkemiseen ”maailmanparantamisena”.

Tulosten perusteella kasvatus sekä sen paikka näyttävät ongelmallisina, jolloin herää kysymys kasvatuksen aidosta ymmärtämisestä tai jopa sen hyväksymisestä osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa. Useat konstruktiot jättävät vähän tilaa ja itseisarvoa kasvatukselle osana urheilutoimintaa, kun keskiössä on itse valmennus sekä suoritus ja kilpailu. Toisaalta hyväksyntä herättää kysymään, nousevatko kasvatuksen moninaiset määritelmät sekä eräänlainen jäsentymättömyys pikemminkin vain tiedon ja ymmärryksen jonkin asteisesta puuttumisesta. Kertomuksista nousseet konstruktiot rakentavat kuvaa, jossa kasvatus ei näyttäyty osana urheilu- ja

valmennustodellisuutta siinä laajuudessa, jossa sen olisi mahdollista. Lisäksi näkemykset kasvatuksesta sekä sen paikasta vaihtelevat hyvinkin paljon. Tämä kääntääkin huomion muun muassa kohti valmentajakoulutusta sekä urheiluseuroja, yhteisten linjojen ja rakenteiden määrittäjinä.

Avainsanat: kasvatus, urheilu, valmennus, diskurssianalyysi, eläytymismenetelmä

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KASVATUS, URHEILU JA VALMENNUS	10
2.1	SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI	11
2.2	KASVATUSNÄKEMYKSIÄ	12
2.3	KASVATTAJA JA KASVATUSTIETOISUUS	19
2.4	URHEILUVALMENNUS SUOMALAISESSA KONTEKSTISSA	22
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
3.1	DISKURSSIANALYYSI JA KASVATUSPUHEEN RAKENTUMINEN	25
3.2	ELÄYTYMISMENETELMÄ AINEISTONKERUUN VÄLINEENÄ	28
3.3	ELÄYTYMISMENETELMÄSTÄ DISKURSSIANALYYSIIN	32
3.4	AINEISTON KUVAILU	32
3.5	ANALYYSIN TOTEUTUS JA ETENEMINEN	34
4	TULOKSET	37
4.1	KASVATUSPUHEEN RAKENTUMINEN	39
4.2	KASVATUKSEN PAIKAN PIILOINEN RAKENTUMINEN	55
4.3	KEHYSKERTOMUKSEN VARIAATIO	61
4.4	TULOSTEN YHTEENVETO	67
5	POHDINTA	71
6	TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	78
	LÄHTEET	83

1 JOHDANTO

Suomalainen urheilukulttuuri on viime vuosina ollut läheisen tarkastelun kohteena. Menestymisen lisäksi julkisen keskustelun areenoilla on välittynyt paljon myös huolta ja negatiivisia kuvia. Urheilijoiden tuen puutos, jääkiekon väkivaltaisuus, valmentajien, vanhempien sekä urheilijoiden käytösongelmat ovat teemoja, joita median välityksellä tarjotaan katsojille ja kiinnostujille mitaliseremonioiden ohella. Urheilukulttuuri on kohdannut myös muutostarpeita, joihin vastaamaan tarjottiin huippu-urheilun muutostyöryhmää. Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä urheiluliikkeen jaetun tahdon pohjalta asetettiin työryhmä, jonka muutosraportin perusteella Olympiakomitea sekä Paraolympiakomitea käynnistivät huippu-urheilun muutosprojektin. Kaksivuotinen työ päättyi loppuraporttiin, jossa kuvataan muun muassa yhteiset toimintalinjaukset, rakenteet sekä strategiat toiminnan kehittämisen pohjaksi. (Huippu-urheilun muutosryhmän loppuraportti 2012, 3)

Muutostyöryhmän myötä suomalainen urheilukulttuuri onkin saanut uutta terminologiaa vakiinnutettavakseen, kun maailman huipulle pyrkivän urheilijan ihanteellisesti rakennettua matkaa on noussut kuvaamaan sekä määrittämään *urheilijan polku* (ks. lisää kihu.fi/urapolku). Urheilijan polkuun nojautuen ja sitä tukemaan on valjastettu myös lasten ja nuorten liikunta. Lasten urheilun suomalainen malli ja siitä johdettu kasva urheilijaksi -ajattelu tähtää aitoon liikkumisesta innostumiseen sekä hyväksi urheilijaksi kasvamiseen. Tavoitteena on lasten nostaminen toiminnan keskiöön. (Aarresola, Härkönen, Kalaja, Mononen, Tast & Ulvinen 2015, 8; sport.fi/kasva-urheilijaksi.) Vuonna 2013 perustettu Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry VALO, johon esimerkiksi Nuoren Suomen toiminnat siirtyivät, tuottavat tällaista kasva urheilijaksi -ajattelua ja tarjoavat esimerkiksi erilaisia oppaita ja testejä toiminnan tueksi. (ks. lisää kasvaurheilijaksi.fi.)

Negatiiviset kuvat, urheilun haasteet sekä muutokset ja uudet konseptit, kuten urheilijan polku kääntävät huomion kasvatuksen suuntaan. Monet näistä ilmiöistä ovat liitettävissä kasvatuksen kentälle, jopa ratkaisutarpeissaan, mutta silti julkisissa keskusteluissa kasvatusta tuntuu jäävän paitsioon. Urheilukulttuurissa vallitseva trendi näyttäisikin tällä hetkellä kääntyvän yhä voimakkaammin kohti psyykkistä valmennusta sekä urheilupsykologiaa, josta tarjotaan ratkaisua moniin urheilun haasteisiin. Kasvatusta kuitenkin ymmärretään toiminnaksi, joka liitetään osaksi urheilua. Esimerkiksi juuri huippu-urheilun muutosryhmän perustamiselle pohjana toimineessa

muutosraportissa todetaan, että huippu-urheilun positiiviset seuraukset ymmärretään ja näihin lukeutuvat esimerkiksi sosiaalistavat vaikutukset sekä urheilun tarjoamat kasvatukselliset mahdollisuudet. Raportissa kasvatus liitetään myös suoraan valmentajan toimenkuvaan korostettaessa valmentajuuden keskeisiä vaatimuksia: ”*Valmentaja, riippumatta siitä millä tasolla hän valmentaa, on yhtä aikaa sekä urheilijan läheisin yhteistyökumppani, kasvattaja kuin myös tuloksenteon varmistaja.*” Raportti kuitenkin jatkaa toteamalla, kuinka Suomessa valmentajan roolin, aseman sekä tehtävien ymmärtämisessä ilmenee puutteita. (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010, 14, 21.) Kasvatuksen jonkin asteinen puuttuminen julkisen keskustelun areenoilta, kasvatuksen hyväksyminen mutta toisaalta valmentajien kasvattajaroolin mahdolliset ymmärtämättömyydet herättävätkin kysymyksen siitä, kuinka kasvatus oikeastaan ymmärretään osaksi urheilu- ja valmennuskulttuuria. Tällainen eräänlainen kasvatuksen epämääräisyys herätti mielenkiintoni jo kandidaatin tutkielmassa, jonka tutkimuskohteena oli Valmentaja-lehti. Miksi kasvatus ei näyttäyty keskusteluissa laajemmin, vaikka teemat nojaavat siihen paikoin hyvinkin kiinteästi? Lähtölaukauksen mielenkiinnolleni tarjosi myös työskentely urheiluseuran lasten tempukouluohjaajana. Ohjaajana työskennellessäni huomioni kiinnittyi siihen, kuinka kasvatuksellinen puoli oli huonosti edustettuna toiminnassa. Ohjaajien kasvatuksellinen osaaminen nojasi omissa mahdollisissa alan opinnoissa sekä koulutuksissa ja kasvatuksen huomioiminen välittyi ohjevihkosella lapsen psyykkisen, fyysisen ja motorisen kehittymisen vaiheista.

Kasvatuksellisen ymmärryksen ja paikan määrittelyn pohdinnat nousivat esiin myös tutustuttuani Sinettiseuratoimintaan. Tämä tapahtui ollessani mukana Sinettiseura-merkin hakuprosessissa lasten ja nuorten liikunnan vastaavana. Valon sekä lajiliittojen yhteinen Sinettiseura-malli on vuonna 1992 alkanutta toimintaa, joka tähtää lasten ja nuorten urheilussa sekä lapsuuden kunnioittamiseen että kasvun ja kehityksen tukemiseen. Sinettiseuroiksi hyväksytyt urheiluseurat toimivat kärkiseuroina lasten ja nuorten urheilun saralla, valmentajien, ohjaajien, seuratoimijoiden sekä vanhempien tiedostaessa ja tunnistaessa kasvatusvastuunsa sekä roolinsa esimerkkinä. Sinettiseuratoimintaa määrittelevät erityiset Sinetikriteerit. (ks. lisää sport.fi/urheiluseura/sinettiseuraturat.) Sinettiseuraturan laatua määrittelevien kriteerien pohjalta huomio kääntyy myös suoraan kasvatukselliseen puoleen. Toimintaa ohjaaviin kriteereihin liittyen nostetaan esiin muun muassa seurojen kasvatukselliset periaatteet sekä näiden käytännön toteutuminen ja huomioiminen esimerkiksi toimintalinjauksissa. (Sinettiseuraesite, 8.) Sinettiseuroissa kasvatuksen merkitys asettuu huomioitavaan asemaan, mutta kysymykseksi nousee se, kuinka tällainen kasvatuksen huomioiminen todellisuudessa tapahtuu. Kasvatus tuleekin liitetä näin kohti koko

urheilukulttuuria, niin seuroissa tapahtuvaa ruohonjuuritason toimintaa, huippu-urheilua kuin julkista keskusteluakin.

Tämän hetkisen julkisen keskustelun luonne ja sisällöt herättävät huoleni siitä, että kasvatuksen hajanainen olemus urheilutoiminnan osana saattaa liittyä juuri kasvatuksen määrittelyn ja ymmärryksen haasteisiin, jolloin toimintaa ohjaa jokin muu kuin systemaattinen kasvatusajattelu. Kasvatuksen aidon ymmärtämisen varmistaminen ja kasvatuksen paikan vakiinnuttaminen voisi tarjota pohjan tasapainoiselle ja eheälle suomalaiselle urheilutoiminnalle. Valmentajien, ohjaajien, seuratoimintaa suunnittelevien kuin toiminnasta päättäjäjienkin tulisi olla tietoisia niistä kasvatuksellisista vaatimuksista, joita urheilutoiminta väistämättä pitää sisällään. Jo tästä syystä yhteinen kasvatuksen ymmärrys on toiminnan välttämättömyys. Mutta tämän lisäksi kasvatuksen aito huomioiminen voi tarjota vielä laajemmankin pohjan. Kasvatuksen keinoin on mahdollista vastata urheilun haasteisiin, mutta myös tukea eheää kasvuprosessia läpi elämän, ei vain lapsuus- ja nuoruusvaiheessa. Mikään näistä ei kuitenkaan aidosti mahdollistu, jos kasvatus näyttäytyy määrittelemättömänä tai elää osana toimintaa vain tyhjinä sanoina, ilman aitoa toteutusvoimaa. Kasvatuksen laajimmat mahdollisuudet rakentuvat siitä, että kasvatustieteellisen ymmärryksen kautta urheilutoimintaan osallistuminen tarjoaa uuden inhimillisen oppimisen ja kasvun tilan, jossa valmentajat, ohjaajat sekä seuratoimijat toteuttavat kasvatustehtävää yli urheilukontekstin raja-aitojen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin selvittää sitä, minkälaisia kasvatuskäsityksiä elää suomalaisessa urheilutodellisuudessa eli mitä kasvatuksesta oikeastaan puhutaan. Mielenkiintoni suuntautuu myös siihen, minkälaista paikkaa kasvatukselle rakennetaan osana urheilu- ja valmennustoimintaa sekä minkälaisiin perusteluihin nojataan, kun kasvatukselle tavoitellaan joko suurempaa tai pienempää roolia. Tätä lähdän selvittämään valmentajien kertomusten pohjalta, heidän näyttäytyessä keskeisinä toimijoina, jotka osaltaan rakentavat suomalaista urheilutodellisuutta sekä kasvatuksen paikkaa tämän osana. Valmentajien rakentamat kasvatuskäsitykset kantavat aitoja seurauksia suoraan urheilijoita kohden. Tämän tutkimuksen perusteella on mahdollista pohtia kasvatuksen ymmärrystä sekä merkitystä ja haastaa niitä käsityksiä, jotka tällä hetkellä vallitsevat urheilutoiminnan piirissä. Tutkimukseni tarkoituksena onkin ottaa osaa siihen keskusteluun, jossa määritellään suomalaisen urheilu- ja valmennustodellisuuden suuntauksia, luonnetta sekä kasvatuksen paikkaa ja merkitystä. Tutkimus on luonteeltaan kasvatustieteellinen, mutta laajempi metodologinen viitekehys rakentuu sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdista käsin. Näin korostuu vahvasti myös sosiaalitieteellinen tutkimustraditio.

Kasvatuksen merkityksen huomioimisen lisäksi tarkoitukseni on myös vakiinnuttaa kasvatustieteen paikkaa suomalaisessa urheilukulttuurissa. Kasvatus liittyy urheilu- ja valmennustoimintaan, mutta julkisessa keskustelussa kasvatukselliset näkökulmat käännetään helposti esimerkiksi kohti urheilupsykologiaa tai vaihtoehtoisesti kasvatukseen nojautuminen vain jätetään tekemättä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on lisäksi vakiinnuttaa kasvatustieteellistä käsitteistöä sinne missä sitä osaltaan jo nousee, eli kohti suomalaista urheilukulttuuria, sekä sitä rakentavaa ja määrittelevää julkista, mutta parhaimmillaan myös virallista keskustelua. Termien korvautuessa toisilla mahdollistuu kasvatuksen jääminen näkymättömiin. Tällöin keskeiseksi tavoitteeksi nousee pyrkimys lähemmäksi sitä todellisuutta, jossa kasvatuksesta puhuttaessa nojaututaan oikeasti kohti kasvatustieteellistä termistöä ja käsitteistöä. Tämän vahvistamisella varmistetaan myös kasvatustieteellisen tiedon eläminen ja vakiinnuttaminen. Toisaalta tällä tutkimuksella vastaan myös kasvatustieteellisen tutkimuksen jonkin asteiseen jakautumiseen professionaaliseen sekä järjestelmää palvelemaan tutkimukseen. Huomioni kiinnittyy enemmän kohti kansalaisyhteiskuntaa ja siitä kumpuavia kasvatuksen kysymyksiä, jolloin näen tutkimukseni rakentuvan pikemminkin julkisen kasvatustieteen suuntaan. Julkiselle kasvatustieteelle juuri kansalaisyhteiskunta toimii tehtäväkenttänä, kun kasvatusta ja kasvamista nähdään tapahtuvaksi kodin ja virallisten kasvatustahojen ulkopuolella, erilaisissa yhteisöissä ja seuroissa, kuten urheiluseuroissa, joiden puitteissa myös valmentajat usein toimivat. Kansalaisyhteiskunta tarjoaakin laajoja kasvatussuhteiden maailmoja, joissa oppijat kykenevät niin itseohjautuvaan kasvuun kuin yhdessä toteutuvaan oppimiseen. (ks. lisää Suoranta 2012, 17 – 20; Ryytänen 2012.) Yhtä lailla tarkoituksena on vastata esitettyyn ongelmaan, jonka keskiössä on kasvatustieteellisen tutkimuksen puutokset urheilun kentältä. Kasvatustieteet eivät ole vahvasti edustettuina, kun puhutaan suomalaisesta kilpa- ja huippu-urheilusta. Tällöin herää kysymys siitä, minkä varassa suomalainen huippu-urheiluorganisaatio, lajiliitot tai kattojärjestöt oikeastaan toimivat. (Huhta, Nipuli & Salasuo 2011.) Tällä tutkimuksella toivonkin tavoittavani urheilun kentällä toimivia tahoja, ajatuksia ja keskustelua herättäen.

Seuraavissa luvuissa lähdän selvittämään kasvatuksen rakentumista osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Teorialuvuissa huomion kohteeksi nousee kasvatuksen määrittely tutkimuksen kannalta keskeisten kasvatuskäsitteiden ja -näkemysten avaaminen. Tämän jälkeen siirryn yhdistämään kasvatusta sekä urheilu- ja valmennustoimintaa toisiinsa, nostamalla esiin teoriaa, jossa nämä kaksi liitetään toisiinsa. Avaan luvussa myös suomalaista valmennusjärjestelmää ja urheilukulttuuria niin, ettei tutkimus jää tästä kontekstista lukijalle täysin irralliseksi. Luku päättyy tarkennettujen tutkimuskysymysten rajaamiseen. Metodiluvussa esittelen keskeiset tutkimusta määrittävät metodologiset ratkaisut ja painotukset. Analyysiluku jakautuu kolmivaiheeseen

analyysiin, jonka tarkoituksena on tuottaa vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Pohdintaosio keskittyy tulosten sekä aikaisemman tutkimuksen ja kirjallisuuden vuoropuheluun, ollessaan luonteeltaan myös kriittinen. Tämän osion tarkoituksena on herättää pohdintaa siitä, minkälaisia seurauksia analyysin tuloksilla mahdollisesti on, hakien pohjaa myös aikaisemmasta tutkimuksesta. Lisäksi nostan esiin mahdollisia jatkotutkimusaiheita, joihin tämä tutkimus toimii ponnistusalueena. Viimeinen luku pitää sisällään tämän tutkimuksen arviointia luotettavuuden, yleistettävyyden sekä eettisyyden kannalta. Tarkoituksena on pohtia tämän tutkimuksen paikkaa julkisilla areenoilla; sen merkitystä sekä mahdollisuuksia.

2 KASVATUS, URHEILU JA VALMENNUS

Seuraavaksi lähden avaamaan tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä teoreettisia käsitteitä sekä laajempaa viitekehystä, johon tämä tutkimus tulee kontekstualisoiduksi. Tutkimuksessa havainnot tulevat nähdä eräänlaisina johtolankoina, joita tarkastellaan rajatusta näkökulmasta. Tämä näkökulma muodostaa tutkimuksen teoreettisen viitekehysten. (Alasuutari 2001, 79.) Tässä tutkimuksessa laajana teoreettisena näkökulmana toimii sosiaalinen konstruktionismi, jonka keskeisenä ajatuksena on kiinnittää huomiota siihen, kuinka ihmiset sosiaalista todellisuutta rakentavat (Suoninen 2001, 380). Käsillä olevan tutkimuksen puitteissa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, kuinka tällainen konstruktionismin ajatus voidaan nähdä kasvatustieteellisten ilmiöiden, kuten oppimisen parissa (ks. lisää esim. Siljander 2014, 215 – 242), vaan huomio kiinnittyy nimenomaan siihen, kuinka valmentajat kasvatusta sekä sen merkitystä, ja täten paikkaa, konstruoivat. Laajempaan viitekehysten se tarkoittaa kuitenkin sitä, että tämä tutkimus nojaa sosiaalisen konstruktionismin lähtökohtiin. Seuraavat alaluvut, joissa esitellään tämän tutkimuksen teoreettista viitekehystä käsittelevät siis sosiaalista konstruktionismia, kasvatusta, kasvatusta urheilu- ja valmennuskulttuurissa sekä suomalaista valmennusjärjestelmää. Tämän teoriataustan tarkoituksena on konstruoida sellainen yleinen kuva kasvatuksesta sekä suomalaisesta urheilusta ja valmennuksesta, josta muodostuu tarkoituksenmukainen konteksti tälle tutkimukselle sekä tutkimuskysymysten selvittämiseksi. Kasvatusta käsittelevissä alaluvuissa nostan esille sellaisia kasvatuskäsityksiä, joiden avulla voidaan hahmottaa ja tarkastella kasvatusta osana suomalaista urheilua ja valmennusta sekä ylipäänsä perustella kasvatuksen paikkaa tämän kaltaisessa toimintaympäristössä. Kontekstin muodostaminen tapahtuu kahdelta suunnalta, toisaalta sen rakentuessa kasvatustieteellisestä teoriasta sekä ajattelusta ja toisaalta suomalaisesta urheilukulttuurista, siihen vaikuttavista rakenteista sekä jo hyväksytyistä kasvatuksen ilmenemistavoista.

2.1 Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalinen konstruktionismi sisältää ajatuksen tiedon sosiaalisesta rakentumisesta. Keskeiseksi muodostuu myös näkemys ajallisuudesta ja paikallisuudesta. Kaikki tietomme näyttäytyy kyseisen kulttuurin ajallisessa ja historiallisessa kontekstissa. Itsestään selvänä pidettyyn tietoon suhtaudutaan kriittisesti ja hylätyksi tulevat oletukset siitä, että observoimalla maailmaa voisimme paljastaa sen todellisen luonteen. Ihmiset siis konstruoivat eli rakentavat tietoa keskinäisen kanssakäymisen, neuvottelun sekä kielen avulla. Voimme rakentaa useita konstruktioita eri tilanteista ja tilanteissa. Kaikki tämä sosiaalinen toiminta taas johtaa aitoihin seurauksiin. Näin eri konstruktio rakentavat toimintaa, joka johtaa vaihteleviin seurauksiin. (Burr 2003, 2–5.)

Konstruktionismi jakautuu lähtökohdiltaan kahteen suuntaukseen: ontologiseen sekä episteemiseen konstruktionismiin. Ontologisen konstruktionismin mukaan puheen ulkopuolella voidaan nähdä olevan ei-diskursiivisia maailmoja, esimerkiksi psyykkisiä maailmoja tai instituutioita. Näin irralliset puhetilanteet on mahdollista suhteuttaa laajempiin rakenteisiin tai esimerkiksi mieleemme sisälle. Episteeminen konstruktionismi taas kieltäytyy ottamasta kantaa kysymykseen, sijaitseeko kielen ulkopuolella todellisuutta. Puhetilanteet aukeavat tällöin ainoastaan toisia tekstejä ja puheita kohden. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 162–163.) Tämä tutkimus kääntyy kohti episteemistä konstruktionismia, huomion kohdistuessa vahvasti vain kielen kautta tuotettuihin todellisuuden kuviin.

Suomalainen valmennus näyttäytyy tässä tutkimuksessa sosiaalisena konstruktiona, joka on muotoutunut ja rakentunut Suomen historian ja laajemman kulttuurin konteksteissa. Valmennuksen laajempi konteksti rakentuukin suomalaisesta urheilutodellisuudesta. Urheilutodellisuuden sekä valmennuksen konstruktioista neuvotellaan sosiaalisessa kanssakäymisessä, johon ottavat osaa niin valmentajat, urheilijat, hallitus, tutkijat, kuin muutkin asiasta kiinnostuneet ihmiset. Näissä keskusteluissa valmennus konstruktiona saattaa muuttua, mutta on myös mahdollista, että nykyinen konstruktio pysyy muuttumattomana. Kaikella tällä keskustelulla ja neuvottelulla, argumenttien ja perusteluiden hyväksymisellä tai hylkäämisellä sekä tiettyjen positoiden ottamisella on aitoja seurauksia. Tästä onkin nähtävissä selkeästi sosiaalisen konstruktionismin toiminnallinen ja seurauksellinen luonne. (ks. lisää Burr 1995; Burr 2003.)

Suomalainen valmennus näyttäytyy minulle sosiaalisena toimintana, jonka päähuomio kiinnittyy urheilijan fyysiseen eteenpäin viemiseen sekä menestymisen tavoitteluun, kasvatuksellisten näkökulmien jäädessä paljolti keskustelun tai arvostuksen ulkopuolelle. Valmennus on enemmän urheilu- kuin urheilijakeskeistä. Konstruktion on rakentunut sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä erilaisissa neuvotteluissa, joihin olen ottanut osaa, mutta myös lukemalla

kirjallisuutta sekä urheilijoiden ja valmentajien kirjoituksia. Työskentelyni urheiluseuran työryhmässä sekä jaoston jäsenenä on sitä pohjaa, jolle konstruktio rakentuu. Olen myös kuunnellut haastatteluja ja seurannut suomalaisen urheilun kehitystä sekä keskustellut urheilusta ja valmennuksesta muiden asiasta kiinnostuneiden kanssa. Tähän konstruktioon on vaikuttanut myös historiallinen konteksti eli se, miten suomalainen valmennus on kehittynyt ja sen painopisteet muuttuneet. Yhteiskunnallinen konteksti, nykyinen elämäntyyli ja käsitykset ihmisestä ja ihmisyydestä ovat sitä rakennus-alustaa, jolle konstruktio on rakentunut ja näihin konstruktioihin opinnot yliopistossa ovat vaikuttaneet hyvin vahvasti. Eri ajassa ja paikassa konstruktio olisi luultavasti hyvin toisenlainen. Huomion arvoista on siis se, ettei ole olemassa mitään täydellistä totuutta siitä, mitä valmentaminen on ja mitä sen pitäisi olla. On vain eri konstruktioita valmennuksesta, jotka kantavat aitoja seurauksia niin valmentajalle kuin urheilijallekin. Yleisesti hyväksytty konstruktiohan on se, että joukkue ja urheilija tarvitsevat valmentajan ohjaamaan sekä kehittämään toimintaa sekä ominaisuuksia. Yhtä mahdollinen konstruktio olisi sellainen, jossa valmentaja nähdään urheilijan tai joukkueen kannalta tarpeettomaksi. Tällaisen konstruktiohyväksymisen osaksi urheilukulttuuria kantaisi aitoja seurauksia niin urheilijalle kuin valmentajallekin. Pidämme kuitenkin itsestään selvänä valmentajan konstruktioita. Joukkue ilman valmentajaa ei ole kokonainen ja tällainen tila pyritään poistamaan hankkimalla uusi valmentaja mahdollisimman nopeasti. Valmentajan konstruktio sisältää siis jotain sellaista, jota joukkue ei omista; joukkue ei voi itse valmentaa itseään. Valmennus onkin melko helppo nähdä toimintana, joka merkityksellistyy juuri kielen ja vuorovaikutuksen keinoin. Urheilija-valmentajasuhdekin on olemassa ainoastaan konstruktiona, joka saa merkityksensä sosiaalisessa kanssakäymisessä. Näin valmentajan rooli tulee eläväksi juuri suhteutettuna urheilijaan ja ilman urheilijaa valmentajan konstruktioikin näyttäytyy melko merkityksettömänä.

2.2 Kasvatusnäköyksiä

Kasvatus voidaan laajasti määritellä sellaiseksi toiminnaksi, jonka tehtävänä on mahdollistaa ihmisen monipuolinen kasvu ja kehitys. Se linkittyy kiinteästi kohti muuta kulttuuria sekä inhimillistä toimintaa, kuten myös yhteiskuntaa ja sen rakenteita. (Hirsjärvi 1983, 72 – 73.) Kasvatusta on mahdollista tarkastella pedagoginen ihmistyö -käsitteen avulla, jolloin tarkoitetaan sekä institutionaalista ja systemaattisuuteen pohjautuvaa kasvatustoimintaa, että laajemmin kasvatuksen luonnetta inhimillisenä toimintana. Laajemman tarkastelun mukaan pedagogista ihmistyötä voidaan pitää vaivannäköä vaativana, vaikkakin osa siitä tapahtuu usein melko

vuorovaikutussuhde. Tällaista vuorovaikutusta määrittävät aina sosiaaliset sidokset, normit, roolit sekä sosiaaliset odotukset. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2009, 69 – 80.)

Kasvatuksen sekä kasvatustieteen määrittely edellä mainittujen kontribuoivien tieteiden avulla on yleisesti ajateltu perustuvan kahteen lähtökohtaan. Ensimmäinen siihen, että kasvatusta tarkastellaan inhimillisen toiminnan muotona sekä yhteiskunnallis-kulttuurisena ilmiönä, jota pidetään erityisluonteisena. Toisaalta kasvatukseen liittyvä tutkimus on luonteeltaan näkökulmasidonnaista, jolloin lähitieteillä voidaan ajatella olevan eniten tarjottavaa. Viime vuosien aikana tapahtuneet muutokset kasvatuksen kentällä ovat kuitenkin olleet omiaan horjuttamaan perinteisiä jaotteluja, sillä kasvatuskäytännöt moninaistuvat samoin kuin tutkimuskäytänteet, tutkimuksen perussitoumukset sekä metodiset orientaatiot. Kasvatuksesta ponnistava tutkimuskenttä ei sujuvasti enää muotoudu vanhojen lajittelujen sekä luokitusten mukaan, vaan lähtökohdat tarkentuvat enemmänkin tutkimuksen käytänteiden ja kentällä vallitsevien tarpeiden mukaan. (Kivelä & Siljander 2008, 15–16.) Tässä tutkimuksessa olennaista ei niinkään ole kasvatuksen ja kasvatustieteen eroavat luokittelut, vaan pikemminkin tarkoituksena on tuoda esiin sitä kirjoa, jossa kasvatusta ja siihen liittyviä ilmiöitä tapahtuu ja näin hahmottaa myös kasvatusta sekä sen merkitystä suomalaisessa urheilukulttuurissa. Tästä syystä perinteinen jaottelu toimii selkeänä pohjana ja auttaa rakentamaan tämän tutkimuksen raamit. Tutkimuksen taustalla kyllä vaikuttaa ymmärrys siitä, että kasvatusta on mahdollista tarkastella myös näiden jaotteluiden ulkopuolelta. Kasvatuksen tarkastelu lähitieteiden kautta auttaa kuitenkin rakentamaan ymmärrystä urheilun sekä valmennuksen kasvatuksellisesta puolesta. Urheiluun sekä valmennukseen liittyvä kasvatuksen tematiikka avautuu lähitieteiden kautta, sillä ne jakavat tarttumapintaa monessa suhteessa. Lähitieteiden esiin nostaminen auttaa tavoittamaan sitä laajuutta, jolla kasvatusta on liitettävissä osaksi urheilu- sekä valmennustoimintaa ja osaltaan myös toimii kasvatuksen jäsentämisen apuna.

Lähitieteiden merkitys avautuu esimerkiksi tarkasteltaessa sosialisaatiota. Sosialisaatio muodostaa kasvatustieteiden keskeisen käsitteen, mutta liittyy kiinteästi myös sosiologiaan, sosiaalipsykologiaan sekä kehityspsykologiaan (Siljander 2014, 46). Sosialisaatiolla viitataan yleisesti prosessiin, jonka aikana omaksutaan sellaiset tiedot, taidot, tavat, toiminnan säännöt, arvot sekä asenteet, jotka mahdollistavat yhteiskunnan jäsenenä toimimisen (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, Ruusuvaara, Lönnqvist, Hankonen, Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Lipponen 2015, 365). Kasvatusta ja sosialisaatio taas nivoutuvat yhteen, kun kasvatuksen tehtäväksi rakentuu kasvatettavan saattaminen sosiaalisen yhteisönsä täysvaltaiseksi ja toimintakyvykkääksi jäseneksi. Sosialisaatiota kuitenkin tapahtuu myös ilman kasvatusta, mutta modernille pedagogiselle ajattelulle on tyypillistä korostaa juuri kasvatuksen tietoista sosialisaatiotehtävää. Näin kasvatuksen sekä sosialisaation suhde avautuu sen kautta, että kasvatuksen tehtävänä on sosialisaatioprosessin edistäminen.

(Siljander 2014, 50). Kasvatuksen perustehtäväksi voidaankin katsoa kasvatettavan sivistysprosessin, sosialisatioprosessin sekä identiteetin rakentumisen edistämisen. Identiteetti muodostuu vuorovaikutussuhteiden kautta, joiden rakentumisessa kasvatuksella on huomattava osuus. Kasvatuksen tehtävänä on tietoisesti ohjata identiteetin rakentumista niin, että kehittyminen kohti yksilöllistä persoonaa tapahtuu sosiaalisesti hyväksytysti, jolloin yhteisö asettaa tai määrittää nämä sosiaaliset reunaehdot. Sivistysprosessin kuluessa kasvatettava kehittyy kohti itsenäistä subjektiutta, joka pystyy produktiiviseen toimintaan, tavoitteenaan luoda uutta. Kasvatettavan persoonallinen puoli ei muodostu ainoastaan opittujen tietojen, taitojen, asenteiden ja sosiaalisten kompetenssien tuloksena vaan lisäksi omien itsenäisten kykyjen ja tahtotilojen kautta, joilla määritetään suhdetta yhteiskunnasta nouseviin arvoihin ja toiminnan tapoihin. (Siljander 2014, 52 – 53.)

Sosialisaatio toimii myös yhtenä käsitteenä, jonka avulla urheilu sekä kasvatus voidaan liittää toisiaan kohti. Silta näiden kahden välille muodostuu esimerkiksi tarkasteltaessa liikuntakasvatusta sekä liikuntapedagogiikka. Kyseinen tieteenala on kiinnostunut siitä, miten liikuntaa opetetaan ja miten siihen kasvetaan sekä millä tavoin liikunta on osana kasvatusta tai opetusta. Liikuntapedagoginen tutkimus keskittyy esimerkiksi selvittämään liikunnan motorista, sosiaalista, emotionaalista sekä eettistä oppimista, liikunnan sisältöjä, opetus- ja oppimisympäristöjä, arviointia, oppimisprosesseja ja liikunnan tavoitteita. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 19.)

Liikuntapedagogiikka tyypillisesti liitetään vahvimmin osaksi koululiikuntaa, mutta myös muut ympäristöt tarjoavat mahdollisuuksia aktiiviselle liikuntakasvatukselle. Esimerkiksi kilpa- ja huippu-urheilu toimii Suomessa vahvana liikunnalliseen elämäntyyliin sosiaalistajana. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 23 – 24.) Urheiluseuratoiminta sekä sen alaisuuteen kuuluvilla toimijoilla, kuten valmentajilla onkin keskeinen rooli liikuntakasvatuksen toteuttamisessa. Paikalliset urheiluseurat toteuttavat kasvatustyötä, jossa pyrkimyksenä on nuorten sosiaalistaminen osaksi vallitsevaa yhteiskuntaa (Lämsä 2009, 17). Urheilutoiminnan parissa ja myös kasvatuksellisesta näkökulmasta sosialisatiota onkin Suomessa tutkittu muun muassa aiheesta, mihin urheilu oikeastaan sosiaalistaa mutta myös yhteydessä uudempiin termeihin, kuten urheilijoiden polkujen rakentumiseen. (ks. lisää esim. Eskola 1995; Aarresola, Itkonen & Lämsä 2015). Sosiaalistaminen yhteisön jäseneksi mutta myös ohjaaminen kohti kunnon kansalaisuutta onkin ollut suomalaisten urheiluseurojen sekä -järjestöjen yksi tehtävä, jolloin nämä toteuttavat merkityksellistä kasvatustyötä (Tähtinen & Nevala 2010).

Vaikka myös liikuntapedagogiikka mielletään helpommin osaksi lasten ja nuorten urheilua, voidaan sen kuitenkin nähdä kuuluvan osaksi ihmisen elinkaaren joka vaihetta, luoden aktiivisen elämäntavan edistämistä (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 18). Myös sosialisatioprosessi

nähdään läpi elämän jatkuvana, sillä ihminen joutuu jokaisessa elämänvaiheessaan pohtimaan suhdettaan muihin ihmisiin, ympäröivään maailmaan, arvostuksiinsa sekä ajattelunsa tapoihin. Oppimista tapahtuu väistämättä läpi eliniän ja sosialisatiion näkökulmasta tällainen elinikäisen oppimisen ajatus todentuu niin organisaatioiden järjestämässä koulutuksessa sekä osallistuessa yhteisölliseen elämään ja arjen toimintoihin. Sosialisatio toteutuu siis yhtä lailla niin formaalin kuin informaalin oppimisen kautta. (Antikainen, Rinne & Koski 2013, 44.)

Ajatus kasvatuksen toteutumisesta virallisten kasvatusinstituutioiden ulkopuolella onkin se laaja pohja, jolle myös urheilun ja valmennuksen kasvatuksellinen puoli voidaan rakentaa. Tästä syystä kasvatuksen toteutumispaikkojen ja tapojen tarkastelu auttaa hahmottamaan kasvatuksen rakentumista osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa. Kasvatusta ja oppimista, sekä näiden ilmenemispaiikkoja voidaan lähteä jäsentämään formaalin, non-formaalin sekä informaalin kasvatuksen kautta. Puhuttaessa formaalista kasvatuksesta kyseessä on systemaattisesti sekä hierarkkisesti organisoitu kasvatuksellinen toiminta. Käytännön tasolla tällä tarkoitetaan muodollista eli formaalia koulutusjärjestelmää, jonka toteutumisesta vastaavat erilliset oppilaitokset. Formaalityypille kasvatukselle tyypillisiä piirteitä ovat oppilaitosten puitteissa toteutettavat tutkinnot, jotka tähtäävät virallisten todistusten suorittamiseen. Se on usein opettaja- tai kouluttajakeskeistä ja jaoteltu erillisiin oppiaineisiin, joissa tavoitteena on objektiiviseksi todetun tiedon jakaminen. Formaali kasvatusta onkin tavoitteellista kasvatustoimintaa, jossa ylläpidetään tiettyä kronologista järjestystä siten, että koulutussisällöt sekä koulutuksen muoto vaihtuvat ikävuoden mukaan ottaen sen, sekä aikaisemmat koulutuksen sisällöt ja muodot huomioon. (Nieminen 2007, 49.)

Non-formaalia kasvatusta taas ei ole organisoitu hierarkkisuuden periaatteita noudattaen rakenteelliseksi kokonaisjärjestelmäksi eikä se toteudu koulutusjärjestelmän puitteissa tähdäten todistuksiin, vaan formaalin kasvatuksen ulkopuolella ja laitamilla. Non-formaalia kasvatusta voidaan katsoa tapahtuvan esimerkiksi perheen ja kodin piirissä sekä ohjatun harrastustoiminnan tai työpaikan puitteissa. Myös mediaa ja liikuntaa voidaan tarkastella non-formaalin kasvatuksen toteuttajina. Vaikka non-formaali kasvatusta ei ole formaalin kasvatuksen tavoin organisoitua, on se kuitenkin tavoitetietoista pedagogista vuorovaikutusta, joka voi ilmetä ympäristöissä, joissa kasvatuksen lisäksi toteutetaan muitakin tehtäviä. (Nieminen 2007, 49.) Liikuntaan liittyvässä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa non-formaalilla kasvatuksella viitataan yleisesti ottaen juuri urheiluseurojen toteuttamaan kasvatukselliseen toimintaan (Suoranta 1995, 52).

Tarkastelun siirtyessä yksilön henkilökohtaiseen tai ryhmän omaan oppimiseen ja siihen liittyviin prosesseihin liikutaan informaalin oppimisen kentälle (Nieminen 2007, 49 – 50). Tällöin keskiöön nousee jokaisen oma opiskelu tai erilaisten tietojen, taitojen ja kokemusten tavoitteellinen kartuttaminen, jonka avulla tulevaa toimintaa on mahdollista suunnata (Nieminen 2007, 49 – 50;

Jarvis 2002, 90). Informaalinen oppiminen lähtee liikkeelle jokaisen yksilön omasta tavoitteesta, aktiivisuudesta ja aloitteellisuudesta. Tämän kaltaista oppimista voi tapahtua myös formaalin sekä non-formaalin kasvatuksen piirissä mutta ennen kaikkea sitä ilmenee virallisten kasvatustieteiden ulkopuolella. (Nieminen 2007, 49 – 50; Suoranta 1995, 52.)

Kasvatusta ja oppimista jäseneltäessä on syytä nostaa esiin myös satunnaisoppiminen, jolloin kyseessä on tavoitteeton oppiminen, joka tapahtuu suunnittelematta ja huomaamatta. Tällaista oppimista syntyy lähestulkoon jokaisen toiminnan yhteydessä, ikään kuin sivutuotteena, kokemuksista ja erehdyksistä oppimisen kautta. Oppimista tapahtuu näin ihmissuhteiden ja muun arkipäivän toiminnan kautta ja ne liittyvät esimerkiksi vuorovaikutukseen, toimintatapoihin ja -käytänteisiin sekä esimerkiksi elämäntapoihin. (Nieminen 2007, 50.)

Puhuttaessa kasvatuksesta formaalin koulutuksen ulkopuolella tapahtuvana toimintana on mahdollista tarkastella myös julkisen pedagogiikan näkemyksiä. Termin avulla voidaan jäsenellä kysymyksiä, jotka liittyvät ihmisen sekä hänen käsillä olevan kulttuurinsa tai julkisen maailmansuhteeseen ja juuri näiden välisen suhteen kasvatuksellisiin prosesseihin (Rantala & Ripatti-Torniainen 2013, 11; Sandlin, Schultz & Burdick 2010, 1; Sandlin, O'Malley & Burdick 2011). Rantala ja Ripatti-Torniainen (2013) esittelevät artikkelissaan hahmotelman siitä, kuinka Suomen kontekstissa julkista pedagogiikkaa olisi mahdollista käsitteellisesti avata ja ymmärtää. Termin käytön yhteydessä olisi ensinnäkin tärkeää eritellä ihmisen kasvun kannalta merkitykselliset julkisen maailman ominaisuudet, jotka vaikuttavat meihin kulttuurin kautta. Toiseksi erittelyä vaativat ne moninaiset julkiset tilat, joihin sijoitumme ja jotka ohjaavat, rajoittavat, mutta myös mahdollistavat toimintaa ja oppimisen esiintymistä. Viimeisenä erittelyä kaipaa sellainen kasvatuksellinen toiminta, jossa kasvatuksen keskeisenä arvona, tavoitteena sekä keinona nähdään nimenomaan julkisessa maailmassa toimiminen. Tämän jäsenyyksen mukaan julkisesta pedagogiikasta on siis mahdollista erotella kolme osa-aluetta: julkisen maailman pedagogiikka, pedagogiikka julkisessa tilassa sekä pedagogiikka julkista toimijuutta varten. (Rantala & Ripatti-Torniainen 2013, 13 – 14.)

Julkisen maailman pedagogiikassa julkisella tarkoitetaan kokonaisuudessaan sitä maailmaa, joka näyttäytyy ”*inhimillisenä elämän olosuhteena*”. Tämä maailma on kulttuurissa, arjessa ja kielessä kaikille näkyvää ja pedagogiikka tässä yhteydessä toimii tuon maailman välittäjänä ihmiselle sosialisointiprosessin avulla. Medioitunut kulttuuri välittää arvoja, elämäntapoja sekä maailmankuvia, joita omaksumme. Kasvatuskäytäntöjä ajatellen julkisen maailman pedagogiikka liittyy medialukutaitoihin, niiden tarpeellisuuteen sekä opettamiseen. Tarkasteltaessa pedagogiikkaa julkisissa tiloissa tarkoitetaan julkisella erilaisia kaikkien saataville, tarkoituksellisesti suunniteltuja ja luotuja tiloja, jotka voivat luonteeltaan olla niin konkreettisia, virtuaalisia kuin diskursiivisiakin. Tällaisia erilaisia tiloja ovat muun muassa julkiset rakennukset, kaupunkitilat, keskustelupalstat sekä

julkinen keskustelu ja näissä tiloissa toimiminen on yhdessä toisten kanssa toimimista. Pedagogisesti tiloissa toiminen liittyy oppimisprosessiin, joka tapahtuu, kun ihminen astuu tällaisiin tiloihin tarkoituksenaan oppia. Pedagogiikka julkista toimijuutta varten nostaa keskiöön taas kasvatusta ja sivistysprosessin. Pedagoginen tavoite liittyy niin toimijuuteen kuin kansalaisuuteenkin. Toimijuuden kannalta kyseessä on ihmisen valmiuksien kehittäminen yhteisessä maailmassa toimimista varten ja kansalaisuuden näkökulmasta taas poliittisen yhteisön jäseneksi valmistaminen. Tarkoituksena on kansalaisuuteen ja siihen kytkeytyvän arvomaailman vahvistaminen. (Rantala & Ripatti-Torniainen 2013, 13 – 14.)

Yhteiskunnallisten kasvatusinstituutioiden rinnalla vaikuttaa siis myös toimijoita, joiden ensisijaisena tehtävänä pidetään muuta kuin kasvatusta. Tällaiset oheiskasvattajina toimijat, kuten vertaisryhmät, harrastustoiminnan kautta syntyneet yhteisöt, järjestöt ja mediavälitteiset yhteisöt omaavat kuitenkin tärkeän tehtävän sosialisatioprosessissa sekä toimivat osaksi myös tiedostetun yhteiskunnallisen kasvatuksen ympäristönä ja vaikuttajina. (Hämäläinen & Nivala 2008, 167.) Näin myös urheilua ja valmennusta on mahdollista tarkastella toimintana, jossa tapahtuu niin non-formaalia sekä informaalia kasvatusta ja oppimista, satunnaisoppimista sekä julkisen pedagogiikan toteutumista. Urheilu on tavoitteellista toimintaa, jonka lähtökohdat syntyvät urheilijan omasta tahdosta. Kontekstin toiminnalle tarjoaa kuitenkin erilaiset urheiluseurat sekä valmentajat, jotka ohjaavat toimintaa kohti asetettuja tavoitteita. Vaikka kasvatusta toimintana on helppo yhdistää juuri kotiin ja kouluun, sitä ilmenee mitä moninaisimmissa ympäristöissä, kuten erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa ja vapaa-ajan organisaatioissa. Suomen kaltaisessa avoimessa yhteiskunnassa voidaan puhua luonnollisesta kasvatusoikeudesta, joka kuuluu epämuodollisille lähiympäristöille ja verkostoille, kuten harrastusryhmille. Tällaiset yhteisöt yleensä jakavat melko yhtenäiset käsitykset arvostuksista ja oikeanlaisista, toivotuista toimintamalleista, jolloin tämän kaltaiseen toimintaympäristöön syntyy mahdollisuus ja oikeus, mutta myös velvollisuus kasvattaa, erityisesti lapsia. (Hämäläinen & Nivala 2008, 127.) Suomalaisessa urheilukulttuurissa kasvatusta onkin hyväksytty ja nähty osaksi toimintaa. Erityisesti lasten ja nuorten urheilun yhteydessä kasvatusta ja kasvatustehtävää nostetaan esiin. Tässä tutkimuksessa kasvatuksen merkitystä ei rajata tiettyä ikävaihetta koskevaksi, mutta kirjallisuuden osalta kasvatusta keskittyy hyvin paljon juuri lasten ja nuorten urheiluun.

Kasvattaminen ja valmentaminen nähdään samankaltaisia periaatteita noudattaviksi, jolloin kasvatukselliset puolet tulee huomioida, kun valmennetaan lapsia ja nuoria (Mero, Nummela, Keskinen & Häkkinen 2004, 417). Yksinkertaistaen urheilun kasvatustavoitteina voidaan pitää kaikkea muuta käyttäytymisen sekä kehityksen ohjailua, joka jää suorituskyvyn parantamisen tai varsinaisen urheilu suorituksen ulkopuolelle (Telema 1989, 88). Telema (1989) kuvaa kuusi urheilun

ominaispiirrettä, jotka osaltaan tekevät siitä toimivan kasvatuksen välineen. Välineen tehokkuuteen ja toimivuuteen vaikuttaa, kuinka hyvin se osataan ottaa käytäntöön. Ominaispiirteiksi voidaan katsoa urheilun luonne motivoituneena toimintana. Vapaaehtoinen osallistuminen kumpuaa yleensä vahvasta sisäisestä motivaatiosta, jolloin tämän synnyttämän innostuksen avulla on mahdollista opettaa myös muita kuin urheilutaitoja. Urheilu on myös aktiivista toimintaa, joka tukee sellaisia kasvatustavoitteita, joiden oppiminen mahdollistuu parhaiten juuri toiminnan avulla. Valmentajan sekä urheilijan välinen kiinteä vuorovaikutussuhde on myös yksi urheilun ominaispiirteistä. Näin valmentajalle syntyy usein auktoriteetti-rooli ja mahdollisuus vaikuttaa voimakkaasti lapsen tai nuoren käyttäytymiseen. Urheilu pitkäjänteisenä ja tavoitteisena toimintana saattaa vaikuttaa laajemminkin tavoitteellisen käyttäytymisen oppimiseen. Tämä kuitenkin riippuu siitä, saako lapsi tai nuori ohjausta ja neuvoja omien tavoitteidensa asettamiseen sekä saavuttamiseen. Urheilu saa myös aikaan monipuolisia kasvatustilanteita. Tällaisia ovat muun muassa aggressiivisen käyttäytymisen hillintä, sääntöjen noudattaminen myös tilanteissa, joissa moraalisesti arveluttava toiminta olisi mahdollista sekä tovereiden huomioiminen suhteessa oman edun tavoitteluun. Kasvatuksen kannalta keskeiseksi nousee se, kuinka tällaiset tilanteet osataan hyödyntää urheilutoiminnassa. Viimeisenä ominaispiirteenä toimii urheilun ja erityisesti valmennuksen luonne järjestelmällisenä toimintana. Systemaattinen valmennus luo elämään järjestystä, joka saattaa esimerkiksi toimia koulunkäynnin tukena. (Telema 1989, 90 – 91.) Suomessa valmentajilla nähdäänkin merkityksellinen rooli urheilijaksi, mutta myös urheilulliseen elämäntapaan kasvattamisessa, kun kyseessä on lasten ja nuorten urheilu (Härkönen 2009, 44).

2.3 Kasvattaja ja kasvatustietoisuus

Kasvatuksen keskiössä toimii aina kaksi osapuolta, kasvattaja ja kasvatettava, sekä näiden kahden välinen suhde ja vuorovaikutus. Yleensä kasvattajaksi mielletään konkreettinen henkilö, mutta erilaisten ”tahojen”, esimerkiksi koulun tai urheiluseuran voidaan myös nähdä toimivan kasvattajina. Tällöin kasvattaja ei henkilöidy yksittäiseksi ihmiseksi ja saattaa jopa olla mahdotonta määritellä henkilöiden joukkoa kasvatustehtävän takana. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 45.) Urheiluseuroja sekä urheilua itsessään voidaankin tarkastella tällaisena kasvatustehtävää toteuttavana tahona. Urheiluseurojen toimintaan on aina tullut liitetyksi oletus kasvatuksellisuudesta lasten ja nuorten liikuntaan liittyen. Yhteiskunnan tasolla ohjattu liikunta on näyttäytynyt keskeisenä keinona lasten ja nuorten elämäntapojen suuntaamisessa toiveiden mukaiseen suuntaan. Urheiluseurojen on nähty suojelevan nuorisoa haitallisilta vaikutuksilta. Usko kasvatuksellisuuteen on edelleen vahva, vaikka

odotukset saattavat olla turhan korostettuja. Urheiluseuroissa toimivien aikuisten käytännöt siirtyvät lapsille, niin hyvässä kuin pahassakin. (Kokkonen 2015, 349.)

Kasvattaja ei henkilöidy myöskään silloin, kun itse urheilulle tai urheilulajille rakennetaan kasvatustehtävää. Esimerkiksi japanilaisten budolajien voidaan nähdä toimivan kansalaisuuteen kasvattajana Suomessa. Yhteiskunnallinen tehtävä, jota budolajit toteuttavat eivät rajoitu vain liikuntaan ja sen kautta terveyden edistämiseen. Budolajeihin kuuluva ajatus kokonaisvaltaisesta kehittämisestä sekä sen soveltamisesta käytäntöön toimivat perusteena sille, että lajien voidaan nähdä pitävät sisällään mahdollisuuden toimia kansalaisuuteen kasvattajina. (Levy 2010.)

Kasvattava taho voi myös rakentua joukkueurheilun ympärille. Tarkasteltaessa lasten sekä nuorten joukkueurheilua voidaan vakiintuneena puhetapana pitää ajatusta sen kasvattavista vaikutuksista. Yleisesti tällä viitataan muun muassa normien oppimiseen, mutta myös sosiaalisten taitojen ja hyvän käytöksen kehittymiseen. Lisäksi positiivisina kasvatusvaikutuksina voidaan nähdä esimerkiksi terveellisen elämäntavan muodostuminen. Ryhmän jäsenyydellä taas katsotaan olevan myönteistä vaikutusta itsearvostuksen kokemukseen, joka toimii lasten ja nuorten kasvuprosessin tukena. Joukkueurheilua voidaan tarkastella myös huomattavana sosialisointirakentajana. Tällöin huomion arvoiseksi kysymykseksi kuitenkin nousee se, mihin joukkueurheilu oikeastaan sosiaalistaa? Vahvasti oman lajin lajikulttuurin sekä siihen liittyvien ominaisten toiminta- ja käyttäytymismallien omaksuminen niin kentällä kuin sen ulkopuolellakin saattaa pahimmassa tapauksessa muodostua ristiriitaiseksi yleisiin kasvatustavoitteisiin nähden. Joukkueurheilua leimaa myös vahva samaistuminen omaan seuraan, jolloin vaarana saattaa olla me – he -asetelma ja jopa suvaitsemattomuuden kehittyminen suhteessa muihin. (Honkanen 1999, 22 – 24.)

Urheilulajien, olipa kyseessä yksilö- tai joukkuelaji, kasvatuksellisuuden takaa on kuitenkin yleisesti tavoitettavissa valmentaja, joka yhtä lailla nähdään kasvattajana. Kirsi Hämäläisen (2003) lisensiaatin tutkielmassa kuvataankin niitä moninaisia tunteita ja piirteitä, joita valmentajiin yhdistetään. Kuvauksista nousee keskeisesti esille se, miten valmentajaan liitetään kasvatuksellisia rooleja sekä odotuksia. Valmentajan tuella on esimerkiksi syntynyt kokemus omasta kasvusta. Valmentaja nähdään muutoksen aikaansaajana ja rajojen asettajana sekä perheenjäsenenä tai varavanhempana, jolloin valmentajalle suoraan hyväksytään kasvatuksellinen rooli. Väitöskirjassaan Hämäläinen (2008) myös jatkaa tuttua aihepiiriä ja urheilijoiden kertomuksissa on luettavissa samaa tarinaa: oppiminen ja kasvu nousevat esiin tarinoissa ja valmentaja saa kasvatuksellisia rooleja, joiden vaikutus ulottuu pelikenttien ulkopuolelle asti.

Urheiluvalmentajan toimintaa lasten ja nuorten kontekstissa voidaan myös tarkastella siitä lähtökohdasta, että ensisijaiseksi tehtäväksi nousee valmentaminen elämää varten. Tavoitteena on näin nuoren tukeminen ja auttaminen kasvussa kohti persoonallista yksilöä, jolloin mahdollistuu

omien kykyjen ja luontaisten lahjojen käyttö sekä hyödyntäminen vapautuneesti. Toimintaa määrittää ajatus lasten maailman ymmärtämisestä ja kunnioittamisesta sekä jokaisen lapsen näkeminen samanarvoisena. (Nykänen 1996, 11.)

Kasvatusvastuu onkin väistämätön, kun kyseessä on lasten ohjaaja. Urheilun avulla luodaan kasvatustilanteita, joissa on mahdollista vaikuttaa muun muassa itsetuntoon, yhteistyötaitoihin sekä kansalaistaitoihin. (Karvinen, Hiltunen & Jääskeläinen 1991, 19–22.) Lasten ja nuorten ohjaaminen tuleekin rinnastetuksi vanhemman tai opettajan työhön, jolloin valmentajan tehtävänä on valmentaa elämään ja kasvattaa nuorta urheilijaa persoonalliseksi yksilöksi (Nykänen 1996, 11). Nuorten valmentajan ensisijaisiksi rooleiksi rakentuvatkin juuri opettaja ja kasvattaja (Mero, Nummela, Keskinen & Häkkinen 2004, 417). Riippuen siitä rakennetaanko kasvattajan roolia seuralle, urheilulle, ohjaajalle vai valmentajalle nousee keskeiseksi toimintaa ohjaavaksi tekijäksi kasvatustietoisuus.

Kasvattajan tehtävänä on tietoinen ja järkiperäinen toiminta, jolloin kasvatustietoisuus ohjaa kasvatustoimintaa. Näin kasvattajassa ilmentyy tietoinen pyrkimys inhimillisen kehityksen vaikuttamiseen niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Kasvatustietoisuuden muodostumisessa ja syventämisessä on syytä pohtia sitä, mitä kasvattaja kasvatustoimillaan tavoittelee, miten hän saavuttaa tavoitteet ja miten muodostuu toimintaa rajaavat ehdot, jotka lyhyellä, tilannesidonnaisella tai pidemmällä aikajanelalla muodostavat kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. (Hämäläinen & Nivala 2008, 59 – 60.) Kasvatus on siis tarkoituksenmukaista eli intentionaalista toimintaa (Hirsjärvi 1985, 46). Intentionaalisuuden tavoitteen rinnalla nähdään kuitenkin mahdollisuus, ettei kasvattaja aina toimi tietoisesti. Tällöin kasvattajalta saattaa jäädä tunnistamatta toimintaa ohjaavat motiivit ja yhtä lailla toiminnan tavoitteet jäävät tiedostamatta. Toisaalta toiminnan ja tekojen kautta voidaan saavuttaa merkittäviä kasvattavia vaikutuksia, vaikkei tällainen tarkoitus näyttäytyä ensisijaisena. Intentionaalisen kasvatuksen rinnalla tapahtuu siis myös funktionaalista kasvatusta, johon viitataan, kun puhutaan ilman tietoista tarkoitusta tapahtuvista kasvatuksellisista tehtävistä. (Siljander 2014, 29.)

Kasvatustietoisuus kuitenkin pohjaa aina kasvattajan ihmiskäsitykseen (Hämäläinen & Nivala 2008, 61). Ihmiskäsitykseen kuuluvat olennaisena pohdinnat ihmisyydestä: mikä ihminen on ja mitä ovat ihmisen mahdollisuudet. Jokainen yksilö muodostaa oman ihmiskäsityksensä, jonka tiedostamisen asteet vaihtelevat yksilöstä riippuen. Ihmiskäsityksellä on suuri merkitys ihmistä tutkivien tieteiden, mutta myös yksittäisten kasvattajien toimissa. (Hirsjärvi 1983, 62.) Ihmiskäsitys nouseekin myös valmennuksen lähtökohdaksi sekä kasvatusta ja valmennusta toisiinsa liittäväksi toiminnan pohjaksi. Puhakaisen (1995) mukaan valmennuksessa ihmiskäsitys on keskeisin ennakkooletus, johon valmentajan on otettava kantaa. Ihmiskäsitys muodostaa valmennukselle loogisen

lähtökohdan sen kootessa yhteen valmennuksen ontologiset ja eettiset, valmennustyötä ohjaavat sitoumukset. Urheilija nähdään olemassa olevaksi jo ennen valmennuksen alkua, jolloin valmentaja myös työnsä alussa kohtaa päätöksen urheilijan perusluonteesta ja olemuksesta. (Puhakainen 1995, 19.) Kaikki olettamukset ihmisestä ohjaavat valmennustyötä ja ihmiskäsitys kattaa silloin myös sellaiset ihmiseen liittyvät olettamukset ja ratkaisut, joita ei tiedosteta. Ihmiskäsitykseen sitoutuminen ei kuitenkaan ole vältettävissä edes silloin, kun valmentaja ei tietoisesti sitoudu ennako-oletuksiin ihmisen olemassaolosta. Valmennuksessa vallitseviin toimintatapoihin sekä menetelmällisiin valintoihin liittyy aina valmentajan valinta, joka sisältää käsityksen siitä, minkälaiseksi urheilleva ihminen ymmärretään. Parhaimmassa tapauksessa valmentajan toiminnan perustan muodostaa juuri analysoitu ihmiskäsitys. (Kuisma 1999, 118.) Ilman ihmiskäsitystä valmentamista ei tulisikaan aloittaa. Ihmisen ollessa kokonaisvaltainen olento on valmennuksessa hänet huomioitava kehollisena, tajunnallisena sekä omaan elämäntilanteeseensa kytkeytyneenä. Nämä kolme valmennuksen lähestymiskulmaa mahdollistavat lasten ja nuorten fyysisen, psyykkisen sekä elämäntilanteellisen puolen huomioimisen. Valmennus nähdään ihmistyönä, jolloin ihmiskäsitys ohjaa valmennustoimintaa. (Miettinen 1999, 127 – 128.) Kasvatus ja valmennus kietoutuvat toisiinsa siis myös ihmiskuvan kautta sen muodostaessa toiminnan lähtökohdan.

Urheilua voidaan tarkastella kulttuurisena instituutiona, jonka asema on hyvinkin vahva. Se omaa yhteiskunnallista arvostusta, mutta tällöin odotuksena on myös tietynlainen toiminta ja ennalta sovittujen vaikutusten tuottaminen osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja sen rakenteita. Juuriltaan urheiluliike on kiinnittynyt juuri kansalaistoimintaan sekä nuorten sosiaalistamiseen. Tästä lähtökohdasta tarkasteltuna urheilu pitää sisällään kasvatustehtävän, joka kuitenkin elää jatkuvassa vuorovaikutuksessa urheilun itseisarvon eli voittamisen kanssa. (Lämsä 2009, 15 – 16.)

2.4 Urheiluvalmennus suomalaisessa kontekstissa

Suomalainen koulutusjärjestelmä koostuu peruskoulutuksesta, tämän jälkeisestä lukiokoulutuksesta tai ammatillisesta koulutuksesta sekä korkea-asteen koulutuksesta. Korkeakoulujärjestelmän muodostavat ammattikorkeakoulut sekä yliopistot. Tämän lisäksi Suomessa toteutetaan aikuiskoulutusta, joka voi olla luonteeltaan omaehtoista koulutusta, henkilöstökoulutusta, josta vastaa työnantaja tai vaihtoehtoisesti työvoimapolitiittista koulutusta. Tutkintoon tähtäävien koulutusten lisäksi opetusta tarjotaan myös vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, joita ovat kansanopistot, kansalaisopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset sekä opintokeskukset. Vapaan sivistystyön tarjoama koulutus on avointa kaikille, se ei pidä sisällään tutkintotavoitteita

eikä sen sisältöjä säädellä osana lainsäädäntöä. Vapaan sivistystyön opinnot ovat luonteeltaan yleissivistäviä, harrastustavoitteisia sekä yhteiskunnallisia. (Opetusministeriö 2016.)

Suomessa valmentaja- ja ohjaajakoulutus toteutetaan European Network of Sport Science, Education and Employment:n (ENSSEE) suositusten mukaisena viisiportaisena järjestelmänä. Suomessa järjestelmä jakautuu kahteen osaan. Tasot I – III toteutuvat lajiliittojohtoisina koulutuksina, kun taas tasot IV ja V kuuluvat ammatillisen koulutuksen piiriin. (Härkönen, Häkkinen, Japissan, Korjus, Kujala, Lahtinen, Niemi-Nikkola, Nikulainen, Patja, Piispanen, Toivonen, Viitasalo, Westerlund, Häyrinen & Potinkara 2004, 8; Aarresola 2010, 7.) Liikuntajärjestöjen tasot I – III kuuluvat vapaan sivistystyön piiriin ja vaikka vastuu kuuluu lajiliitoille, palveluja tuottavat näille tasoille myös esimerkiksi liikunnan koulutuskeskukset, Suomen Liikunta ja Urheilu SLU, seurat sekä yksityiset yritykset. Ammatillisen koulutuksen toteutumisesta taas vastaavat tasolla IV liikunnan koulutuskeskukset sekä ammattikorkeakoulut, korkeimman tason V toteutuessa Jyväskylän yliopistossa sekä ammattikorkeakoulutasolla. (Aarresola 2010, 7.)

Ohjaaja- ja valmentajakoulutuksen haasteina on nähty muun muassa koulutusten hajanaisuus ja epäjohdonmukaisuus. Esimerkiksi eri lajiliittojen tasokoulutuksissa I – III ilmenee suurta hajontaa koulutusten laajuuden suhteen. I-tason suositeltu laajuus on 50 tuntia, ja käytännön toteutukset vaihtelevat 2 tunnista 152 tuntiin, kun taas III-tasolla suositus on 150 tuntia, toteutusten vaihdellessa 100 tunnista aina 600 tuntiin saakka. Myös tasokoulutusten toteutustavat sekä osallistujamäärät muodostavat suurta vaihtelua. (Härkönen et al. 2004, 11.) Koulutusten sisällön sekä niiden kehittämistarpeiden ja arvioinnin kannalta hyvin mielenkiintoiseksi nousevat juuri kasvatukselliset näkökulmat. Esimerkiksi tasolla III lajiliitot ovat tyytyväisimpiä juuri kasvatuksellisten näkökulmien sekä fyysisten ominaisuuksien valmennuksen koulutukseen. Toisaalta taas SLU-alueet toteavat heidän koulutustensa kehittämistarpeiksi muun muassa kasvatukselliset näkökulmat. Tasolla I kasvatuksellisten näkökulmien osuus on laajimmillaan. (mt. 11 – 12.) Kuitenkin tason I koulutusmateriaalien tarkastelu, jossa huomio kohdistui kasvatuksellisiin tekijöihin, etiikkaan sekä ohjaajan rooliin, osoittaa, että näitä teemoja käsitellään, mutta suhteellisen vähän. Vain joissakin oppaissa nousee havainnollistavia esimerkkejä, suurimman osan rakentuessa toteamuksiin, joiden avautuminen lukijalle voidaan kyseenalaistaa. Kysymykseksi nouseekin, kertovatko tällaiset havainnot kenties siitä, että liittojen materiaalit ovat tuotettu ilman syvällisempää pohdintaa kasvatuksellisista sekä eettisistä näkökulmista. (Pulkkinen 2003, 64 – 63.)

Omanlaisen haasteensa suomalaisessa urheilukulttuurissa muodostaa myös se tosiasia, että vapaaehtoistoimijoiden määrä on suuri. Liikunnan kansalaistoiminnassa on mukana jo yli puoli miljoona 19 – 65 -vuotiasta suomalaista. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoiset käyttävät keskimäärin

kymmenen tuntia kuukaudessa toteuttaakseen erinäköisiä tehtäviä tuomaroinnista hallinnollisiin tehtäviin. Suurin osa tästä toteutuu nimenomaan seuratasolla. Merkittäväksi nousee se, että 126 000 vapaaehtoista on toiminut myös valmentajan tehtävässä. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010.) Tällainen vapaaehtoisen suuri määrä muodostuu esimerkiksi liikuntakasvatuksen toteutumisen kannalta haasteelliseen asemaan. Kuinka varmistetaan koko seuran kasvatuksellinen osaaminen, kun toimijoissa on vaihtuvia vapaaehtoisia? Tämä yhdistettynä seurojen epäviralliseen kasvatuluonteeseen nousee keskeiseksi kysymykseksi se, kuinka liikuntakasvatuksen moninaiset tavoitteet on mahdollista saada suunnitelmallisesti sekä yhden linjauksen mukaisesti käyttöön jokaisessa seurassa. (Kokko 2013, 125 – 129; 136 – 137.)

Suomalaisen urheilukulttuurin keskiössä valmentajakunta vaihtelee siis täysin vapaaehtoisista aina ammattivalmentajiin, joita Suomessa toimii arviolta 1600. Myös ammattivalmentajien yleisimmän toimintakontekstin tarjoavat urheiluseurat, näiden toimiessa ensisijaisina työnantajina (Kärmeniemi 2012, 9). Ammattivalmentajan määritelmässä keskeisiksi tekijöiksi nousevat tavoitteellisen kilpaurheilun parissa tehtävät valmennus-, tai siihen läheisesti liittyvät, työt, tästä työstä saadut palkkatulot, alaan liittyvä koulutus sekä vastuun kantaminen urheilijan sekä lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksytyjä tapoja noudattaen (Suomen valmentajat ry 2002, 20). Vastaavasti valmennuksen parissa toimii myös niitä, joilla ei ole lainkaan valmennuskoulutusta (ks. lisää Blomqvist, Häyrinen & Härkönen 2012, 13). Tosiasia kuitenkin on, että tämä koulutukseltaankin kirjava ja haasteelliseksi muodostuva joukko vastaa suomalaisten urheilijoiden valmennuksesta ja näin ollen myös kasvatuksen huomioimisesta sekä toteutumisesta. Tästä syystä on tärkeää selvittää niitä kasvatuskäsitteitä, joita tuotetaan osana valmennus- ja urheilutoimintaa sekä pohtia näiden konstruktioiden seurauksellista luonnetta. Aidot seuraukset kääntyvätkin merkityksellisiksi niin itse valmennustilanteeseen nähden, mutta myös laajemman urheilukulttuurin kontekstissa.

Tämän tutkimuksen tehtävät muodostuvatkin sen kysymyksen ympärille, tunnistavatko valmentajat työnsä kasvatuksellisia ominaisuuksia ja rakennetaanko valmentajien kertomuksissa minkälaista paikkaa kasvatukselle? Kiinnostukseni kohdistuu myös siihen, puhutaanko kasvatuksesta vain pintapuolisesti ja itsestään selvyytensä vai rakennetaanko kasvatusta problematisoiden sekä eri puolia eritellen. Tarkennetuiksi tutkimuskysymyksiksi rajautuvat:

1. Mitä kasvatuksesta puhutaan ja mitä konstruoidaan kasvatukseen kuuluvaksi?
2. Minkälaista paikkaa kasvatukselle rakennetaan osana urheilu- ja valmennustodellisuutta?
3. Kuinka kehystettävyyden variaatioon asemoidutaan valmentajien kertomuksissa eli minkälaisia perusteluja kertomuksissa konstruoidaan suhteessa kasvatuksen roolin pienentymiseen tai suurentamiseen?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostaa sosiaalinen konstruktionismi sekä diskurssianalyysi. Sosiaalinen konstruktionismi voidaan nähdä diskurssianalyysin yläkäsitteenä, joka toimii tutkimuksen teoreettis-metodologisena viitekehyksenä (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 39). Vivien Burr (1995, 163) katsoo diskurssianalyysin olevan enemmänkin tutkimuksen lähestymistapa kuin selkeä metodi, sillä se ei pidä sisällään tarkasti määriteltyä menetelmää tai käsitteistöä. Diskurssianalyysi toimiikin eräänlaisena sateenvarjona, jonka alla toimii useita vaihtoehtoisia painotuksia sekä teoreettisia suuntauksia. (Burr 1995, 163.) Jokinen, Juhila ja Suoninen (1999, 38) paikallistavat diskurssianalyysin myös nimenomaan metodiseksi lähestymistavaksi. Tässä tutkimuksessa teen selkeyden vuoksi jaottelun sosiaalisen konstruktionismin ja diskurssianalyysin välillä, joista edellinen toimii tutkimuksen viitekehyksenä, jälkimmäinen taas metodisena lähestymistapana. Laajemmin tämä tutkimus nojaa diskurssianalyysissä juuri Jokisen, Juhilan ja Suonisen teoretisointeihin, painopisteen ollessa brittiläisessä suuntauksessa. Tällöin huomio keskittyy sosiaalisen todellisuuden moninaisuuteen. (ks. esim. Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 11; Potter & Wetherell 1987.) Sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksestä tarkasteltuna diskurssianalyysi on kiinnostunut sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta kielenkäytössä sekä muussa merkitysvälitteisessä toiminnassa. Tutkimuksen keskiössä toimivat erilaiset kielelliset prosessit, joissa sosiaalista todellisuuttamme sekä kanssakäymistämme tuotetaan ja rakennetaan (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 38–41; Johnstone 2008, 1 – 4).

3.1 Diskurssianalyysi ja kasvatustieteen rakentuminen

Jokila, Juhila ja Suoninen (1993, 10) määrittävät diskurssianalyysin väljästi ”*sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä*”. Kieli nähdään funktionaalisen ja seurauksellisen, joka on luonteeltaan rakennettua, mutta yhtä lailla rakentavaa (Potter & Wetherell 1987, 35). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kiinnostuksen kohteina ovat

tekstien sekä puheiden analysoinnit. Olennaiseksi katsokaan aineistojen huomioiminen sellaisenaan ilman, että taustalta etsitään aitoa tai oikeaa todellisuutta (Jokila, Juhila & Suoninen 1993, 38).

Potterin ja Wetherellin (1987, 175) mukaan tutkijan, mutta myös lukijan tulee pitää mielessä se, että diskurssianalyysi ei tarjoa tietynlaista, tarkasti rajattua kvalitatiivista analyysimenetelmää tiukkoine ohjeineen, vaan se on enemmänkin väljä kehys, joka sisältää useita eri näkemyksiä. Näkemykset taas ovat johtaneet siihen, että diskurssianalyysiin liittyvät painotukset eivät muodostu yhdeksi jäsennellyksi menetelmäksi, vaan pikemminkin useiksi ja keskenään kilpaileviksi, toisiaan kritisoviksikin suuntauksiksi. Diskurssianalyttisen tutkimuksen kentällä on siis erotettavissa useita painotuksia, jolloin myös tutkijalle tarjoutuu vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa tutkimustaan. Eri painotukset vaikuttavat aina aineiston valinnasta sen analyysiin ja jokaisen tutkijan tehtäväksi jääkin ratkaista näihin liittyvät kysymykset. Painotukset voidaan jakaa neljäksi vastakohtapariksi, joiden väliin tutkija sijoittuu. Vastakohtapareiksi muodostuvat tilanteisuus – kulttuurinen jatkumo, merkitys – merkitysten tuottamisen tavat, retorisuus – responsiivisuus sekä kriittisyys – analyttisyys. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 54–57.)

Tämän tutkimuksen puitteissa painotuksiin liittyvät kysymykset olen ratkaissut seuraavalla tavalla. Tilanteisuus – kulttuurinen jatkumo -akselilla asemoituminen tapahtuu kohti tilanteisuutta. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1999, 57) kutsuvat tätä valintaa kulttuurin analyttiseksi sulkeistamiseksi, kulttuurisuuden jäädessä analyysivaiheessa ulkopuolelle. Se nousee tarkastelun kohteeksi sekä osaksi vuoropuhelua vasta johtopäätöksiä käsiteltäessä. Otankin siis suomalaisen urheilukulttuurin osaksi keskustelua vasta tutkimuksen loppupuolella pohdintaluvussa, sillä täysin aineistojohtoisen analyysivaiheen keskeisenä tavoitteena on tarjota aineistolle tilaa rakentaa mahdollisimman laaja kuva siitä, mitä kasvatuksesta oikein puhutaan. Aineistolähtöisen analyysin tarjoaakin perustavanlaatuista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Lähden siis liikkeelle pikemminkin empiriasta käsin, edeten kohti teoriaa ikään kuin alhaalta ylös. (Eskola & Suoranta 1998, 19.) Kasvatus ilmiönä nousee tarkastelun kohteeksi perustuen siihen, kuinka eri puheenvuoroja ja merkityksiä tuotetaan, pyrkien säilyttämään ilmiön koko rikkaus. Myöhemmässä vaiheessa analyysin tulokset nousevat laajempaan keskusteluun kulttuuristen merkitysten kanssa, kun pohdin tuloksia osana suomalaista urheilukulttuuria sekä -kontekstia.

Seuraavassa parissa, merkitys – merkitysten tuottamisen tavat, painopiste rakentuu merkitysten tutkimiseen päin. Kiinnostus kohteeksi valikoituvat sisällöt eli sellaiset puhutavat ja merkitykset, joita aineistossa rakennetaan kasvatuksesta. Kiinnostukseni ei niinkään suuntaudu kielen käytön tapoihin, kuten argumentointiin, jonka avulla merkityksiä rakennetaan ja tuotetaan. Tässä tutkimuksessa tärkeämmäksi nousee se, *mitä* kasvatuksesta puhutaan. Tutkimuksen sijoituessa nimenomaan merkitysten suuntaan ja mitä-kysymyksiin ei retorisuus – responsiivisuus

-pari asetu merkitykselliseen asemaan. Kyseiset käsitteet tarkentavat juuri merkitysten tuottamisen tapoja, eivätkä siis toimi aineistoa avaavina työkaluina tämän tutkimuksen parissa. (Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 77.)

Viimeisen parin muodostavat kriittisyys – analyttisyys, joista jälkimmäiseen tämän tutkimuksen analyysi painottuu. Tarkoituksena on antaa tilaa aineistolle ja tarkastella juuri sitä todellisuutta sekä jäsennyksiä, joita tämä aineisto tarjoaa ja tuottaa. Kriittisyys taas nousee esiin tarkasteltaessa analyysin tuloksia suhteessa suomalaista urheilukulttuuria laajemmin. Tällaiset kriittiset pohdinnat nousevat esiin tutkimuksen loppupuolella.

Painotusten lisäksi on syytä määrittää myös muita diskurssianalyysin kannalta keskeisiä käsitteitä ja työkaluja. Analyysin keskiössä ovat juuri diskurssit, jotka nähdään keskeisiksi, sillä niiden avulla rakennetaan ideoita, sosiaalisia prosesseita sekä ilmiöitä, jotka tuottavat sosiaalisen maailman (Nikander 2008, 413). Diskurssit liittyvät merkityssysteemeihin, joiden ajatus pohjautuu oletukseen sosiaalisen todellisuuden monimuotoisesta hahmottumisesta. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 24–27) määrittelevät merkityssysteemit ”*eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytänteissä ja samalla rakentavat sosiaalista maailmaa*”. Merkityssysteemeistä käytetään joskus nimityksiä diskurssi ja tulkintarepertuaari, mutta näitä kahta voi tarkastella myös merkityssysteemin alakäsitteinä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 24–27; 1999, 67.)

Diskurssin käsite liitetään usein tutkimuksiin, joissa keskiössä on ilmiöiden historiallisuus, valtasuhteet tai sosiaaliset instituutiot (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 27). Diskurssin tutkimuksen yleistettyä kyseinen käsite on kuitenkin vakiinnuttanut asemansa myös muunlaisen tutkimuksen yhteydessä. Alasuutarin (1999) mukaan diskurssit liittyvätkin juuri eri todellisuuksien sekä sanojen jatkuvasti muuttuvaan ja uudistuvaan kontekstiin. Merkityksien paljastamisen lisäksi puhe ja kieli saavat aikaan eri asiointiloja, mutta myös rakentavat identiteettejä sekä subjekteja ja jonkin näiden tekijöiden muutos saa aikaan muutoksen myös muissa tekijöissä. (Alasuutari 1999, 188.) Vaikka suomalaista urheilukulttuuria voidaan tarkastella melko vakiintuneena sosiaalisena instituutiona, käytän tässä tutkimuksessa diskurssin käsitteen sijasta tulkintarepertuaaria, jonka avulla pyrin paikallistamaan ja tuomaan esiin niitä erilaisia puhetapoja, joita tekstistä nousee. Käsite sopii kyseessä olevaan aineistolähtöiseen tutkimukseen, jossa analyysin tarkoituksena on tarkastella niitä puhetapoja, joita toimijat itse tuottavat. Kaikki puheet nousevat tarkasteluun samalta viivalta ilman turhia käsitteellisiä rasituksia. Tässä tutkimuksessa erotan käsitteet merkityssysteemi sekä tulkintarepertuaari niin, että ensimmäisen viittaa laajempiin merkitysrakenteisiin ja puhetapoihin, kun taas jälkimmäisen avulla voidaan paikallistaa hienojakoisempia eroja tästä laajemmasta merkityssysteemistä.

Tämän tutkimuksen keskittyessä kasvatuksen rakentumiseen osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa on syytä avata merkityssysteemin ja tulkintarepertuaarin lisäksi myös toista metodologista työkalua. Merkityssysteemien ja tulkintarepertuaarien rinnalle keskeiseksi käsitteelliseksi välineeksi nousee kasvatuspuhe. Kasvatuspuhe liittyy kiinteästi merkityssysteemeihin, sillä juuri kasvatuspuheiden ympäriltä on mahdollista paikallistaa yhteneväisiä merkityssysteemejä ja tulkintarepertuaareja. Tässä tutkimuksessa kasvatuspuheella siis tarkoitetaan kaikkia sellaisia puhetapoja, joissa huomion kohteena on ihmisenä kasvu ja ihmiseen vaikuttaminen. Lisäksi tarkastelu kohdistuu myös sellaisiin kasvatuksellisiin positioihin, joihin mahdollisesti viitataan. Mielenkiinnon kohteena ovat erityisesti sellaiset puhetavat, joissa kirjoittajat itse asemoituvat suoraan kohti kasvatusta. Kasvatuspuheen rakentumisessa tarkastelu kohdentuu siis siihen, minkälaisia merkityssysteemejä kasvatuspuheiden ympärille konstruoidaan. Kuinka kasvatus tuotetaan todeksi, mihin se liitetään, kuka sitä käyttää. Näin kasvatuspuheiden rakentumisen tarkastelu paljastaa sitä kirjoa, jolla kasvatus konstruoidaan osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa.

3.2 Eläytymismenetelmä aineistonkeruun välineenä

Eläytymismenetelmä on tutkimusaineiston keräämiseen tarkoitettu menetelmä, jossa osallistujat kirjoittavat lyhyehkön tarinan tutkijan ohjeiden perusteella. Vastaajien kirjoitusta ohjaa kehyskertomukseksi nimitetty orientaatio, josta nousseiden mielikuvien avulla tuotetaan pieni esseemäinen tarina. (Eskola 1997, 5.) Kirjoittamiseen ei anneta mitään valmista formaattia vaan vastaaja saa tuottaa tekstinsä haluamansa kaltaisena. Tyypillisesti tekstit saavat kuitenkin tarinamuodon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Näissä tarinoissa kirjoittaja eläytyy annettuun kehyskertomukseen ja vie esitettyä tilannetta joko eteenpäin tai vastaavasti kuvailee mitä ennen tilannetta on saattanut tapahtua. Eläytymismenetelmällä saavutettuja tarinoita ei voi pitää ehdottomina todellisuuden kuvauksina, vaan mahdollisina tarinoita, jotka kuvaavat eri asioiden merkityksiä sekä sitä mikä voi toteutua. (Eskola 1998, 10.)

Oleellisen osan eläytymismenetelmästä muodostaa siis kehyskertomus, mutta menetelmä itsessään perustuu nimenomaan kehyskertomuksen variointiin. Yhdestä kehyskertomuksesta tuotetaan kaksi tai useampia versioita, joissa muutetaan, siis varioidaan, jotain keskeistä asiaa tai elementtiä. Menetelmän avulla pyritään selvittämään mitä vaikutuksia variaatiolla saadaan aikaan eli minkälainen muutos tapahtuu vastauksissa, kun kehyskertomusta muutetaan jonkin oleellisen seikan suhteen. Variaation avulla tuotetuksi tulee erilaisia kertomuksia, joiden avulla on mahdollista

selvittää keskiössä olevan tilanteen, tapahtuman tai asian rakennetta, logiikkaa sekä eri elementtejä. (Eskola 1997, 6, 17.)

Laadittaessa kehyskertomuksia on tärkeää huomioida, että vain yksi asia on kulloinkin variaation kohteena. Variaation vaikutusten ollessa tutkimuksen keskiössä nousee oleelliseksi myös se, että kehyskertomukset ovat muilta osin mahdollisimman samankaltaiset. Kehyskertomuksia onkin siis oltava vähintään kaksi, yhden tarinan lähestyessä enemmän ainekirjoitusta. (Eskola 1991, 16.) Juuri variointia voidaan pitää tekijänä, joka erottaa eläytymismenetelmän useista muista tiedonkeruumenetelmistä, korostaen myös sen erityisyyttä: vastaukset itsessään ovat jo mielenkiintoisia, mutta selvitetessä varsinaisen variaation seurauksia on mahdollista nähdä niitä tutkimuskohteen spesifejä piirteitä, joita kyseisen menetelmän avulla voidaan raottaa. Eläytymismenetelmällä saadut kirjoitukset voidaan siis tavallaan analysoida kahteen otteeseen. Ensimmäisellä kerralla analyysi suoritetaan kuten minkä tahansa laadullisen aineiston analyysi, mutta toisella kertaa huomio keskittyy juuri variaatioon sekä sen aikaansaamiin muutoksiin vastausten sisällä. Kehyskertomusten tärkeys nousee esiin myös siinä, että menetelmän onnistunut käyttö sekä tutkimuksen toimivuus riippuvat yleensä siitä, kuinka onnistuneesti kehyskertomukset sekä niiden variaatiot vastaavat käsillä olevaan ongelmaan. (Eskola 2007, 72, 76.) Kehyskertomukset kannattaakin testata ennen varsinaista aineiston keräämistä suorittamalla esimerkiksi pieni esitutkimus. Muutamistakin vastauksista on mahdollista nähdä minkä tyyppisiä tarinoita kehyskertomukset saavat aikaan ja arvioida niiden toimivuutta oman tutkimusongelman kannalta. (Eskola 1991, 17.) Kehyskertomusten toimivuuden koetteleminen etukäteen tällaisen esitutkimuksen avulla auttaa osoittamaan, tarjoavatko vastaukset halutun mukaista tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Näin tarpeen vaatiessa mahdollistuu kehyskertomusten viilaaminen. (Eskola, 2007, 79.)

Tämän tutkimuksen puitteissa minulle mahdollistui tilaisuus kerätä aineistoa osana valmentajien III-tason koulutusta. Kehyskertomusten toimivuutta koettelin ensin lähipiirilläni, sillä valmentajien saaminen esitutkimukseen ei onnistunut saadun aikataulun puitteissa. Koska valmentajien koulutustilaisuus tarjosi mahdollisuuden kerätä suuremman aineiston kerralla ja kehyskertomus tuntui toimivalta, päätin käyttää tarjoutuneen tilaisuuden. Vastaukset siis toimisivat varsinaisena aineistona tai vähintäänkin esitutkimuksena, jossa kehyskertomukset nousevat valmentajien koeteltaviksi. Tämän päätöksen pohjalla toimi myös se, että valmentajia koulutukseen osallistuisi noin kaksikymmentä, jolloin saturaatiopisteen saavuttamiseksi lisävastausten hankkiminen täytyi pitää mahdollisuutena. Eläytymismenetelmällä kerätyn aineiston suuruus on arvioitu elämäkertatutkimuksen parissa kehitetyn saturaatiopisteen eli kylläntymisen ajatuksen mukaan. Näin ollen 15 – 20 vastausta yhtä kehyskertomusta kohden riittää, sillä tämän jälkeen

peruslogiikka vastauksissa alkaa muistuttaa toisiaan. (Eskola 2007, 74 – 76.) Kehyskertomukset tuottivat loppupeleissä juuri toivottuja vastauksia, jopa monipuolisempia kuin saattoi odottaa. Tästä syystä myös saturaatiopisteestä huolehtiminen nousi turhaksi, 20 kertomuksen tuottaessa hyvin moninaista puhetta kasvatuksesta ja sen paikasta osana urheilu- ja valmennustodellisuutta.

Käytännön tasolla lyhyehkö kehyskertomus yleensä tulostetaan muuten tyhjään A4-arkkiin valmiiksi ja jaetaan vastaajille sopivan tilaisuuden yhteydessä, esimerkiksi luennon alussa. Kehyskertomusversiot sekoitetaan, jolloin vastaajat saavat sattumanvaraisesti eri kehyskertomukset eteensä. Tarinan kirjoittamiseen käytetään aikaa noin 20 minuuttia. (Eskola 2007, 74 – 76.) Tämän aineiston keruun suoritin siis valmennuskoulutuksen yhteydessä, ennen heidän varsinaisen luontonsa alkua. Jaoin vastaajille sattumanvaraisesti A4 vastauslomakkeet, joiden yläkulmaan oli kirjoitettu kehyskertomus. Kasvatuspuheen sekä kasvatuksen paikan rakentumisen ollessa tämän tutkimuksen kohteena, lähdin selvittämään valmentajien kertomuksia kasvatuksesta osana valmennusta kahden kehyskertomuksen avulla. Kertomukset rakensin minämuotoisiksi, jolloin mahdollistuu ehkä paremmin omakohtaistenkin asioiden esiintuominen. Varioitavana tekijänä tarinoissa toimii se, minkälainen paikka kasvatukselle tuotetaan valmennustoiminnan osana. Kehyskertomukset ovat seuraavat:

Kehyskertomus 1:

”Luet artikkelia liikunta- ja urheiluaiheisesta lehdestä. Artikkelissa toivotaan kasvatukselle suurempaa roolia valmennuksessa. Eläydy tilanteeseen ja kerro mitä seikkoja artikkelissa tuodaan esiin.”

Kehyskertomus 2:

”Luet artikkelia liikunta- ja urheiluaiheisesta lehdestä. Artikkelissa toivotaan kasvatukselle pienempää roolia valmennuksessa. Eläydy tilanteeseen ja kerro mitä seikkoja artikkelissa tuodaan esiin.”

Kehyskertomuksen variaation lisäksi esitin kolme taustakysymystä. Ikä, sukupuoli ja työskentelyvuodet valmennuksen parissa toimivat mahdollisina vastauksiin vaikuttajina. Analyysin edetessä kävi kuitenkin selväksi, ettei näillä taustakysymyksillä ollut vaikutusta vastauksien rakentumiseen. Tästä syystä taustakysymykset jäivät huomioimatta analyysissä. Taustakysymysten merkitys nousee kuitenkin vastaajajoukon kuvailuissa, sillä ikä- ja sukupuolijakaumaan nojautuen mahdollistuu vastaajajoukon vertailu kohti perusjoukkoa.

Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdentuu niihin konstruktioihin, joita kasvatuksesta rakennetaan osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Kehyskertomuksen rakentamisessa kasvatuksen paikka tulee liitetyksi juuri valmennukseen, sillä valmentaja on se henkilö, jolle kasvatusvastuu tarjoutuu. Kasvatuksen liittäminen juuri valmennukseen toimii myös tämän tutkimuksen rajaajana. Tutkimuksen laajemman kehyksen muodostaa järjestäytynyt urheilutoiminta, jolloin kasvatuksen liittäminen valmennukseen toimii tällaisen kehyksen aikaansaajana. Tässä mielessä urheilu- ja valmennustoiminta siis muodostuvat synonyymiseen asemaan. Valmennustoiminta toteutuu osana järjestäytynyttä urheilutoimintaa.

Eskolan (2007) mukaan eläytymismenetelmän teoreettinen mielenkiinto kiinnittyy juuri siihen, että sen avulla tutkija osallistuu teoreettiseen työhön aktiivisesti: menetelmä itsessään ei tarjoa valmiiksi annettuja kaavoja tai ratkaisuja. Empiirisen aineiston avulla on mahdollista nostaa esiin uusia hypoteeseja, jotka edistävät tutkijan ajattelua yhä edelleen kohti uusia ajatuksia. Näin hypoteesien todistaminen ei välttämättä ole aineiston ainoa tehtävä, vaan sen avulla on mahdollista saavuttaa täysin uusia näkökulmia. Eläytymismenetelmän vahvuus näyttäytyykin juuri silloin, kun vastaajat vapaasti tuottavat omia käsityksiään tutkimuksen keskiössä olevasta asiasta, eivätkä vain vastaa ”*tutkijan konstruoimiin kysymyksiin tutkijan konstruoimilla käsitteillä.*” (Eskola 2007, 79 – 80.)

Eläytymismenetelmän käytössä on syytä muistaa, ettei vastauksia voi pitää ehdottoman todellisina tarinoina. Yleensä ne kuitenkin kuvaavat mahdollisia tarinoita ympäröivästä maailmasta, paljastaen sen mitä vastaajien mielestä on mahdollista tapahtua ja mitä merkityksiä eri asioille luodaan. (Eskola 1997, 5 – 6.) Osa vastauksista myös tuottaa stereotyyppisiä kertomuksia, mutta juuri stereotyyppisten käsitysten pohjalta ihmiset tekevät valintoja ja päätöksiä elämässään. (Eskola 2007, 80.) Tyypillisten ja yleisten vastausten lisäksi eläytymismenetelmällä saadaan kuitenkin esiin myös poikkeuksellisia tarinoita. Olivat vastaukset sitten stereotyyppisiä tai poikkeavia, kyseessä ovat kuitenkin hyvin arkiset tarinat, jotka arkisuudestaan huolimatta kertovat ja paljastavat jotain ihmisten ajatuksista ja täten myös toimintaa ohjaavista käsityksistä. (Eskola 1997, 29.)

Eläytymismenetelmää on mahdollista soveltaa hyvin monenlaisissa tutkimuksissa, sillä kerätyn laadullisen aineiston avulla on mahdollista etsiä vastauksia hyvin moninaisiin tutkimusongelmiin. Menetelmä on hyvä valinta silloin, kun vastaajille halutaan antaa vapautta tuoda ilmi käsityksiään tutkittavasta asiasta mahdollisimman luonnollisesti ilman tutkijan vahvaa vaikutusta. Mielenkiinnon kohteena olevan ilmiön kartoittamisen lisäksi menetelmä edistää tutkijan omaa ajattelua ja näin eläytymismenetelmän avulla saadaankin aineistolähtöiseen analyysiin sopivaa materiaalia. (Eskola 1997, 30 – 31.)

3.3 Eläytymismenetelmästä diskurssianalyysiin

Eläytymismenetelmän avulla on siis mahdollista kerätä tutkimusaineistoa, mutta se ei tarjoa erillistä analyysitapaa tai tutkimussuuntausta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kerätyn aineiston analyysissä on mahdollista soveltaa mitä tahansa laadullisen aineiston analyysiin soveltuvaa menetelmää, mutta pelkkä aineiston kuvailu tai tarkastelu yksittäisinä tarinoina ilman variaatioiden vertailua ei ole tarkoituksenmukaista. Ilmiön logiikkaa on mahdollista avata vasta kehyskertomusten välisten vertailujen avulla. (Eskola 2007, 84).

Diskurssianalyysin soveltaminen eläytymismenetelmällä kerättyyn aineistoon tarkoittaa sitä, että huomio kiinnittyy itse tarinoihin: tarinoiden todellisuuteen sekä siihen, mitä niissä kerrotaan. Tarinat itsessään ovat mielenkiinnon kohteena ja ne nähdään tällöin kulttuurisesti jäsennehtyinä teksteinä. (Eskola 1997, 96.) Analyysiprosessin aikana teksteistä esiin tulevat yksilölliset puhettavat sekä merkitykset, joita ne kantavat, sisällytetään osaksi laajempia diskursseja, jotka ovat osaltaan tuottamassa ja luomassa sosiaalista todellisuutta (Ilmonen 2010, 127 – 128). Yhteen sovittamattomia havaintoja ei kuitenkaan missään tapauksessa väkisin soviteta yhteen ja näin samanlaisuutta ei etsitä sieltä missä sitä ei ole löydettävissä. Aineiston moninaisuutta arvostetaan ja tällöin jokainen poikkeava tapaus otetaan analyysissä huomioon. (Eskola 1997, 98.)

Diskurssianalyysi eläytymismenetelmän analysoinnissa tarkoittaa myös sitä, että pohdinnat tarinoiden totuudenmukaisuudesta tai stereotyyppisyydestä kääntyvätkin ikään kuin tutkimukselliseksi voimavaraksi. Eskola (1991) toteaaakin, että nähtiin tarinat sitten todellisiksi tai mahdollisiksi ovat ne kuitenkin konstruktioita eli tuotettuja. Sanojen sosiaalisen vaikutuksen ollessa tutkimuksen keskiössä pohdinnat tarinoiden totuudenmukaisuudesta eivät nouse keskeiseksi, sillä kaikki tarinat voivat joka tapauksessa vaikuttaa sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. (Eskola 1991, 28.) Näin kaikki tarinat – stereotyyppiset ja vähemmän totuudenmukaisetkin – ovat osa sitä sosiaalista todellisuutta, jonka ymmärrämme suomalaisena urheilukulttuurina ja käytäntönä. Täten kaikki tarinat myös rakentavat, ylläpitävät tai muuttavat tätä vallitsevaa todellisuutta ja kuuluvat siten tutkimuksen olennaiseksi aineistoksi.

3.4 Aineiston kuvailu

Tutkimusongelmien mukaisia vastauksia lähdän hakemaan siis eläytymismenetelmää soveltaen. Tutkimuksen kohteeksi valikoitui valmentajien ammattikunta, jotka työssään elävät kasvatuksellisten kysymysten ja näkemysten kanssa ja täten osallistuvat sosiaalisen todellisuuden

konstruoimiseen, uudistamiseen, mutta myös paikallaan pitämiseen. Valmentajat konstruoivat sosiaalisen todellisuuden kuvia vuorovaikutuksessa ja keskusteluissa niin urheilijoiden, vanhempien, seuratoimijoiden, päätöstentekijöiden, katsojien kuin toistenkin valmentajien kanssa. Medioiden välityksellä konstruktioit nousevat helposti julkisille areenoille ja asettuvat keskusteluun toisten todellisuuskuvien kanssa. Näin valmentajien kertomuksissa rakentuva kasvatuspuhe todella kiinnittää huomion kohti kielenkäytön seurauksellista luonnetta. Valmentajien konstruoimat kasvatuspuheet kantavat aitoja seurauksia niin yksittäistä urheilijaa kuin koko urheilukulttuuria kohden.

Tämän tutkimuksen aineisto rakentuu kertomuksista, joiden kirjoittajat osallistuivat tutkimushetkellä III-tason valmentajakoulutukseen. Kehyskertomusten ohella esitetyt taustakysymykset paljastavat, että tutkimukseen osallistuvilla valmentajilla työvuosia valmennuksen parissa on kertynyt kolmesta vuodesta kolmeenkymmeneen vuoteen saakka. Valmentajien ikäjakauma on seuraavanlainen: 25–36-vuotiaita vastaajia on yhdeksän ja 45–55-vuotiaita vastaavasti yksitoista. Kirjoittajakunnasta neljä oli naisia, mutta yhden kieltäytyessä tutkimukseen osallistumisesta palauttamalla tyhjän paperin, muodostuu aineisto kolmen naisen sekä seitsemäntoista miehen kertomuksista. Vaikka tutkimukseen osallistujat olivat tutkimushetkellä osallisia III-tason valmennuskoulutukseen, ei se muodostu tutkimusta rajaavaksi ominaisuudeksi. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on tarkastella yleisesti valmennuksen parissa työskentelevien henkilöiden kasvatuspuheen konstruoimisen tapoja ja muotoja. Tähän tutkimukseen osallistujat ovat toimineet valmennuksen kentällä jo useita vuosia, jolloin heidän astumisensa sosiaaliseen neuvotteluun ja todellisuuksien konstruoimiseen aikaansaa aitoja seurauksia urheilutodellisuuden rakentumisessa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei siis ole eritellä valmentajien koulutustasoa tai ammattimaisuutta, vaan kartoittaa niitä kaikenlaisia konstruktioita, joita kasvatukseen liittyen elää näissä valmentajien kertomuksissa.

Tässä tutkimuksessa varsinaisen aineistokorpuksen muodostaa siis kaksikymmentä kertomusta, jotka ovat vastauksia aikaisemmin esitettyihin kehyskertomuksiin. Vastauksista yhdeksän rakentuu kohti kasvatuksen pienempää roolia osana urheilu- ja valmennustoimintaa, kun taas yksitoista asemoituu variaatiossa suuremman roolin suuntaan. Kertomukset pitävät sisällään hyvin moninaista puhetta kasvatuksesta. Analyysiin edetessä alkoi myös hahmottua sellaiset samankaltaisuudet, että kaksikymmentä tarinaa tarjosivat riittävän aineistokorpuksen. Kasvatuspuheen moninaisuus aiheutti myös haasteen siinä suhteessa, että laajemman aineiston hankinta olisi saattanut vaikeuttaa kokonaiskuvan hallintaa.

3.5 *Analyysin toteutus ja eteneminen*

Varsinaisessa analyysissä luin kaikki kertomukset ensin useampaan kertaan hahmottaakseni kokonaiskuvan. Tämän jälkeen siirryin tarkastelemaan kohtia, joissa jollakin tavalla tuotetaan kuvaa kasvatuksesta. Seuraavilla lukukerroilla keskityin vain näihin kyseisiin katkelmiin tarkastellen, kuinka kasvatuksesta oikein puhutaan ja mitä kaikkea rakennetaan kasvatukseen kuuluvaksi. Aineistooni, sekä sen yksityiskohtaiseen tarkasteluun nojauduin vahvasti, sillä näin mahdollistuu tulkintarepertuaarien ja puhetapojen tilannekohtaisesti tuotettujen funktioiden hahmottaminen (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 49). Huomioni kiinnittyi erityisesti kohti puhetapojen eroja sekä yhtäläisyyksiä ja sanastoja, joita puheenvuoroissa käytetään. Potter ja Wetherell (1987, 168) erottavatkin analyysistä kaksi erilaista, mutta toisiinsa läheisessä yhteydessä olevaa vaihetta: kaavojen etsimisen, johon kuuluu erojen ja yhtäläisyyksien hahmottaminen, sekä kielen funktioiden ja seurausten esiintuomisen.

Analyysini aloitin tarkastelemalla eroja puhetavoissa, mutta tämän prosessin aikana näkyväksi nousi myös yhtäläisyyksiä eri kasvatuspuheissa. Useamman lukukerran jälkeen kertomuksista oli identifioitavissa laajempia tulkintarepertuaareja, jotka rakensivat jollain merkittävällä tavalla erilaista kuvaa kasvatuksesta. Samalla kertomuksista alkoi erottumaan suurempia kokonaisuuksia ja laajempia puhetapoja, jotka jakoivat piirteitä siinä määrin, että ne alkoivat muodostaa kokoavia otsikoita erilaisille tulkintarepertuaareille.

Kasvatuspuheista oli paikallistettavissa myös rakenteellisia eroja. Kasvatuksesta puhuttiin sitä määritellen sekä kehyskertomuksen variaation nojautuen. Näiden lisäksi kertomuksista alkoi kuitenkin nousta myös eräänlaisia piiloisia kasvatuksen paikan rakentumiseen liittyviä konstruktioita. Nämä konstruktiot eivät välttämättä rakentuneetkaan kehyskertomuksen variaation seurauksena, vaan nousivat kasvatuspuheiden rinnalla tuottaen kasvatuksen paikkaa osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Tästä syystä analyysini pitää sisällään kolme erillistä vaihetta: I-vaihe avaa kasvatuspuheen rakentumista tarkastellen koko aineistoa kokonaisuutena, II-vaihe avaa juuri tätä piiloista kasvatuksen paikan rakentumista ja III-vaihe nojaa juuri kehyskertomusten variaation mukaiseen kasvatuksen paikan rakentumiseen. Analyysin etenemisen ja hahmottamisen sekä tutkimusraportin selkeyden vuoksi päädyin jaottelemaan analyysin eri vaiheisiin. Näin myös rakenteellisesti erilaiset kasvatuspuheet ja kasvatuksen paikan rakentumiset pääsevät esille sellaisenaan ja myös lukijalle hahmottuu kielenkäytön erilaiset tavat.

I-vaiheen analyysillä lähdetään vastaamaan tutkimuskysymykseen siitä, mitä kasvatuksesta oikeastaan puhutaan, eli minkälaisia tulkintarepertuaareja rakennetaan liittyen kasvatukseen. Analyysin tarkoituksena on paljastaa sitä puhetapojen kirjoa, joita vastaajat kirjoituksissaan ovat

tuottaneet. Tässä vaiheessa analyysia tarkastelin kaikkia kirjoituksia jättäen kehyskertomuksen variaation huomioimatta. I-vaiheen analyysi eteni siten, että ensin luin kaikki kertomukset läpi muutamaan kertaan saadakseni kokonaiskuvan aineistosta. Tämän jälkeen aloin tarkastelemaan aineistoa ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta vastaten kysymykseen siitä, mitä kasvatuksesta puhutaan sen kaikessa laajuudessaan. Kasvatuspuheet alkoivat muodostaa samankaltaisuuksia, joista rakentui laajempia merkityssysteemejä, joihin kertomuksissa nojaututaan. Nämä merkityssysteemit taas pitävät sisällään tarkempirajaisia tulkintarepertuaareja, joissa nojaututaan merkityssysteemiin, mutta toisaalta konstruoidaan hyvin omanlaista kuvaa.

Analyysin toisessa vaiheessa siirryn tarkastelemaan kasvatuksen paikan rakentumista. Tarkoituksena on tuoda esiin niitä puhetapoja, joilla osallistutaan kasvatuksen paikan määrittelyyn. Tällaiset merkityssysteemit konstruoivat kasvatuksen merkitystä sekä paikkaa osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Mielenkiinnon kohteena on siis paljastaa sitä, minkälaisia merkityssysteemejä konstruoidaan, kun kyseessä on kasvatuksen paikka urheilu- ja valmennustoiminnan osana. Tämä erillinen analyysivaihe ponnistaa suoraan itse kertomuksista, joista alkoi erottua tällaisia yhteneväisiä puhetapoja siitä, kuinka kasvatuksen paikkaa kertomuksissa konstruoidaan ja kuinka itse kasvatusta merkityksellistetään osana urheilutodellisuutta. Nämä puhetavat muodostuvat merkityksellisiksi, sillä ne toimivat eräänlaisina portinvartijoina kasvatuksen hyväksymiselle tai hylkäämiselle. Tärkeää on erottaa tämä analyysin vaihe seuraavasta, jossa esiin tuodaan niitä suoria eroja kasvatuksen roolista ja paikasta, jotka rakentuvat kehyskertomusten variaation seurauksena. Tässä analyysin vaiheessa kasvatuksen paikan konstruointi ja merkityksellistäminen ei kumpua suoraan kehyskertomuksen varioinnista, vaan se kumpuaa kertomuksien sisältä, joissa ikään kuin piiloisesti ja sivutuotteena tulee konstruoiduksi näkemyksiä kasvatuksen merkityksestä ja paikasta. Analyysi kääntyykin nyt enemmän suorasta kasvatuspuheesta kohti sitä, miten tämän kasvatuspuheen ohella tulee tuotetuksi puhetapoja, jotka rakentavat kasvatuksen paikkaa osana toimintaa.

Analyysin viimeisessä, III-vaiheessa keskittyminen kääntyy kohti kehyskertomusten variaatioita. Tämän vaiheen tarkoituksena on tarkastella sitä, kuinka variaatioon asemoidutaan kertomuksissa eli minkälaista puhetta konstruoidaan suhteessa kasvatuksen roolin laajenemiseen tai pienenemiseen. Tarkastelussa siirryn siis aineiston kokonaisuudesta vertailua kohti ja analyysi eteneekin enemmän variaatioiden vuoropuheluna. Aineisto avautuu vertailun kautta, kun tarkoituksena on paljastaa sitä, minkälaisiin merkityssysteemeihin nojaututaan, kun huomio kiinnittyy variaation konstruointiin. Tässä analyysin vaiheessa siis osaltaan tarkastellaan jo nousseita kasvatuspuheita, mutta esitellään myös sellaisia, jotka nousevat puhtaasti juuri variaatioon asemoitumisesta. Tarkoituksena on raottaa sitä, kuinka kasvatuksen pienempi tai suurempi rooli

konstruoidaan julki kertomuksissa ja miten nämä variaation mukaiset merkityssysteemit eroavat tai jakavat samoja piirteitä toisiinsa nähden.

4 TULOKSET

Tässä luvussa lähdän tarkastelemaan analyysistä nousseita tuloksia. Kappale jakautuu neljään alalukuun, joista kolme ensimmäistä vastaavat analyysin vaiheita, neljännen sisältäessä yhteenvedon keskeisistä tuloksista. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelu keskittyy siis kasvatuspuheiden rakentumiseen, toinen niihin konstruktioihin, joissa piiloisesti rakennetaan kasvatuksen paikkaa ja kolmas variaation vaikutukseen. Jokaisen alaluvun lopussa tiivistän tulokset yhteen vastaten myös varsinaisiin tutkimuskysymyksiin. Viimeisen yhteenvetoluvun tarkoituksena on tarkastella keskeisiä tuloksia yhdessä ja hahmottaa sitä urheilu- ja valmennustodellisuutta, joka kertomuksissa tulee konstruoiduksi.

Seuraavassa yhteenvetotaulukossa (taulukko 1) on nähtävissä analyysistä nousseet merkityssysteemit sekä tulkintarepertuaarit jaoteltuna analyysin mukaiseen vaiheeseen. Tulosten raportointi etenee taulukon osoittamassa järjestyksessä niin, että jokaisessa alaluvussa avaan ensin laajemman merkityssysteemin rakentumista ja tämän jälkeen siitä nousevia hienojakoisempia tulkintarepertuaareja, jos näitä on havaittavissa. Taulukossa merkityssysteemien perässä olevat koodit tarkoittavat seuraavaa: S kohti kasvatuksen suurempaa roolia asemoituminen ja P kohti kasvatuksen pienempää roolia asemoituminen. Tämän lisäksi taulukossa on numeerisesti osoitettu niiden katkelmien määrä, joissa kyseistä puhetta konstruoidaan. Joidenkin katkelmien sisällä konstruoidaan myös useampaa puhetapaa, jolloin kyseinen katkelma on laskettu mahdollisesti useampaan merkityssysteemiin tai tulkintarepertuaariin. Merkityssysteemien lukuihin on sisällytetty myös hienojakoisempien tulkintarepertuaarien katkelmat, sillä ne yhtä lailla rakentavat laajempaa puhetapaa.

TAULUKKO 1. Tulosten yhteenveto

ANALYYSIN VAIHE	MERKITYSSYSTEEMIT	TULKINTAREPERTUAARIT
I-VAIHE Kasvatuspuheen rakentuminen.	Kasvatuksen ikärajaus (P:8, S:9)	
	Kasvattavat tahot (P:13, S:18)	Vanhemmat kasvattajuuden määrittäjänä (P:6, S:4)
		Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö (P:2, S:2)
		Valmentajan kasvatuspositiot (P:2, S:5)
		Urheilu ja seura kasvatuksen toteuttajina (P:2, S:4)
	Kasvatus toimintana (P:7, S:23)	Valmennuksellinen kasvatus (P:4, S:14)
		Ihmiseksi ja elämää varten (P:2, S:2)
		Esikuva ja roolimalli (P:1, S:3)
	Valmentajan kasvatuksellinen osaaminen (P:2, S:2)	
	II-VAIHE Kasvatuksen paikan piiloinen rakentuminen.	Kasvatuksen hyväksyminen (P:8, S:15)
Kasvatuksen perustelut (P:4, S: 7)		
Kasvatus pakkona tai annettuna (P:2, S 3)		
Kasvatuksen eriyttäminen (P:5, S:4)		
Kasvatus välineenä (P:3, S:2)		Valmiiksi kasvatettu urheilija (P:2, S:1)
III-VAIHE Variaation vaikutus kasvatuspuheen rakentumisessa.	Kasvatuksen paikan perustelut (S:2)	Kasvatuksen hyödyt (S:4)
	Vanhemmat kasvattajuuden määrittäjinä (S:2)	
	Kodin kasvatusvastuu (P:2)	
	Valmentaja valmentaa (P:2)	
	Ammattimaisuus tavoitteena (P:2)	
	Valmennus maailmanparantamisena (S:1)	
	Yksittäiset maininnat/epäselvät tapaukset (P:3, S:2)	

4.1 Kasvatuspuheen rakentuminen

Kertomuksissa vallitsee kasvatuspuhe, jossa kasvatus liitetään lasten ja nuorten urheilua ja valmennusta koskeväksi. Tällainen *kasvatuksen ikärajaus* -merkityssysteemi rakentuu suurimmassa osassa kertomuksista, vain kolmen ollessa sellaisia, joista selkeää ikärajausta ei ole paikallistettavissa. Muissa kertomuksissa ikärajaus tuotetaan joissain kohtaa tekstejä. Aineistosta on löydettävissä myös kertomuksia, joissa koko teksti rakennetaan tästä lasten ja nuorten urheilun sekä valmennuksen viitekehystä käsin. Keskeistä on kuitenkin se, että lapset ja nuoret toiminnan kohteena muodostavat laajan pohjan kasvatuksen realisoitumiselle kertomuksissa: suurin osa kasvatuspuheesta tulee konstruoiduksi ikärajausten kautta, vaikka kertomuksen koko toimintakehys ei olisikaan lasten sekä nuorten urheilussa ja valmennuksessa. Näin valmentajat itse tulevat rakentaneeksi kasvatuksen kontekstiksi lapset ja nuoret. Kasvatus todentuu osana tämän ikäryhmän valmennusta ja toimii näin kasvatuksen esiintuojana.

Urheiluvalmennukselta halutaan yhä enenevässä määrin myös kasvatuksellista roolia lasten ja nuorten kasvuun. (S8N)

Tulevissa esimerkkisitaateissa tulen ilmaisemaan kyseiseen lasten ja nuorten ikärajaukseen sitoutumisen koodilla N, jolloin myös lukijan on mahdollista seurata tämän ikärajausten sekä siihen asemoitumisen ilmenemistä. Tällöin kontekstin ilmeneminen ja sen esiin tuominen lukijalle mahdollistuu myös ilman sanallista viittausta. Lisäksi merkitsen koodilla K sellaiset sitaatit, joissa koko kertomuksen kontekstin muodostaa toiminta suhteessa lapsiin ja nuoriin.

Kasvatus aikuisten urheilijoiden osalta jää kertomuksissa täysin määrittelemättä. Seuraava esimerkkisitaatti on ainut, jossa esiin nostetaan aikuiset urheilijat sekä kasvatus. Kasvatuksen merkitys huomattavasti pienenee, kun toiminnan kohteeksi nousee aikuinen urheilija.

Kun kyse on jo kypsistä aikuisista kasvatus ei enää ole niin oleellista ja itse valmennukseen voi keskittyä enemmän. (PIN)

Näin aikuisuuden yhteyteen liitetään kasvatuksen hälveneminen merkityksen vähenemisen kautta. Sanastollisen asemoitumisen ollessa aikuisuudessa, teksti kuitenkin implisiittisesti rakentaa kasvatuspuhetta, jossa toiminnan pääsijainen kohde kasvatuksen osalta on muissa kuin aikuisissa. Huomion arvoista on kuitenkin se, että sitaatissa ei ehdottomasti kielletä kasvatuksen roolia suhteessa aikuisiin urheilijoihin. Kasvatuksen merkitys vain pienenee. Tällaista samanlaista kasvatuksen merkityksen vähenemistä konstruoidaan myös lasten ja nuorten valmennuksen

yhteydessä. Kasvatus rakentuu ikäsidonnaiseksi, jolloin urheilijan iän muutos aikaan saa kasvatuksen merkityksen muuttumisen.

Kasvatuksen merkitys korostuu mitä nuoremmista urheilijoista on kysymys. (S7N)

Kertomukset, joissa kasvatus tuotetaan kohti lapsia ja nuoria, rakentuvat suurimmilta osin nimenomaan suoraan viittaukseen. Tällöin konteksti määritellään sanastollisella viittauksella lasten sekä nuorten urheiluun ja valmennukseen. Neljässä kertomuksessa ikärajaus tulee konstruoiduksi epäsuorasti. Näissä kertomuksissa kontekstin rakentuminen lapsiin tai nuoriin voidaan kuitenkin havaita siitä, että niissä tuotetaan kyseessä olevien ikäryhmien kannalta merkityksellisiä positioita. Tämä ilmenee esimerkiksi viittauksina vanhempiin, perheeseen ja kotiin.

Mikäli urheilijan kotikasvatus on ristiriidassa valmentajan kasvatuksellisten tavoitteiden kanssa tulisi asiasta keskustella valmentajan, urheilijan ja taustajoukkojen kesken. (P6NK)

Viittaus urheilijan kotikasvatukseen paljastaa kontekstin olevan lapsissa tai nuorissa. Sitaatti rakentaa kuvan urheilijasta, joka ikänsä puolesta tuotetaan kotikasvatuksen vaikutusten alaisuuteen. Kasvatukseen liittyvissä ristiriitatilanteissa keskustelu yhdessä valmentajan, urheilijan sekä taustajoukkojen kesken korostaa myös ehkä ennemminkin nuoruuden ikävaihetta. Yhteiseen keskusteluun viittaaminen ja urheilijan siihen osallistuminen korostaa tilannetta, jossa myös urheilija voi ottaa asioihin kantaa, tällöin keskiössä ehkä epätodennäköisemmin olisi esimerkiksi varhaislapsuus. Sitaatissa rakentuva kotikasvatuksen viittaus vie kohti seuraavaa merkityssysteemiä, jossa kasvatuspuheet rakentuvat kasvattavan tahon tai kasvattajan roolin kautta.

Kasvattavat tahot -merkityssysteemissä konstruoidaan esiin niitä tahoja, toimijoita ja henkilöitä, jotka kasvatus tehtävää toteuttavat tai siihen osallistuvat. Keskiöön nostetaan se, kuka kasvattaa, mutta osaltaan tuotetaan myös sitä, missä suhteessa kasvatus jakautuu. Kasvatuspuheet kääntyvät tavallaan kohti subjektipositiota, kun kertomuksissa joko suoraan tai implisiittisesti rakennetaan kasvattajan roolia. Kasvatus realisoituu henkilön tai tahon kautta, joka muodostaa kasvatuksellisen suhteen urheilijaan. Kertomuksissa kasvatus tehtävää ja kasvattajapositiota konstruoidaan ensisijaisesti kodille ja vanhemmille sekä valmentajalle. Yksittäisissä kertomuksissa kasvatus tehtävää rakennetaan myös muille tahoille, kuten koulu, isovanhemmat tai naapurit. Tässä tutkimuksessa huomio kiinnittyy kuitenkin kohti urheilu- ja valmennustoimintaa, jolloin merkitykselliseen asemaan nousevat sellaiset kasvattajatahojen konstruktiot, jotka ovat selkeästi liitettävissä kohti tätä kontekstia.

Vanhempien ajankäyttö on nykyään yhä kiireisempää. Tällöin valmentajan rooli kasvattaja kasvaa. (S5N)

Merkityssysteemissä kasvatustehtävää konstruoidaan siis merkittävästi vanhemmille mutta valmentaja nostetaan kasvatustehtävien toteuttajaksi myös moninaisin tavoin. Huomion arvoista on se, että kasvattajapuheet, joissa vanhemmat esiintyvät konstruoidaan pitkälti julki niin, että ne muodostavat vaikutussuhteiden eräänlaisia kudelmia. Näin ne nousevat myös tämän tutkimuksen kannalta keskeisiksi, sillä vanhempien kasvatuksellisen position kautta tulee määritellyksi myös valmentajan paikka kasvattajana. Edellä esitetyssä esimerkkitilanteissa valmentajan kasvattajapositiona siis tuotetaan juuri vanhempien avulla, sillä vanhempien kiireinen elämä toimii kasvatuksen korostajana. Näin vanhempien toiminta nostaa kasvatuksen kohti valmennustodellisuutta.

Vanhempien kautta tuotettu kasvatuspuhe nousee merkitykselliseksi, sillä vain kuudessa kertomuksessa tällaiset konstruktiot jäivät rakentamatta. Merkityssysteemissä tuotetaankin siis laajasti tällaista *vanhemmuus kasvattajuuden määrittäjänä* -tulkintarepertuaaria. Vanhempien kasvattajaposition kautta valmentajan kasvatuksellinen rooli tulee määritellyksi toisistaan eroavilla tavoilla. Yhteistä näille on kuitenkin se, että vanhempien rooli rakentuu sille yleisesti hyväksytylle todellisuuden konstruktiolle, jossa lasten ja nuorten kasvatuksesta vastaavat vanhemmat.

Mielenkiintoinen kasvattajaposition määrittely kyseisessä tulkintarepertuaarissa muodostuu puhetavoista, joissa korostetaan vanhempien kasvatuksellista päävastuuta mutta toisaalta korostetaan vanhempien epäonnistumista tai kasvatuksen siirtämistä. Molemmat puhetavat tuottavat kasvatuksen kyllä osaksi valmennustoimintaa. Vanhempien päävastuun konstruointi suoraan, tai implisiittisesti viittaamalla epäonnistumisiin ja kasvatustehtävän siirtämiseen, kuitenkin rakentavat kuvaa, jossa valmentajille hyväksytään kasvattajaposition ainoastaan tiettyyn tasoon asti. Näin vanhemman päävastuuta kasvatuksellisista asioista korostavat puheet osaltaan häivyttävät vastuuta valmentajilta tai ainakin konstruoivat valmentajista enemmän vain kasvatuksen tukijoita.

Kasvatustehtävää ei silti voi sysätä seuravalmennuksen harteille. Se voi parhaimmillaankin vain tukea kotona annettua arvomaailmaa. (P7)

Jonkin asteinen kasvatustehtävä siis hyväksytään seuravalmennukselle kuuluvaksi, mutta päävastuusta kieltäydytään ensisijaisen kasvattajan paikan tarjoutuessa perheelle. Valmennus voi parhaimmillaankin eli maksimissaan vain toimia tukena, jolloin valmentaja välttää pääkasvatusvastuun eikä täten vastaa ensi sijassa urheilijan kasvattamisesta.

Kasvatustehtävää ei silti voi sysätä seuravalmennuksen harteille. Se voi parhaimmillaankin vain tukea kotona annettua arvomaailmaa. (P7)

Vanhempien kasvatustehtävän epäonnistuminen tai siirtäminen taas tavallaan vie kasvattajapositiota vanhemmuudesta pois päin, kun vastuu kasvatustehtävän toteutumisesta tulee siirretyksi kohti muita tahoja. Tulkintarepertuaari siis toisaalta rakentaa myös puhetta, jossa vanhemmat näyttäytyvät ensisijaisina kasvatustehtävän toteuttajina. Tässä epäonnistuminen kuitenkin aiheuttaa sen, että kasvatuksellinen positio siirtyy muita tahoja, kuten valmentajia kohti.

Nyky vanhemmat eivät osaa antaa lapsille vanhempaa ihmistä kunnioittavaa kasvatusta, joten toivotaan että ulkopuolinen aikuinen antaisi lapselle urheilun lomassa kasvatusta, kuinka toimitaan ryhmässä ja totellaan auktoriteettia ja otetaan huomioon toiset lapset ja kunnioitetaan ja totellaan vanhempaa aikuista. (S3NK)

Kertomuksissa kasvattajapositio rakentuu osaksi urheilua ja valmennusta eräänlaisena pakkona tai velvoitteena, joka tuotetaan ulkoisista syistä, kuten vanhempien osaamattomuudesta. Valmentajasta konstruoituu eräänlainen kasvatuksen paikkaaja. Osa kertomuksista konstruoi kyseistä tulkintarepertuaaria myös hyvin negatiiviseen sävyyn, jolloin kasvatuksellisen roolin toteuttaminen pakkona korostuu. Osassa taas osaamattomuus tai vahva negatiivinen sävy jää konstruimatta ja vanhempien nähdään yksinkertaisesti siirtävän kasvatusta muille tahoille.

Nykypäivän perheet siirtävät enenevässä määrin kasvatusta muille tahoille. (P2NK)

Kertomuksista nousee esiin myös eräänlaista ristiriitaisuutta. Vanhemmille konstruoidaan kasvatuksen päävastuuta, mutta silti kahdessa kertomuksessa korostetaan valmentajan auktoriteettiasemaa suhteessa vanhempiin. Auktoriteettiroolia korostava puhe ei suoraan ota kantaa kasvatukselliseen positioon mutta se muodostuu mielenkiintoiseksi ajatellen juuri vanhempien päävastuun korostamista. Vaikka vanhemmille rakentuu päävastuu urheilijan kasvattamisesta, nousee valmentaja valta-asemaan, jossa hänen päätöksillään ja sanomisillaan on valtaa vanhempiin nähden.

Lisäksi valmentaja on auktoriteetti jonka ratkaisuihin eivät urheilijoiden vanhemmat osallistu tai pyri vaikuttamaan. (P9NK)

Seuraavassa hienojakoisemmassa tulkintarepertuaarissa siirrytään yhden kasvattajatahon merkityksellisestä korostamisesta kohti kasvatuskumppanuutta ja kasvatuksellista yhteistyötä. Myös valmentajan kasvatuksellinen positio nousee melko suureen merkitykseen, kun se tuotetaan selvästi yhdessä vanhempien roolin kanssa. Tällaista *kasvatuskumppanuus ja yhteistyö* -tulkintarepertuaarin mukaista puhetta tuotetaan, kun valmentajalle rakennetaan kasvatuksellista paikkaa vanhempien rinnalle ja korostetaan yhteistyön merkitystä. Tulkintarepertuaaria konstruivat puheet tuottavat

kasvatusta eräänlaisesta yhteistoiminnallisesta kontekstista käsin, kun valmentajan kasvatuksellista roolia tuotetaan melko tasavertaisessa suhteessa vanhempien rooliin.

Kuitenkin olen sitä mieltä, että lasten ja nuorten urheilu on koko perheen yhteinen asia ja kasvatusvastuu on myös valmentajalla toivottavasti samalla sijalla kuin perheen. (P4NK)

Valmentajasta konstruoidaan nyt kasvatusvastuun kantajaa. Tämä vastuu tuotetaan valmentajalle kuuluvaksi sekä korostetaan sen merkitystä toiveella, jossa vastuu yltää perheen kanssa samalle tasolle. Tämä kertomus on ainut, jossa valmentajalle konstruoidaan suoraan kasvatusvastuuta, joka tuotetaan vielä perheen kanssa samalle tasolle. Seuraava sitaatti rakentaa puhetta juuri yhteistyön kontekstista, kun kasvatustehtävän toteuttaminen konstruoidaan useammalle taholle. Valmennus tuotetaan nyt myös huomattavasti laajemmasta kontekstista, kun se liitetään osaksi kolmannen sektorin toimintaa.

Artikkelissa puhutaan todennäköisesti nuorista urheilijoista, joiden kasvatus on kodin, koulun ja kolmannen sektorin yhteistyötä. (S6NK)

Näin ollen kasvattajapositiota ei tarjota yksinomaan valmentajalle, vaan kasvatustehtävään tuotetaan osallistujiksi myös muut mahdolliset toimijat. Kasvatus määritellään yhteistyön näkökulmasta, jolloin jokaisen tahon kasvatuksellinen rooli nousee merkitykselliseksi. Kolmannen sektorin merkitys kasvatustehtävän toteuttajina asetetaan melko suureen asemaan, kun se rinnastetaan perheen sekä formaalin koulujärjestelmän tasolle.

Edellä esitettyjen tulkintarepertuaarien lisäksi kertomuksissa rakentuu myös puhetta, jossa keskiössä on valmentajan kasvatuksellinen rooli. Tässä repertuaarissa konstruoidaan ainoastaan valmentajien kasvatuksellista positiota, ilman viittauksia vanhempiin tai kasvatuskumppanuuteen. Kertomuksissa positio konstruoidaan joko suoraan viittaamalla termiin kasvattaja tai vaihtoehtoisesti hälventämällä suoraa kasvattaja termiä muilla tavoin, mutta kuitenkin tuoden esiin kasvatuksellisuutta osana valmennusta. Tällaisista ainoastaan valmentajan roolia rakentavista puheista muodostuu *valmentajan kasvatuspositiot* -tulkintarepertuaari.

Valmentajille konstruoidaan ja hyväksytään kertomuksissa kasvattajan rooli. Seitsemässä kertomuksessa nostetaan esiin suora kasvattaja-termi. Tämä rooli konstruoidaan valmentajalla kuudessa eri kertomuksessa, sillä yhdessä kasvattaja-termi nostetaan esiin otsikossa kysymyksen muodossa, mutta itse kertomuksessa valmentajalle ei rakennetakaan suoraa kasvattajapositiota, vaan se korvataan muilla tavoin. Kuudessa kertomuksessa viittaukset tuottavat suoran kasvattajan roolin

nimenomaan valmentajalle, eikä kasvattaja-termiä nouse kertomuksissa muissa yhteyksissä tai muihin tahoihin nähden.

Valmentajan on tärkeä ymmärtää, että hän toimii urheilijan kasvattajana halusi sitä tai ei. (P6NK)

Kasvattajan rooli hyväksytään tällöin suoraan ja valmentajan roolin rinnalla se saa melko suuren merkityksen. Näin rakentuu kuva, jossa kasvatus merkityksellistyy osana valmennustodellisuutta ja se liitetään kiinteäksi osaksi toimintaa. Sitaatissa keskeiseksi nostetaan vielä valmentajan ymmärtäminen ja se, ettei kasvattajan roolia voi sulkea ulos valmennustoiminnasta. Kertomuksissa kasvattajapositio rakentuuikin valmentajalle joko hyvin itsestään selvästi ja problematisoimattomasti tai vaihtoehtoisesti tälle roolille rakentuu aktivoiva tekijä.

Omatoiminen liikunta vähenee koko ajan. Tällöin ohjatun toiminnan määrä suhteessa omatoimiseen kasvaa, jolloin valmentajan rooli kasvattajana kasvaa. (S5N)

Kertomuksista yksi konstruoi kasvattajan positiota täysin poikkeavalla tavalla. Tässä kertomuksessa kyseinen positio kääntyy merkittävään asemaan, jopa ensisijaiseksi suhteessa valmentajan rooliin. Kasvattajan rooli saa merkityksensä, kun valmennustehtävä jaetaan fyysisen valmentajan sekä ”kasvattajavalmentajan” välille. Kasvattajavalmentajan tehtävää tarjotaan nimenomaan kasvatusalan ammattilaisille, mutta tällöin kasvattajan rooli tuleekin sulkeistettua fyysisen valmentajan toiminnasta täysin ulos.

Toivotaan, että kasvatusalan ammattilaiset ottavat suuremman roolin valmennuksessa. Tavoitteena on siis valmennettavan kokonaisvaltainen kasvattaminen, ei pelkästään fyysisten valmiuksien kehittäminen ja kilpailutulosten parantaminen. -- Valmennustehtävä voidaan jakaa fyysisen valmentajan ja ”kasvattajavalmentajan” kesken. (S4)

Kertomuksissa myös toinen rakentaa kasvatustehtävää kohti alan ammattilaisia. Keskiöön ei nouse nyt jako fysiikkavalmentajan ja kasvattajavalmentajan välillä, vaan alan ammattilaisten avulla nähdään mahdollisuus kasvatuksellisen puolen paranemiseen.

Jotta kasvatuksellinen puoli saataisiin parempaan asemaan nuorten urheilussa, tulisi näihin hommiin palkata alan ammattilaisia. (PINK)

Valmentajalle tuotetaan kasvatuksellista roolia myös muuten, kuin suoraan kasvattajan rooliin asemoitumalla. Näissä konstruktioissa suora kasvattaja-termi korvautuu muilla ilmaisuilla, mutta yhä edelleen valmentajan kasvatuksellista merkitystä korostaen.

Hän on näin ollen eräs tärkeimpiä nuoren kasvamiseen vaikuttavia henkilöitä. (SINK)

Kasvattajan suora roolipositio vaihtuu nyt nuoren kasvuun vaikuttavaksi henkilöksi. Valmentajan roolin rinnalle ei konstruoida toista selvää roolia kasvattajana, vaan se tuotetaan toiseksi kiertävin ilmaisin, joiden keskiössä kuitenkin on se, että valmentaja omaa kasvatuksellista vaikutusta nuoriin.

Erityisesti nuorten parissa työskentelevillä valmentajilla ja ohjaajilla on väistämättä kasvatuksellinen vaikutus nuoriin. (PINK)

Kasvatuksellisiin vaikutuksiin viittaaminen samoin kuin nuoren kasvun kannalta tärkeän henkilön rooliin asemoituminen tuottaa puhetta, jossa suora kasvattajasuhde jää rakentumatta. Näin kasvatuksellinen rooli rakentuu enemmän sekundaariseen asemaan. Kasvatus on osana toimintaa, kun se valmennustoiminnan ja valmentajan roolin kautta välittyy kohti urheilijaa. Päämääräksi ei kuitenkaan nouse itse urheilijan kasvattaminen ja kasvattajan roolin toteuttaminen, vaikka kasvatuksellisuus osaksi toimintaa nostetaankin.

Vanhempien sekä valmentajan lisäksi merkityssysteemistä on erotettavissa vielä yksi hienojakoinen tulkintarepertuaari, jossa kasvatuksen toteuttajaksi rakennetaan itse urheilua tai seuraa. *Urheilu ja seura kasvatuksen toteuttajina* -tulkintarepertuaari tuottaa puhetta, jossa subjektipositio tulee täysin häivytytyksi. Kasvatus ei pidä sisällään aktiivista toimijaa, joka tehtävää toteuttaa tai siitä vastaa, kun urheilu ja seura kokonaisuudessaan nähdään kasvatusta aikaan saavana. Aktiivisen subjektin korvautuminen urheilulla tai seuralla kokonaisuudessaan luo kuvan, jossa kasvatus tapahtuu itsestään urheilutoimintaan osallistumisen seurauksena.

Urheilu kasvattaa arvomaailmaan, jossa keskiössä on terveellinen elämäntapa ja arjen hallinta. (SINK)

Aktiivinen kasvattaja jätetään toiminnasta ulos samoin kuin mahdollinen itseohjautuva kasvu. Kasvatus ja opettaminen rakennetaan urheilun vaikutuksiksi, mutta tällainen passiivista korostava puhetapa sekä subjektin häivyttäminen tavallaan mahdollistaa vastuun siirtämisen. Jos urheilu kasvattaa, konstruoidaan näennäisesti kasvatus osaksi toimintaa, mutta samalla mahdollistuu se, että kasvatuksen toteutumisesta ei vastaa kukaan.

Kahdessa kertomuksessa myös urheiluseurasta kokonaisuudessaan konstruoidaan kasvatukseen vaikuttajaa. Seurasta rakennetaan kasvatukseen osallistujaa, sen omatessa kasvatuksellisia tavoitteita. Näin ollen kasvatuksellinen rooli ei rakennu vain yksin valmentajalle, vaan myös laajemmin seuralle. Puhuttaessa seurasta, yhtä lailla aktiiviset kasvatuksen toteuttajat jäävät määrittämättä.

Tärkeää olisi myös seuratasolla tuoda esille urheiluseurojen kasvatukselliset tavoitteet. (P6N)

Kasvattavien tahojen sekä ikärajoituksen lisäksi kertomuksissa tuotetaan hyvin paljon puhetta siitä, mitä kasvatus oikeastaan on. Tämä *kasvatus toimintana* -merkityssysteemi paljastaa sen moninaisuuden, jolla kasvatus rakennetaan valmennukseen liittyväksi ja kuuluvaksi, korostaen kasvatuksen toiminnallista luonnetta. Merkityssysteemi päästää lähemmäs kielenkäytön funktionaalista ja seurauksellista puolta, kun kasvatuspuhe avautuu sitä tarkemmin määritteleviin suuntiin. Kasvatuksen eräänlainen auki kirjoittaminen, jota kertomuksissa tapahtuu, paljastaa niitä mahdollisia seurauksia, joita kyseisen puheen tuottamisella ja uudelleen rakentamisella saattaa urheilijalle olla. Huomion arvoista on myös se, ettei kehyskertomuksissa pyydetty suoraan tällaista kasvatuksen erittelyä, vaan konstruktiot nousevat valmentajilta itseltään.

Merkityssysteemissä kasvatusta konstruoidaan aktiivisen ja seurauksellisen toiminnan näkökulmasta, joka kuitenkin saa erilaisia painotuksia, arvostuksia ja päämääriä. Pohjan tälle merkityssysteemille rakentaa se, että valmennukseen tulee liitetyksi kasvatuksellisia puolia. Kasvatus kuitenkin rakentuu urheilu- ja valmennustoiminnan kautta, kun valmentaminen ja urheilu nähdään konkreettisena toimintana, joka aikaan saa kasvatusta. Kasvatus täten realisoituu urheilu- ja valmennustoiminnan kautta ja sen seurauksena.

Urheilija tulee ajoissa treeneihin eikä anna valmentajan tai muiden urheilijoiden odottaa. Tästä kiinnipitäminen ja opettaminen on kasvatuksellista ja valmennuksen näkökulmasta helpottaa käytännön toteutusta. Lämmittelyt ja koordinaatioliikkeet voidaan käydä joskus lävitse niin että jokainen urheilija esittää jonkun liikkeen; se puhtaasti kasvatuksellista. (S7)

Merkityssysteemistä on paikannettavissa sisäinen variaatio sen suhteen, kuinka paljon kasvatusta rakennetaan juuri tiukasti valmennustapahtuman tai urheilutapahtuman viitekehystä. Edellä esitetty esimerkkisitaatti tukeutuu täysin tähän paikalliseen kontekstiin, jonka keskiössä on toiminen kilpailutilanteissa tai harjoituksissa. Ajoissa harjoituksiin saapuminen sekä vertaisoppiminen realisoituvat harjoitustilanteessa, jolloin kasvatus rakentuu palvelemaan juuri valmennus- ja harjoitustilannetta. Seuraava sitaatti rakentaa kasvatusta laajemmasta viitekehystä, kun se tuotetaan palvelemaan myös urheilu- ja valmennustapahtuman ulkopuolista elämää.

Eipä ole ihan uusi asia sekään, että urheilu kasvattaa. Siinä sitä oppii ryhmässä toimimista, ajankäytön organisointia, tavoitteiden asettamista, itsensä peiliin katsomista, pitkäjänteisyyttä ym. ym. muussakin elämässä ihan käyttökelpoista säliää, kun käy harjoituksissa. (S10N)

Kasvatus toimintana -merkityssysteemissä hegemonisen puhetavan muodostaa se, että kasvatusta rakennetaan todeksi sellaisten ominaisuuksien avulla, jotka yhtä lailla muodostuvat tärkeiksi urheilu- ja valmennustoiminnan kannalta. Edellä esitetyssä esimerkkisitaatissa käännytään kyllä muun elämän suuntaan, kun kasvatukseksi rakennetaan sellaiset ominaisuudet, kuten ajankäytön organisoinnin oppiminen tai pitkäjänteisyys. Tällaiset ominaisuudet kuitenkin nousevat yhtä lailla keskeisiksi itse urheilu- ja valmennustilanteenkin kannalta. Valmennustodellisuus ja kasvatus kerrostetaankin yhteen niin, että ensin rakentuu itse urheilukonteksti, jossa toimiminen tarjoaa tilanteita, joiden merkitys ja vaikutus tuotetaan kasvatuksellisenä. Näin kasvatukseksi tai kasvatukselliseksi rakennetaan sellaiset positiiviset ominaisuudet ja vaikutukset, jotka nousevat urheilu- ja valmennustoiminnasta ja nähdään hyödyllisinä myös muun elämän kontekstissa.

Urheilussa kasvavat sosiaaliset taidot, sekä säännöt jotka auttavat tulevassa elämässä. Iloit onnistumisista ja epäonnistumisista surut tulevat urheilussa esiin kuten elämässäkin ja auttavat tulevan elämän tapahtumien hallinnassa --.(S9)

Tällainen puhetapa muodostaakin ensimmäisen tulkintarepertuaarin, jonka nimi nousee suoraan seuraavasta esimerkkisitaatista. ”*Valmennuksellinen kasvatus*” -tulkintarepertuaarissa siis paikoin siirrytään myös kohti muuta elämää, mutta kasvatus ei koskaan realisoitu ilman urheilun kontekstia eikä kasvatukseksi konstruoida ominaisuuksia ja vaikutuksia, jotka merkityksellistyisivät vain muun elämän todellisuuden kautta. Kasvatus on aina kiinni urheilukontekstin kannalta merkityksellisissä ominaisuuksissa ja vaikutuksissa. Näin kasvatus realisoituu tavallaan valmennus- ja urheilutodellisuuden sekä muun elämän todellisuuden yhtymäkohdassa.

Urheilun on huomattu edes auttavan ihmisten tapaa käsitellä menestymistä sekä pettymyksiä. Nykymaailman menon hektisessä rytmissä, jossa virikkeitä on yhä enemmän ja mahdollisuuksia erilaisiin pieniin ja suuriin onnistumisiin sekä pettymyksiin on lisääntynyt, on yhä tärkeämpää osata hallita näitä tilanteita. Tässä valmennuksellinen kasvatus voi ja tuleekin ottaa roolia niin lasten kuin nuortenkin kasvatuksesta. (S8N)

”*Valmennuksellinen kasvatus*” -tulkintarepertuaarissa konstruoidaan hyvin monenlaisia urheilun- ja valmennuksen seurauksena nousevia kasvatuksen osa-alueita. Kasvatus liitetään myös lähitieteisiin, kun se ilmenee osana terveyttä, sosiaalisia suhteita, moraalia ja esimerkiksi psykologiaa. Kasvatus rakentuu yleisimmin erilaisten taitojen opettamisen ja oppimisen kautta. Kertomuksissa

tyypillisimmin kasvatuksen näkökulmasta tuotetaan peruskäyttäytymissääntöjen ja yhteisten pelisääntöjen noudattaminen, sosiaalisten suhteiden opettelu ja muiden huomioiminen sekä elämänhallinta. Tämän lisäksi tunteiden hallinta eli ilojen ja surujen käsittely nousevat useammassa kertomuksissa. Seuraava esimerkkisitaatti kokoaa osan näistä kertomuksissa tyypillisimmin nousseista kasvatuksen osa-alueista.

Kasvatus nuorten urheilijoiden valmennuksessa kattaa mm. sosiaalisten suhteiden ja taitojen opettamista, hyvien käytöstapojen korostamista (esim. tervehtiminen, vastustajan ja muiden urheilijoiden kunnioittaminen) ja suotuisaa/sopivaa käyttäytymistä kilpailutilanteissa niin tappion kuin voiton hetkillä. (S6N)

Kertomuksissa käyttäytyminen nivoutuukin paljolti sosiaalisiin suhteisiin, joiden keskiössä on erityisesti muiden huomioiminen. Osana urheilu- ja valmennustoimintaa kasvatus nähdäänkin yhteistoiminnan opetteluna ja toivottujen käytöstapojen korostamisena. Hyvään käyttäytymiseen kuuluvat lisäksi ajoissa harjoitukseen saapuminen, sovittujen pelisääntöjen noudattaminen, mutta myös auktoriteetin totteleminen ja vanhemman aikuisen kunnioittaminen. Käyttäytymisen huomioiminen rakennetaan yleensä ikäsidonlaiseksi. Tällaiset käyttäytymistä, kuuntelemista, yhteisiä pelisääntöjä ja toisten huomioimista korostavat puheet pysyvät myös tiukasti kiinni urheilukontekstissa. Kasvatus tavallaan ensisijaisesti rakentuu silloin vastaamaan urheilun sekä valmennuksen tarpeisiin.

Nuoremmat urheilijat ovat luonnostaan energisiä ja innokkaita. Tällöin pitää korostaa käyttäytymistä, kuuntelemista ja toisten huomioimista. (S7N)

Elämänhallintaa rakennetaan myös useammassa kertomuksessa kasvatuksen kontekstista. Elämänhallinnan yhteyteen rakennetaan liittyväksi keskittymiskyky, tehtävien suorittaminen, tärkeiden asioiden priorisointi mutta myös tunteiden kohtaaminen. Onnistumiset ja pettymykset tulevat konstruoiduksi tällöin laajasti elämänhallinnan näkökulmasta. Urheilutoiminnassa kasvatus tarjoaa siis tietoa tai konkreettisia taitoja, kuinka toteuttaa tätä oman elämän hallintaan liittyvää tehtävää tai ominaisuuksia, jotka toimivat siinä apuna. Tässä tulkintarepertuaarissa juuri elämänhallinta rakentuu tiukasta urheilukontekstista pisimmälle kohti muuta elämää. Elämänhallinta kuitenkin rakentuu yhtä lailla ominaisuutena, joka voidaan nähdä merkityksellisenä myös ajatellen juuri urheilukontekstia.

Kasvatus käsittää tässä yhteydessä laajasti erilaisia tiedollisia ja taidollisia ominaisuuksia, liittyen ihmisen oman elämän hallintaan, sosiaalisiin taitoihin, kehittymiseen ym. liittyen. (S4)

Useammassa kertomuksessa viitataan myös ravinto- sekä terveysteemoihin. Kasvatuksen keinoin on mahdollista vaikuttaa valintoihin tai vaihtoehtoisesti urheilutoiminnan nähdään kasvattavan terveelliseen elämäntapaan. Elämäntapoihin vaikuttaminen itsessään rakennetaan myös kertomuksissa valmennuksen kasvatuksellisenä puolena. Kasvatuksen avulla voidaan vaikuttaa epäterveellisten ja haitallisten tapojen esiintymiseen ja vastata myös tavallaan jo tietynlaisiksi leimallisiksi lieveilmiöiksi syntyneisiin negatiivisiin ilmiöihin, kuten esimerkiksi jääkiekkoilijoiden keskuudessa ilmenevä nuuskan käyttö. Kasvatus todentuu näin mahdollisuutena tukea terveellistä, päihteetöntä elämää, mutta myös vastauksena laajempia lajikulttuurin sisäisiä negatiivisia ilmiöitä vastaan. Ravinto- ja terveysteemoihin liittyvät myös oikea ruokavalio sekä älypuhelimien käytön välttäminen ennen nukkumaan menoa. Kasvatus kääntyy terveellisten elämäntapojen osalta myös suoraan kohti arvomaailmaa.

Urheilu kasvattaa arvomaailmaan, jossa keskiössä on terveellinen elämäntapa ja arjen hallinta. (S6N)

Kertomuksissa yksittäisinä mainintoina nousee myös muita piirteitä ja ominaisuuksia, jotka liitetään kasvatukseen. Nämä osaltaan liittyvät kasvatuksen ja psykologian välimaastoon, kun puheissa tuotetaan esiin pitkäjänteistä työntekoa, kärsivällisyyttä, keskittymiskykyä sekä itsetuntoa ja minäkäsitystä. Lisäksi yhdessä kertomuksessa nostetaan esiin urheilun vaikutukset moraalikäsitteisiin. Kasvatuksen avulla myös mahdollistetaan monipuolinen harrastaminen, urheilun arvon säilyminen sopivana, jolloin se ei saa liian suurta merkitystä elämässä sekä jokaiselle turvallinen, sopiva taso liikkuu. Myös toisille opettaminen ja vuorollaan esiintyminen rakentuu kasvatukselliseksi, kun koordinaatioliikkeiden vuorottainen suorittaminen tuotetaan kasvatuksellisenä toimintana.

Kertomuksissa nouseekin hyvin moninaisia kasvatuksen määritelmiä, joista on tavoitettavista myös lähitieteiden piirteitä. ”Valmennuksellinen kasvatus” -tulkintarepertuaarin mukaisesti tällaiset kasvatuksen konstruktiot kuitenkin nousevat juuri urheilukontekstista ja saavat merkityksensä sitä kautta, että ne nousevat keskeisiksi ominaisuuksiksi myös juuri urheilu- ja valmennustoiminnan kannalta. Näin mahdollistuu se, että nämä ominaisuudet merkityksellistyvät ja nousevat kasvatukselliseen arvoonsa juuri sen seurauksena, että ne kantavat merkityksiä osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Tällöin kasvatukselle ei rakennu itseisarvoa, vaan se rakentuu urheilu- ja valmennustoimintaa palvelevaksi. Seuraava hienojaksoisempi tulkintarepertuaari kuitenkin astuu tästä hegemonisesta tulkintarepertuaarista kauemmas, kun kasvatusta rakennetaan yhä enemmän tavoitteiden ja päämäärien suuntaan sekä nyt laajemmin kohti muun elämän todellisuutta. Tässä *ihmiseksi ja elämää varten* -tulkintarepertuaarissa kasvatus saa laajempia merkityksiä, kun

tavoitteiksi nousevat elämää varten kasvattaminen sekä mahdollisuus ihmisenä kasvuun. Repertuaarissa on luettavissa vaihtelua siinä, kuinka paljon urheilun konteksti tuotetaan mukaan. Ensimmäinen esimerkkisitaatti tuottaa puhetta, jossa urheilukonteksti vielä kulkee mukana melko rinnakkaisena.

Valmentaminen on urheilijan kasvattamista niin elämää, kuin yksittäistä urheilusuoritusta varten. Valmentaja toimii siis väistämättä myös urheilijan kasvattajana. (P6N)

Kasvatus ei siis enää näyttäytyy suhteessa muuhun elämään vain niiden piirteiden kautta, joita urheilu- ja valmennustoiminta pitää sisällään vaan nyt valmennuksen suoraksi tavoitteeksi tai päämääräksi nousee kasvattaminen elämää varten. Urheilukonteksti kuitenkin tuotetaan edelleen mukaan hyvin vahvasti, sillä elämää varten kasvattamisen rinnalle rakennetaan kasvatustehtävää, jonka huipentuma on itse urheilusuorituksessa. Näin elämästä ja urheilusta, vieläpä yksittäisestä urheilusuorituksesta, tulee tuotetuksi hyvin samanvertainen kuva. Sitaatti kuitenkin painottaa kasvatuksellisuutta suoraviivaisella ja hyväksyvällä kasvatuspuheella, jossa valmentajan roolia kasvattajana nostetaan esiin vielä väistämättömyyttä korostamalla. Seuraava sitaatti tuottaa tulkintarepertuaaria taas hieman kauemmas itse urheilukontekstista.

Valmennus on kasvattamista. Jokainen valmennustilanne antaa mahdollisuuden myös ihmisenä kasvuun. -- Valmennussuhde perustuu luottamukseen, joka heijastelee parhaimmillaan muuhunkin elämässä. Valmentaja on eräänlainen mentori, joka tukee myös urheilijan yksilöllistä kasvua. (P7)

Vaikka kasvatustoimintaa rakennetaan nyt valmennustilanteesta käsin, nousee ihmisenä kasvu sekä yksilöllisen kasvun tukeminen toiminnan kohteeksi. Nyt kasvatuksen tavoitteet avautuvat täysin kohti muuta elämää, kun puhetta ei rajoiteta sitoutumalla tiukasti urheilun tarjoamaan toimintakehykseen. Urheilukontekstista kauemmas astuminen aktualisoituu myös siinä, kun valmentajalle tarjotaankin uutta roolia mentorina, jonka toimiin urheilijan yksilöllisen kasvun tukeminen lukeutuu.

Viimeinen esimerkkisitaatti tuottaa puhetta, jossa astutaan kaikkein pisimmälle itse urheilun välittömästä kontekstista. Tässä sitaatissa myös melko määrittelemättömät ja laajat tavoitteet, kuten elämää varten tai ihmiseksi kasvattaminen korvataan konkreettisemmalla ja rajatummalla vastuullisen kansalaisuuden tavoitteella.

-- heidän pitäisi omata riittävät valmiudet myös kantaa vastuunsa nuoren urheilijan henkisestä kasvusta nuoreksi vastuulliseksi kansalaiseksi. (1SN)

Valmennus- ja urheilutoiminta tuotetaan nyt mukaan häilyvämmiin, kun puhe painottuu tästä ensisijaisesta kontekstista kohti urheilusta irrallisempia tavoitteita. Kasvatuksellisuus rakentuu nyt selkeästi kohti muuta elämismailmaa, kun valmennuksen yksi tavoitteista määrittyy juuri tästä urheilun ulkopuolisesta kontekstista käsin. Sitaatti rakentaa kasvatustietoa, jossa kasvatustoimintana saa tavoitteensa urheilukontekstin ulkopuolelta ja korostaa valmentajan roolia sekä vastuuta tämän tavoitteen saavuttamisen yhtenä mahdollistajana. Vastuullinen kansalainen sanavalintana herättää myös konnotaatiota, joissa se yhdistyy yhteiskunnan tasoon, kuten demokratiaan ja aktiivisen kansalaisuuden terminologiaan sekä sivistyksen ihanteeseen. Tätä kautta myös kasvatustoiminta saa paljon urheilukulttuurin ulkopuolisia merkityksiä.

Kyseisen esimerkkisitaatin olen nyt kirjoittanut ihmiseksi ja elämää varten -tulkintarepertuaarin alle, sillä vaikka se ei kielellisesti asemoidu suoraan näihin, niin kansalaisuuteen kasvun ja kasvatuksen katson silti kuuluvaksi tähän ihmisyyteen ja osaksi elämää varten kasvattamista. Vaikka sitaatti onkin täysin yksittäinen rakentaa se silti hyvin merkityksellistä puhetta kasvatuksesta toiminnan ja tavoitteiden viitekehyksestä sekä urheilun kasvatuksellisesta puolesta.

Seuraava tulkintarepertuaari kääntää toiminnallisen kasvatustieteen huomion urheilijasta enemmän itse valmentajaan päin. Urheilija on edelleen kasvatustoiminnan ensisijainen kohde, mutta keskiöön nousee valmentaja, kun lähdetään tarkastelemaan kasvatuksen realisoitumista esikuvana ja roolimallina olemisen kautta. Tämä *esikuva ja roolimalli* -tulkintarepertuaari tuottaa kasvatustietoa, jossa huomio kiinnittyy valmentajan olemisen ja käyttäytymisen tapoihin sekä näistä syntyviin mahdollisiin vaikutuksiin.

Omalla käytöksellään valmentaja toimii myös nuoren roolimallina. (ISN)

Sitaatti nostaa esiin valmentajan käyttäytymisen sitoen sen roolimallina olemiseen ja rakentaen näin huomiota kohti valmentajan omaa olemista. Valmentajan oma toiminta merkityksellistyy, kun se muodostaa seurauksellisen suhteen nuoreen urheilijaan. Roolimallina olemisen nostaa esiin sen tosiasian, että käytöksellämme saattaa olla siirrännäisiä seurauksia. Se on myös ikään kuin väistämätön asema, joka saavutetaan silloin, kun astutaan suhteeseen, jossa vaikuttaminen toiseen mahdollistuu. Keskiöön nousee valmentajan vastuu ja tällaisen roolin tiedostaminen, kun kasvatusta rakennetaan suoraa valmentajan oman käytöksen kautta. Roolimallina ja esikuvana olemisen nostavat esiin tärkeyden siitä, että oman toiminnan vaikutukset ja seuraukset tulevat tiedostetuiksi. Tulkintarepertuaari korostaa sitä suurta vaikutusta, joka valmentajilla urheilijaan saattaa olla ja näin kääntää kasvatustieteen myös kohti valmentajan omaa elämismailmaa.

Koutsit ovat monille, varsinkin nuorille, esikuvia. Heidän tulee näyttää hyvää esimerkkiä ja ohjata heitä oikeaan suuntaan. (PIN)

Kasvatuspuheita konstruoidaan kertomuksissa vielä yhden merkityssysteemin verran. Tämä **valmentajien kasvatuksellinen osaaminen** -merkityssysteemi rakentuu valmentajien koulutuksen, osaamisen sekä itsensä kehittymisen ympärille. Tämän merkityssysteemin muodostaa vain neljästä kertomuksesta poimitut katkelmat, mutta niistä rakentuu tärkeä puhetapa, joissa suoraan viitataan valmentajien osaamiseen ja kehittymiseen. Kahdessa kertomuksessa konstruoidaan kuvaa, jossa painotetaan valmentajan osaamisen kehittymistä. Toisessa valmentajien pedagogisen osaamisen kasvattaminen nähdään tärkeänä toimenpiteenä. Toisessa taas valmentajan vastuullinen rooli kasvuun vaikuttavana henkilönä nähdään asiana, joka tulisi huomioida selkeämmin valmentajien koulutuksessa. Koulutus nostetaan esiin myös toisessa kertomuksessa, tällä kertaa koulutuksen täydellisen puutoksen näkökulmasta. Kasvatuksellista toimintaa rajoittaa koulutuksen ja elämäkokemuksen puuttuminen. Huomion kohteeksi sitaatissa nousee myös se, että yhtä lailla elämäkokemuksella nähdään saavutettavaksi sellaiset taidot ja taidot, joita koulutus tarjoaa.

Toisaalta näkee sellaisiakin urheilevia aikuisia, joidenka kasvatus on ollut ”puutteellista” varsinkin kotona. Tällöin nuorisovalmentajien olisi pitänyt olla paremmin hyvinä esimerkkeinä näille aikuisille heidän ollessa nuoria. Valitettavasti monilla nuorisokoutseilla ei ole tähän koulutusta tai elämän kokemusta. (PINK)

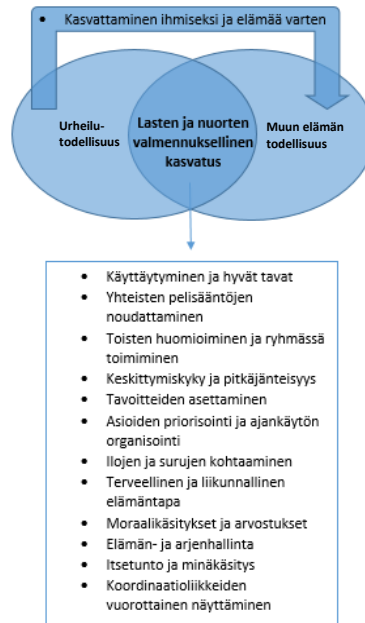
Pedagogisen osaamisen kasvattamisen, valmentajien koulutuksen kehittämisen ja nuorisovalmentajien koulutuksen sekä elämäkokemuksen puuttumisen lisäksi nostetaan esiin myös valmentajan itsensä kehittäminen. Valmentajan vastuulle jää hankkia sellaiset puuttuvat valmiudet, jotka työssä nousevat tarpeellisiksi.

Koska kaikki eivät myöskään ole luontaisesti taitavia käsittelemään nuoria, näiden valmiuksien kehittymisen pitäisi olla osana valmentajan itsensä kehittymistä osajana. (SINK)

Toisaalta viimeinen esimerkkitapahti konstruoi valmentajan osaamista siten, ettei jokaisen osa-alueen saavuttaman ole mahdollista. Sitaatin laajempi konteksti nousee siitä, että valmennus nähdään kasvattamisena, mutta toisaalta seuravalmennus voi vain tukea kotoa saatua arvomaailmaa ei kantaa koko kasvatustehtävää. Sitaatissa osaltaan rakentuukin ero valmennuksen ja kasvatuksen välillä, joista ensimmäinen nousee varsinaiseksi tehtäväksi.

Valmentaja on oman alansa expertti, joka ei silti koskaan voi hallita kaikkia elämän osa-alueita. (P7)

Ensimmäinen varsinainen tutkimuskysymykseni etsii vastausta siihen, mitä kasvatuksesta oikeastaan kertomuksissa puhutaan ja mitä konstruoidaan kasvatukseen kuuluvaksi. Kasvatus saa kertomuksissa hyvin moninaisia ilmenemismuotoja. Huomionarvoista on kuitenkin se, että kertomuksissa valmentajat itse rakentavat kasvatuksen nimenomaan ja ainoastaan lasten sekä nuorten urheilua koskevaksi. Kasvatukseksi tai kasvatukselliseksi rakennetaan sellaisia muunkin elämän kannalta positiiviseksi nähtäviä ominaisuuksia, piirteitä tai puolia, joita urheilu- ja valmennustoimintaan osallistuminen tarjoaa. Kasvatus rakentuu siis urheilutodellisuuden sekä muun elämän todellisuuden yhtymäkohdassa. Nämä positiiviset puolet ja piirteet näyttävät kuitenkin suuremmaksi osaksi sellaisina, jotka muodostuvat tärkeiksi myös nimenomaan itse urheilu- ja valmennustoiminnan kannalta. Kertomuksista nousee vain muutama sellainen kasvatuksen konstruktio, joissa se merkityksellistetään ihmisyyden, kansalaisuuden tai elämän kautta. Pikemminkin urheiluharrastukseen osallistuminen nähdään tarjoavan positiivisia vaikutuksia, jotka sellaisenaan rakennetaan kasvatukselliseksi. Näin myös kasvatukseen kuuluva ajatus intentionaalisuudesta jää kyseenalaiseksi. Tällaista kuvaa yhä edelleen rakentavat puhuvat, joissa urheilu tai seura sellaisenaan konstruoidaan kasvattavaksi tahoksi. Seuraava kuvio (kuvio 1) tiivistää kasvatuspuheen rakentumista, jossa ”lasten ja nuorten valmennuksellinen kasvatus” tuotetaan tähän urheilu- ja valmennustodellisuuden sekä muun elämän todellisuuden yhtymäkohtaan. Tässä yhtymäkohdassa kasvatus todennetaan urheilun ja valmennuksen tarjoamien positiivisten ominaisuuksien sekä piirteiden kautta, kuten käyttäytyminen ja pelisääntöjen noudattaminen, toisten huomioiminen tai tavoitteiden asettaminen. Kuviossa ”lasten ja nuorten valmennuksellinen kasvatus” pitää sisällään kaikki kertomuksissa kasvatuksen kontekstista tuotetut ominaisuudet. Nämä ominaisuudet nousevat tiiviisti urheilutodellisuudesta ja kasvatuksellisuus rakentuu niiden näkemisestä hyödyllisinä ja positiivisinä niin itse urheilutoiminnassa, mutta myös muun elämän todellisuuden kannalta. Puheet ihmiseksi ja elämää varten kasvattamisesta taas nousevat suoraan urheilutodellisuudesta, mutta saavat merkityksensä osana koko muun elämän todellisuutta. Tällaisissa puheissa kasvatus saa pelkkiä hyödyllisiä piirteitä ja ominaisuuksia huomattavasti laajempia merkityksiä, kun valmentajalle rakennetaan kasvatuksellista tehtävää sekä vastuuta urheilijasta, laajemmin elämän kontekstissa.

KUVIO 1. Kasvatuspuheen rakentuminen

Kertomuksissa konstruoidut kasvatuspuheet jakavat hyvinkin yhteneväisiä piirteitä valmennusta koskevan kirjallisuuden kanssa. Muun muassa Hämäläinen (2014, 16) toteaa seuraavaa: ”*Valmentaja on kasvattaja, halusi tai ei. Valmentaja tekee kasvatuskehoja ja näyttää esimerkkiä. Urheilu tarjoaa mahdollisuuden monenlaiseen kasvuun ja oppimiseen ja valmentaja on usein tärkeä kasvatuskumppani vanhempien tukena. Urheilun parissa opitaan asioita, joista on iloa muussakin elämässä*”. Yhtä lailla kertomuksissa konstruoidaan kasvatuskumppanuutta mutta myös tuotetaan ehdotonta kasvattajaroolia. Kertomuksissa valmentajat saavatkin jopa suoran kasvattajaposition ja heistä konstruoidaan niin esikuvaa kuin esimerkkiä, mutta toisaalta vanhempien kasvatukselliseen vastuuseen nojataan paljon myös muuten kuin kasvatuskumppanuuden kautta. Kertomuksissa vanhempien kasvatuksellisen päävastuun sekä kasvatuskehojen epäonnistumisen ja siirtämisen konstruktiot osaltaan vievät kasvatuskehoja valmentajilta pois päin tai luovat siitä välttämättömää pakkoa. Näin eräänlainen pyyteettömän kasvatusvastuun kantamisen konstruktiot jäävät hyvin vähäiseksi. Kasvatus kuitenkin selkeästi todennetaan osaksi urheilu- ja valmennustodellisuutta urheilun tarjoamien positiivisten seurausten kautta ja valmentajalle nähdään olevan kasvatuksellisia vaikutuksia. Mutta toisaalta hajanaiset puheet sekä kasvatuksen melko suppeat kuvailut vain erilaisten ominaisuuksien kautta herättävät kysymyksen siitä, johtuuko tämä systemaattisen kasvatusajattelun puutteesta. Kasvatus näyttyy siis osaltaan tärkeänä, mutta jäsentymättömänä ja toisaalta taas vanhempien roolin kautta määriteltynä pakollisena ja jopa valmennukselta aikaa vievänä. Kertomuksissa urheilijan inhimillisen elämän puoli ja valmentajan mahdollisuus kasvattaa

tässä kontekstissa jäävät hyvin vähäiseksi. Kasvatus saa merkityksensä ja todennetaan hyvin paljon nimenomaan urheilu- ja valmennuskontekstin puitteissa.

4.2 Kasvatuksen paikan piiloinen rakentuminen

Kertomuksista on paikallistettavissa eräänlaista piiloista kasvatuksen paikan rakentamista. Nämä eivät liity suoraan variaation vaikutukseen, vaan ilmenevät ikään kuin rivien välistä, kun kasvatusta liitetään toiminnan osaksi vaihtelevilla tavoilla ja intensiteeteillä. Kertomuksissa kasvatuksen paikkaa osana urheilu- ja valmennustodellisuutta siis konstruoidaan joko hyväksymällä kasvatuksen rooli tai vaihtoehtoisesti eriyttämällä kasvatuksen paikkaa urheilu- ja valmennustoiminnasta. Suoran hyväksynnän lisäksi tällaista kasvatuksen hyväksyntää konstruoidaan myös perustelemalla kasvatuksen paikkaa ja merkitystä, mutta myös itsestänselvytyteen nojautumalla. Vaihtoehtoisesti kasvatuksen paikka ja täten myös sen merkitys osana toimintaa tulee häivytytyksi eriyttämispuheella, kun vastakkain nousevat valmennus ja kasvatus. Tämän lisäksi kasvatuksen paikkaa merkityksellistetään valjastamalla se valmennuksen välineeksi, jolloin tavoitteeksi nousee puhtaasti menestyminen sekä harjoitustilanteiden onnistuminen ja helpottaminen. Tällöin kasvatus kyllä huomioidaan osana toimintaa, mutta se palvelee urheilun päämääriä.

Kertomuksissa kasvatuksen paikka tulee määritellyksi hyväksyvän puheen kautta, jolloin kasvatukselle konstruoidaan paikka ja merkitys osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Tämän merkityssysteemin muodostavat sellaiset kertomuksista nousseet katkelmat, joissa kasvatus rakennetaan urheiluun ja valmennukseen kuuluvaksi. Kasvatus hyväksytäänkin suoraan lähes kaikissa kertomuksissa, vain kolmessa suora sanallinen hyväksyntä jää tekemättä. Osassa kertomuksissa suoraa hyväksyntää tuotetaan myös useampien katkelmien kautta. **Kasvatuksen hyväksyminen** -merkityssysteemissä suoraa hyväksyntää siis konstruoidaan, kun kasvatus rakennetaan valmennukseen kuuluvaksi ja sitä määritellään toiminnan osana.

Valmennusta ja kasvatusta pidetään monessa piirissä asioina, jotka kulkevat käsikädessä. (PIN)

Hyväksyvää puhetta nousee muun muassa silloin, kun kasvatus tuotetaan osaksi toimintaa *itsestänselvytyteen* asemoitumalla. Tällainen itsestänselvytyden konstruktio tuotetaan suoralla hyväksynnällä kasvatuksen paikasta, jolloin kasvatuksen ja valmennuksen suhde allekirjoitetaan ehdoitta. Keskiössä ovat sellaiset kasvatuspuheen korostamiset, joissa kasvatuksen ja valmennuksen

yhteys tuotetaan näkyväksi ja hyväksytään sellaisenaan ilman problematisointeja. Itsestäänselvyttä konstruoiva puhe nousee esimerkiksi juuri ihmiseksi ja elämää varten -tulkintarepertuaarin yhteydessä.

Valmentaminen on urheilijan kasvattamista niin elämää, kuin yksittäistä urheilusuoritusta varten. Valmentaja toimii siis väistämättä myös urheilijan kasvattajana. (P6)

Kasvatus liitetään kiinteäksi osaksi valmennusta suhteen rakentuessa suoraan sellaiseen johdonmukaisuuteen, jossa valmentaminen konstruoidaan kasvattamiseksi. Sitaatti nojaa sellaiseen haastamattomaan hyväksyntään ja itsestäänselvyteen, jossa valmennus ja kasvatus rakentuvat keskinäiseen tiiviiseen suhteeseen. Tällainen itsestäänselvyttä korostava puhe konstruoi kasvatukselle tiivistä paikkaa, rakentaen sen väistämättömäksi osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa. Itsestäänselvyttä konstruoiva merkityssysteemi nostaa kuitenkin esiin keskeisen kysymyksen siitä onko kasvatuksen tiiviin paikan rakentaminen vain näennäistä. Itsestäänselvyttä konstruoivan puhutavan vaara piilee siinä, että kasvatus saatetaan tuottaa sanastollisesti tiiviiksi ja merkitykselliseksi osaksi, mutta toiminnallisuuden funktio jää toteutumatta. Itsestäänselvän puheen ongelmat nousevat siitä, että sellainen sosiaalisen todellisuuden konstruktio tulee luoduksi, joka itsestäänselvyteen nojautumalla tarjoaa kuvan urheilutoiminnan sekä kasvatuksen vahvasta yhteydestä. Mutta juuri tämän vahvan itsestäänselvyden ympärille rakentuva merkityssysteemi voikin aiheuttaa päinvastaisen tilanteen. Itsestäänselvyttä korostava puhe saattaa kantaa seurauksia, joissa juuri itsestäänselvyden vuoksi merkittävä tieto jätetään sosiaalisesti konstruoimatta, jolloin kasvatus rakennetaan osaksi toimintaa, mutta se jää realisoitumatta aitona osana urheilu- ja valmennustodellisuutta. Itsestäänselvän puheen avulla on tällöin myös mahdollista näennäisesti luoda kasvatus osaksi toimintaa, joko tarkoituksellisesti tai tarkoituksettomasti, mutta välttää kasvatuksen aito huomioiminen. Yksi itsestäänselvän puheen vaaroista nousee myös suoraan eräässä kertomuksessa, jossa kasvatus liitetään niin itsestäänselvästi osaksi toimintaa, että se tulee jo tavallaan häivytytyksi. Kasvatus jatkaa olemistaan ja problematisoinnin sekä kyseenalaistamisen jättämättä tekeminen mahdollistaa sen, ettei puheiden keskiöön nouse se, realisoituuko kasvatus aidosti osana urheilu- ja valmennustoimintaa.

Artikkeli ottaa kantaa kasvatuksen huomioimiseen valmennuksessa, mutta itse asiassa korostaa ettei kasvatukselle valmennuksessa tarvita suurempaa roolia. Tänä päivänä on tapana nostaa asioita uudestaan pintaan ja ollaan huolissaan että jotakin on unohdettu. Kasvatus on mukana valmennuksessa vaikka siitä ei puhuta tai korosteta. (S7N)

Kertomuksissa konstruoidaan myös paljon hyväksyntään rakentuvaa perustelevaa puhetta, joka osaltaan muodostaa pohjan sille, miksi kasvatusta ylipäänsä nähdään urheilu- ja valmennustoimintaan kuuluvaksi. Tämä kyseinen *kasvatuksen perustelut* -tulkintarepertuaari rakentaa myös sitä, mitä kasvatuksesta puhutaan, joten sen olisi voinut esitellä jo analyysin I-vaiheessa. Päädyin kuitenkin esittelemään sen osana analyysin II-vaihetta juuri siitä syystä, että tällainen perusteluun nojaava merkityssysteemi on yksi keskeisimmistä kasvatuksen paikan rakentajista. Perustelua tuottava puhe konstruoi kasvatuksen osaksi toimintaa tarjoamalla erinäisiä syitä sille, miksi kasvatusta tulisi huomioida osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Kasvatusta paikkaa perustellaan esimerkiksi yleisellä toteamuksella siitä, että urheiluvalmennukselta halutaan kasvatuksellista roolia lasten ja nuorten valmennuksessa tai urheilun näkemisellä hyvänä kasvatuksen alustana.

Urheilussa alusta kasvatukselle on erinomainen ja se tulisi huomioida! (S6K)

Kasvatuksen perustelut -tulkintarepertuaarissa perusteluiksi nostetaan syitä, jotka osaltaan ovat jo nousseet esiin analyysin I-vaiheessa, mutta nyt niiden kontekstiksi rakentuu juuri kasvatusta paikan rakentaminen. Esimerkiksi ikärajaukseen nojaaminen rakentaa nyt kasvatusta paikan perusteluja, jolloin se näyttäytyy kasvatusta eräänlaisena velvoittajana. Kyseinen puhetapa nousee niistä tekstikohdista, joissa tämä ikärajaus konstruoidaan siten, että siitä muodostuu perustelut kasvatusta huomioimiselle ja kuulumiselle osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa. Kasvatusta perusteluna toimii siis se faktaluonteisesti tuotettu konstruktio, että lasten ja nuorten parissa työskentely on aina kasvatuksellista. Näin lasten sekä nuorten urheilutoimintaan liittyen konstruoidaan paikkaa kasvatukselle ja tällainen perustelu tulee tuotetuksi myös hyvin painokkaasti, korostamalla väistämättömyyttä. Kasvatusta rakentuu väistämättömäksi osaksi toimintaa, sillä lasten ja nuorten parissa toimivat ovat aina kasvatuksellisissa suhteissa heihin.

Mikäli liian nuorten valmennuksessa unohdetaan kasvatuksellisuus nostaa se ”niskakarvat pystyyn”. Työ lasten ja nuorten parissa on aina kasvatuksellista! Mitä nuoremmasta lapsesta on kyse, niin sitä tärkeämpi rooli sillä on. (P4NK)

Kasvatusta paikkaa perustellaan myös nojautumalla urheilijan ja valmentajan yhdessä vietetyn ajan määrään. Tässä kasvatusta hyväksyntään osaksi toimintaa sen perusteella, että urheiluun kulutettava aika korostaa valmentajan roolia. Yhdessä vietetyn ajan paljous ja urheilun suuri rooli elämässä nostaa valmentajan merkityksellisen henkilön asemaan, jolloin myös kasvatusta todentuu osana toimintaa. Urheilun ollessa määrällisesti merkittävä osa elämää, rakentuu valmentajasta henkilö, joka kantaa vaikuttavuutta suhteissa urheilijaan. Tämä aikaan ja määrään perustuva suhde, sekä sen aikaan saama

valmentajan rooli urheilijaan vaikuttajana nostaa välttämättömyydeksi kasvatuksellisen näkökulman korostamisen.

Urheilu on iso osa urheilijan elämää, jolloin valmentaja vaikuttaa paljon myös urheilijan muuhun kehittymiseen ja muuttumiseen ihmisenä. Tällöin valmennustilanteessa täytyy ottaa huomioon myös kasvatuksen näkökulma. (S5K)

Viimeinen kasvatuksen paikan perustelu kyllä hyväksyy ja nostaa kasvatuksen osaksi toimintaa. Perustelut kuitenkin rakentuvat sen ympärille, että kasvatus nousee osaksi toimintaa pakosta tai nimenomaan siirrettynä. Tämä tulkintarepertuaari osaltaan rakentaa kyllä kasvatuksen paikan perusteluja, mutta nyt sen kautta, että kasvatustehtävä tulee ulkoa annettuna. Tämä tulkintarepertuaari sivuaa analyysin I-vaiheessakin esiintyvää repertuaaria, jossa huomio kiinnittyi vanhempien epäonnistumiseen kasvatustehtävässä tai sen siirtämiseen. Huomion kohdistuessa kasvatuksen paikan perusteluihin keskiöön nousee se, miten kasvatus liitetään osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa nojautumalla siihen, että kasvatustehtävä ikään kuin lankeaa osaksi toimintaa. *Kasvatus pakkona tai annettuna* -tulkintarepertuaarissa huomion arvoista on se, ettei kasvatusta konstruoida vapaaehtoisesti toiminnan osaksi. Tällöin implisiittisesti tulee tuotetuksi kuva, jossa mahdollistuisi kasvatuksen sulkeistaminen tällaisen pakkotilan poistuessa eli tilanteessa, jossa vanhemmat hoitaisivat kasvatustehtävän.

Niinpä – Jälleen yksi tapa ulkoistaa VANHEMMILLE kuuluvia tehtäviä! Tulee mieleen se laitettun oloinen daami, joka sanoisi tenavia urheilukouluun tuodessaan, että ”miksi tätä ei voi kestää kahta tuntia”. Oli nimittäin personal trainerin kanssa pilatesta samaan aikaan. Mutta kai tämä kuuluu tähän päivään, lapsetkin ovat osa oman itsen pitkän tähtäimen suunnitelman toteutumista. Jos tulee ongelmia, niin siitä vaan kaikki vastuu koululle/päiväkodille ja harrastusten ohjaajille. (S10NK)

Kasvatuksen merkityksen ja paikan perusteluissa muut tulkintarepertuaarit pohjautuvat selkeälle hyväksyvälle puheelle. Vaikka kasvatus pakkona tai annettuna -tulkintarepertuaari konstruoi omalla tavallaan kasvatuksen näkemistä toiminnan osana, tuottaa tällainen lähes pakkoon nojautuminen kysymyksen siitä, rakentuuko kasvatuksen huomioimisesta vain urheilun tiellä olevaa toimintaa. Osa kertomuksista, joissa kasvatus näyttäytyy pakkona, konstruoi nimittäin myös kasvatus- sekä urheilutoimintaa eriyttävää puhetta. Tällainen eriyttävään hylkäämiseen pohjaava merkityssysteemi nousee, kun lähdetään erottamaan kasvatusta vahvasti urheilun tieltä tai konstruoimaan kasvatuksesta ja urheilusta täysin erillisiä toimia. Seuraavaksi siirrynkään tarkastelemaan lähemmin merkityssysteemiä, jossa kasvatus tulee irrotetuksi valmennuksesta ja sen tieltä. Tällainen

kasvatuksen eriyttäminen -merkityssysteemi konstruoidaan, kun kasvatus näyttäytyy täysin erillisenä toimintana ja kuluttaa aikaa varsinaiselta tehtävältä – valmennukselta.

Urheilulajin harjoittelussa ja valmentajan ajankäytöstä suurempi osuus menee ohjatessa lapsia/nuoria kasvatuksellisten asioiden parissa. Puhtaasti valmennuksen osuus voi täten pienetä. (P2NK)

Kasvatus näyttäytyy nyt toimintana, joka syö aikaa valmennukselta. Valmennus ja kasvatus rakentuvat nyt vastakkaisina toimina. Tällainen vastakkainasettelu jättää odottamaan merkityksellisemmän puolen valintaa, joka eriyttävässä puheessa konstruoidaan valmennukselle. Seuraava esimerkki jatkaa tuottamalla esiin tämän urheilu- ja valmennustoiminnan ensisijaisen tehtävän.

Kyllä valmennuksen perustehtävä on tuottaa urheilijoita, sitä ei voi unohtaa kaiken yksilöllisyyden tukemisen ja vahvistamisen keskelläkään. (S10K)

Kasvatus jää nyt täysin toissijaiseksi, kun valmennus nousee toiminnan keskiöön. Valmennuksen perustehtävä on tuottaa urheilijoita, ei kasvattaa. Urheilijoiden tuottaminen assosioituu vahvasti työhön, jossa niin sanotuille pehmeille arvoille ei rakenneta juurikaan tilaa. Edelliset esimerkit rakentavat kasvatukselle jonkin asteisen paikan tai eivät ainakaan suoraan kirjoita sitä toiminnan ulkopuolelle. Seuraavassa esimerkkitilanteissa kasvatustehtävät kirjoitetaan kuitenkin täysin ulos valmentajan työstä.

Artikkelissa kerrotaan siitä, että annetaan valmentajien valmentaa eikä hänen tarvitse opettaa urheilijoille mitä urheilija syö, nukkuu riittävästi ja ei käytä älypuhelinia ennen nukkumaan menoa. (P9K)

Valmentajien ensisijaiseksi ja ainoaksi tehtäväksi nousee valmentaminen. Terveyskasvatukseen liittyvät teemat siirretään muita koskevaksi, sillä ne eivät valmentajan tehtäviin kuulu. Näin kasvatus rakentuu täysin ulos valmennustoiminnasta, jolloin sen paikka jää konstruoidumatta. Eriyttävän puheen keskiössä on itse valmentamiseen keskittyminen sekä urheilijoiden tuottaminen, jolloin kasvatus nähdään tältä tehtävältä aikaa vievänä.

Viimeinen merkityssysteemi, jossa kasvatuksen paikka ja merkitys tulee konstruoiduksi tuottaa puhetta ***kasvatuksesta välineenä***. Kasvatus rakennetaan toiminnan osaksi ja sen paikka merkityksellistyy tämän välineellisyyden kautta. Kasvatus palvelee nyt urheilutoimintaa sekä valmennusta, kun sen avulla mahdollistuvat urheilun kannalta keskeiset tavoitteet: tehokas harjoitus, valmennustilanteen sujuminen ja hyvässä vireessä pysyminen. Kasvatus palvelee nyt puhtaasti urheilun päämääriä, kun tavoitteena on suoritus, menestyminen ja valmentamisen helpottuminen.

Sekä oli kertonut urheilijalle että vanhempien pitäisi kiinnittää huomiota kaupassa käydessään ruokaostoksiin enemmän terveellisen ruuan hankintaa varten. Mutta nämä kaikki vain jos urheilija haluaa olla hyvä, muussa tapauksessa edellisellä kirjoituksella ei ole väliä.

Valmentajan pitää olla kokonaisvaltainen valmentaja/kasvattaja jotta urheilija pysyy jossain määrin hyvässä vireessä. (P3NK)

Keskiöön nousee siis hyvin suorituskeskeinen puhe, kun kasvatus valjastetaan keinoksi hyvän vireen aikaansaamiseksi tai ylläpitämiseksi. Kasvatus toimii keinona, jolla hyvä vire on pidettävissä, jolloin se palvelee ensisijaisesti ainoastaan urheilun päämääriä. Kasvatuksellisenä nähdään muun muassa ajoissa harjoituksiin saapuminen sekä muiden kunnioittaminen, joka taas rakennetaan palvelemaan valmennusta, sen helpottaessa käytännön toteutusta. Kasvatus saa paikkansa välineellisessä puheessa vain eräänlaisena valmennusta palvelevana hyödykkeenä, jolloin myös astutaan hyvin kauas kasvatuksen näkemisestä itseisarvona. Näin välineellinen puhe osaltaan rakentaa myös kasvatuksen perustelua, kun kasvatuksen avulla voidaan mahdollistaa tehokkaampi harjoitus tai suorituksen onnistuminen.

Merkityssysteemissä kasvatus myös käännetään urheilutoiminnasta pois päin. Se nostetaan välineelliseen asemaan tavalla, joka korostaa ikään kuin valmiiksi kasvatettua urheilijaa. Tällainen *valmiiksi kasvatettu urheilija* -tulkintarepertuaari tuotetaan kolmessa kertomuksessa. Näissä kasvatus nostetaan esiin epäsuorasti korostamalla käyttäytymissääntöjä. Tavoitteena on siis tiettyyn asteeseen kasvatettu urheilija, jolloin hän urheilu- tai valmennustilanteeseen astuttuaan hallitsee jo tietynlaisen käyttäytymisen tason.

Lisäksi tullessaan harjoituksiin tai peli/kilpailumatkoilla urheilijat osaavat sivistyneet käyttötavat. (P9NK)

Valmiiksi kasvatettu urheilija -tulkintarepertuaari nousee mielenkiintoiseksi, kun sitä lähdetään tarkastelemaan suhteessa muihin tulkintarepertuaareihin. Kasvatus rakentuu siis sen kautta, että urheilijan tulisi omata tietty kasvun taso, tässä kontekstissa peruskäyttäytymissäännöt. Kertomuksissa kasvatusta rakennetaan paljon juuri käyttäytymisen kautta. Kun sen rinnalle nostetaan vanhempien rooli ja kasvatuksen siirtäminen tai lankeaminen kohti valmentajia, alkaa hahmottua kuva, jossa kasvatus näyttää negatiivisena valmentajille juuri sitä kautta, että käyttäytymisen ongelmat rakentuvat haasteeksi. Näin eräänlainen valmiiksi kasvatettu urheilija nousee ihanteeksi.

Harjoittelusta saadaan tehokkaampaa ja turvallisempaa jos perus käyttäytymissäännöt tuttuja. Myös keskittyminen parempaa jos elämänhallinta kunnossa. (P2K)

Kasvatuksen merkitystä ja täten paikkaa rakennetaan hyvin paljon muiden kasvatustuotteiden eräänlaisena sivutuotteena. Tällainen kasvatuksen paikkaan epäsuorasti asemoituminen kuitenkin paljastaa hyvin paljon sitä, miten kasvatusta konstruoidaan osaksi toimintaa ja minkälaisia merkityksiä sille tarjoutuu. Kasvatus edelleen rakennetaan valmennukseen, mutta varsinaista ongelmatonta hyväksymistä konstruoi ainoastaan itsestäänselvyttä korostava puhe. Tällainenkin kasvatukselle itsestäänselvää ja problematisoimatonta paikkaa konstruoiva puhe ei näyttäyty ongelmatomana. Itsestäänselvyteen nojautuminen pitää sisällään vaaran, että aidot merkitykset jäävät rakentumatta, joko tietoisesti tai mahdollisesti tietojen ja taitojen puuttumisen seurauksena. Toisaalta tällaiset puheet kuitenkin rakentavat kasvatuksen jopa melko merkitykselliseksi osaksi valmennustoimintaa. Huomion arvoista on myös se, kuinka saman kertomuksen sisällä osaltaan konstruoidaan niin hyväksyvää mutta myös eriyttävää puhetta.

Kasvatuksen paikkaa myös perustellaan monin tavoin, jolloin sen paikka rakentuu perusteluja vaativaksi. Eräänlainen kasvatuksen itseisarvo jää tällöin konstruimatta, kun perusteluiksi rakennetaan esimerkiksi aikaa tai lapsia ja nuoria. Perusteluiksi nousee lisäksi kasvatuksen siirtyminen kohti valmentajia, jolloin se näyttäytyy pakollisena toimintana ja kasvatuksen itseisarvon rakentumisesta siirrytään yhä kauemmas. Tämä kasvatuksen pakollisuus, vanhempien siirtäessä kasvatustehtävän muille, nousee yhä merkityksellisemmäksi, kun siirrytään kohti kasvatuksen eriyttämistä. Tällöin konstruoiduksi tulee suoraan sellainen urheilutodellisuus, jossa kasvatukselle ei nähdä juurikaan sijaa. Valmennus on valmennusta ja kasvatus vie aikaa tältä varsinaiselta tehtävältä. Yhtä lailla kasvatuksen itseisarvoa vähentää ajatus sen käyttämisestä välineenä. Erityisesti, jos välineellä tavoitellaan tehokkaampaa suoritusta sekä parempaa ja sujuvampaa harjoitusta. Tällöin astutaan täysin pois liikunnan ja urheilun rakentumisesta kasvatuksen välineeksi ja osat vaihtuvatkin tosin päin. Samalla siirrytään melko kauaksi kasvatuksen laajoista tavoitteista, kuten ihmisyydestä, sivistyksestä ja oman paikkansa löytämisestä maailmassa.

4.3 Kehykertomuksen variaatio

Seuraavaksi lähdän avaamaan kehyskertomuksen variaation mukaista kasvatuksen paikan konstruimista. Nostan esiin sellaisia eroja kertomuksissa, jotka pohjaavat juuri variaatioon kasvatuksen suuremmasta tai pienemmästä roolista ja vertailen näitä konstruktioita keskenään. Tämän lisäksi tuon esiin myös muita mahdollisia eroavaisuuksia, joihin variaatiolla voidaan nähdä olevan vaikutusta.

Kasvatukselle suurempaa roolia osana urheilu- sekä valmennustoimintaa korostavissa kertomuksissa variaatio todennetaan nojautumalla neljään toisistaan eroavaan merkityssysteemiin, kun taas pienempää roolia konstruoidaan kolmella eroavalla tavalla. Suurempaa roolia konstruoidaan eniten rakentamalla *kasvatuksen paikan perustelut* -merkityssysteemiä. Kasvatuksen suurempi rooli saa useita perusteluja, joita jo osaltaan on noussut muissa analyysin vaiheissa. Suurempaan rooliin nojaututaan muun muassa aika kasvatuksen perusteena -tulkintarepertuaarin avulla, jolloin yhdessä vietetyn ajan määrä ja merkitys konstruoidaan perusteena. Tämä analyysin II-vaiheessa esitelty tulkintarepertuaari nouseekin nimenomaan kertomuksista, joissa kasvatukselle konstruoidaan suurempaa roolia.

Ajan sekä merkityksen lisäksi kasvatuksen suurempaa roolia perustellaan paljon erittelemällä sen hyötyjä sekä urheilu- ja valmennustoiminnan kasvatuksellisia vaikutuksia. Näistä kertomuksista muodostuukin oma erillinen tulkintarepertuaarinsa *kasvatuksen hyödyt*, kun neljässä kertomuksessa suurempi rooli perustellaan tällaisella hyöty- ja vaikutusnäkökulmalla. Tulkintarepertuaarissa konstruoidaan puhetta, jossa suurempaan rooliin asemoidutaan esittelemällä ja erittelemällä sellaisia urheilun tarjoamia ominaisuuksia, joita voidaan pitää kasvatuksellisina tai vaihtoehtoisesti nojaututaan suoriin kasvatuksen hyötyihin.

Urheilun- ja valmennustoiminnan nähdään kasvattavan sosiaalisia taitoja ja sääntöjen noudattamista, jotka kantautuvat myös muuhun elämään. Tämän lisäksi ilojen ja surujen kohtaaminen sekä urheiluharrastuksen muut hyödyt auttavat elämäntapahtumien hallinnassa. Hyöty- ja vaikutusnäkökulmassa käännyttään nimenomaan kohti muuta elämää, kun suurempi rooli saa perustelunsa urheilun kasvatuksellisten vaikutusten kantautuessa myös muun elämän todellisuuteen. Tämän lisäksi hyödyiksi ja täten suuremman roolin perusteluiksi konstruoidaan monipuolisen harrastamisen tukemista sekä arvojen eräänlaista realistisuutta.

Kilpaurheilu on raakaa ja tuntuu, että entistä nuoremmat ”joutuvat” valitsemaan lajinsa. Kasvatuksella voidaan tukea monipuolista harrastamista. Lisäksi tulosurheilu monin osin ei saa tuottaa ylivoimaisia pettymyksiä. Kasvatuksen tukemana urheilulla säilyy paremmin urheilemisen arvo, ettei se kasva liian suureksi elämässä. On muutakin elämää. (SIINK)

Kasvatuksen suurempi rooli siis tavallaan nojaa siihen, että tuotetaan näkyväksi tietoa siitä, miten urheilusta on ylipäänsä löydettävissä kasvatuksellisia piirteitä sekä vaikutuksia. Näiden vaikutusten pohjalta konstruoidaan kasvatukselle suurempaa roolia osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Tällaiset konstruktiot kuitenkin herättävät kysymään, miksi kasvatuksen suurempaa roolia rakennetaan vain kasvatuksen vaikutuksia perustelemalla, ikään kuin perustellen kasvatuksen

tärkeyttä. Tällaiseen konstruktion suhteutettuna, kasvatuksen rooli näyttäytyy melko suppeana ja pienenä, kun suurempaan rooliin asemoidutaan tärkeyttä perustellen.

Kasvatuksen suurempaa roolia konstruoidaan kahdessa kertomuksessa myös vanhempiin viittaamalla. Kasvatuksen suurempi rooli merkityksellistetään tässä *vanhemmat kasvattajuuden määrittäjinä* -merkityssysteemistä tutuksi nousseella tavalla. Kasvatus siirtyy kohti valmennustoimintaa, kun vanhemmat eivät kykene toteuttamaan heille asetettua kasvatus tehtävää kokonaan. Kasvatuksen suurempaan rooliin asemoidutaan siis sen kautta, että kasvatus lankeaa osaksi toimintaa, kun ongelmatilanteissa vanhemmat ulkoistavat kasvatuksista. Toinen kertomuksista, joissa kasvatuksen suurempi rooli rakentuu vanhempien tehtävien hoitamatta jättämisen kautta, rakentuu hyvin kahtiajakoiseksi. Kertomus konstruoi suurempaa roolia, mutta toisaalta korostaa hyvin suoraan valmennuksen ”oikeaa” tehtävää. Kasvatus näkyy pakkona, mutta mielenkiinnon kohteeksi nouseekin se, miksi kertomuksissa tämä kasvatus tehtävä otetaan vastaan eikä esimerkiksi hylätä. Kasvatus näyttäytyy pakkona, koska vanhemmat eivät ole onnistuneet kasvatus tehtävässä: opettamaan toisten kanssa toimimista, sääntöjen noudattamista sekä auktoriteetin tottelemista. Harjoittelu eli valmennustehtävän toteutuminen epäonnistuu, jos urheilijat eivät osaa käyttäytyä. Tällöin valmentajan pakolliseksi tehtäväksi lankeaa tällaisten ”perussääntöjen” opettaminen. Tämä liittyy myös valmiiksi kasvatettu -tulkintarepertuaariin, jossa tällainen ihannetila konstruoidaan julki, kun urheilijalta odotetaan jo valmiiksi tiettyjen käyttäytymissääntöjen sekä tapojen osaamista. Tällainen valmiiksi kasvatetun urheilijan ihanne konstruoidaan kertomuksissa myös suoraan välineellisen puheen kautta, jolloin lopputulokseksi rakentuu tehokkaampi harjoitus.

Kasvatukselle pienempää roolia konstruoivissa tarinoissa vanhempien rooli nostetaan myös esiin. Tässä *kodin kasvatusvastuu* -merkityssysteemissä nousevat esiin tutut konstruktiot, joissa pienempi rooli rakennetaan todeksi vanhempien kasvatuksellisen päävastuun korostamisen kautta. Näin kertomusten variaatiossa vastakkaisiksi rakentuvat toisaalta vanhempien kasvatuksen siirtäminen tai epäonnistuminen sekä vanhempien päävastuun korostaminen. Oikeastaan kummatkin konstruktiot kuitenkin rakentuvat suuntaan, jossa kasvatus nähdään ensisijaisesti kodin tehtäväksi ja näin suurempaan rooliin nojautuvatkin kertomukset rakentavat kasvatuksista valmennuksesta enemmän pois päin. Tähän kasvatuksen erottamiseen liittyvät myös pienempää roolia rakentavat konstruktiot, joissa keskeiseksi toiminnaksi nostetaan itse valmennus. *Valmentajat valmentaa* -merkityssysteemissä korostuu eriyttäväpuhe, jolloin valmennustehtävän ensisijaiseksi tavoitteeksi muodostuu itse valmentaminen.

Urheilulajin harjoittelussa ja valmentajan ajankäytöstä suurempi osuus menee ohjatessa lapsia/nuoria kasvatuksellisten asioiden parissa. Puhtaasti valmennuksen osuus voi täten pienetä.--

Toivotaan siis että vanhemmat kasvattaa ja valmentajat valmentaa! (P2NK)

Tähän itse valmennustehtävän korostamisen sekä kasvatuksen häivyttämisen lisäksi, ja osaltaan siihen mielenkiintoisesti liittyen, konstruoidaan pienempää roolia nostamalla se *ammattimaisuuden* rinnalle. Näin kasvatuksen pienempi rooli todentuu kertomuksissa, joissa valmennuksen keskiöön nostetaan ammattimaisuus. Tällöin implisiittisesti myös luodaan kuvaa, jossa kasvatus nousee ammattimaisuudelle vastakkaisena näkemyksenä. Kasvatus ja ammattimaisuus rakentuvat tavallaan toisiaan poissulkeviksi.

Artikkelissa tuodaan esille, että harjoittelutunnit alkuvaiheessa ovat nykyisillä huipuilla olleet nuorisovaiheessa selkeästi kotimaisia kilpakumppaneita suuremmat. Kirjoittajan mielestä valmennus tulisi keskittää vain lahjakkaisiin lapsiin/nuoriin. Lisäksi lajivalinta tulisi tehdä nykyistä aikaisemmin. Kirjoittajan mielestä valmennuksen ainoa tavoite on tehdä urheilijoita maailman huipulle. (P8N)

Ammattimaisuus konstruoidaan yhdessä kertomuksessa myös hieman toisenlaiseen sävyyn, kun sitaatin lopussa kuitenkin nostetaan huomion kohteeksi kasvava nuori. Nyt ammattimaisuus ei rakennu kasvatusta poissulkeväksi, vaikka kasvatuksen pienempi rooli nouseekin esiin ammattimaisuuden kautta. Tässä kertomuksessa kulkevat melko erotettuina kirjoittajan tarina sekä omat näkemykset, joka näkyy seuraavassa sitaatissa. Lopussa, kasvavan nuoren huomioiminen rakennetaan kirjoittajan omaa ajatusta konstruoivaksi.

Artikkelin kirjoittaja on ehkä huolissaan siitä, että nuoret harjoittelevat liian vähän ja haluaa tuoda ammattimaista otetta myös nuorten valmennukseen. Ammattimaisuutta kyllä kaivataan ja ammattimaisuus valmennuksessa ei todellakaan saa olla sitä, että unohdetaan kasvava nuori – päinvastoin. (P4NK)

Tähän valmennuksen ja kasvatuksen sekä valmennuksen ja ammattimaisuuden eriyttämiseen liittyy myös yksi täysin poikkeava kertomus. **Tässä valmennus maailmanparantamisena** -merkityssysteemiä konstruoivassa kertomuksessa kasvatuspuhetta ei rakenneta suoraan lainkaan. Kertomus muodostaa poikkeuksen, sillä siinä ei rakennu aikaisemmissa analyysien vaiheissa nousseita merkityssysteemejä kuin yksi. Tämäkin merkityssysteemi liittyy ainoastaan ikärajaukseen, sillä kertomusten kontekstiksi muodostuu nuorisovalmennus. Kertomus rakentuu suoraan variaation vaikutuksesta ja pitää sisällään eräänlaisen tunnelatauksen. Olen muodostanut kertomuksesta täysin oman merkityssysteeminsä, sillä vaikka siinä rakennetaan kasvatukselle suurempaa roolia, on sävystä sekä kirjoitustavasta pääteltävissä hyvin kriittinen suhtautuminen. Suurempaan roolin asemoituminen

tuottaakin kertomuksen, jossa kasvatus näyttäytyy täysin vastakkaisena urheilun todelliseen luonteeseen, kilpailuun ja menestymiseen nähden.

Halutaan (taustana), että elämä olisi oikeudenmukaisempaa kaikille, eikä nähdä sitä, mitä elämä oikeasti on; kilpailua kehdosta hautaan. Artikkelissa korostetaan ”kaikki pelaa” -ajatusta. Valmennus nähdään maailmanparantamisena, utopiana, johon ei todellisuudessa koskaan päästä.--. Tällainen ajattelu pikku hiljaa syö valmennukselta pohjaa, jos kukaan ei saa nousta päätään korkeammalle. Kaikista tulee keskivertoja, mikä valmennuksessa ei ole päämäärä. (S2N)

Kasvatuksen suurempi rooli tulee liitettyksi kaikki pelaa -ideologiaan. Urheilutoiminnasta konstruoidaan toimintaa, jossa menestyminen ja tulosten parantaminen nousevat merkitysettömämmäksi. Huomion arvoista kertomuksessa on se, kuinka vahvasti urheilutodellisuutta rakennetaan menestymisen ja kilpailun sekä suorituksen viitekehyksestä käsin. Kasvatus rakentuu täysin vastakkaiseksi tavoitteeksi ”oikeaan” urheilutoimintaan nähden, jonka keskiössä on suoritus, kilpailu, menestys ja jatkuvaan parantamiseen pyrkiminen. Kertomuksessa onkin tavallaan erotettavissa kaksi ääntä ja tietynlaista ristiriitaisuutta, kun asemoidutaan suurempaan rooliin, mutta toisaalta asenteellinen asemointi rakentuu juuri päinvastaisesti.

Näiden merkityssysteemien lisäksi kertomuksissa nousee yksittäisiä variaatioihin nojautumisia. Kasvatuksen suurempaa roolia konstruoidaan esimerkiksi asemoitumalla kohti erityisiä kasvattajavalmentajia, jotka fyysisen valmentajan lisäksi tavoittelevat yhdessä kokonaisvaltaisen kasvattamisen ihannetta. Tällaisessa sitaatissa, on kuitenkin sisäankirjoitettuna ajatus siitä, että valmennus rakentuu paljolti fyysisyyden ja kilpailusuoritusten lähtökohdista ja juuri kasvattajavalmentajien mukaan tuomiominen päästää kohti kokonaisvaltaisuuden ajatusta.

Toivotaan, että kasvatusalan ammattilaiset ottavat suuremman roolin valmennuksessa. Tavoitteena on siis valmennettavan kokonaisvaltainen kasvattaminen, ei pelkästään fyysisten valmiuksien kehittäminen ja kilpailutulosten parantaminen. (S4)

Näiden lisäksi kasvatuksen variaatioon asemoidutaan jo tuttujen konstruktioiden kautta, kun suurempi rooli näyttäytyy sellaiseen itsestäänselvyyteen nojautumalla, jossa kasvatuksen suurempi rooli rakentuu tietoisuuden lisäämisen kautta. Kasvatus rakentuu niin kiinteäksi osaksi, ettei sitä tarvitse erikseen korostaa, jolloin suurempi rooli rakentuu kasvatuksen tietoisuuden lisääntymisen avulla.

Kasvatus on valmennusta, siitä ei vain enää puhuta yhtä selkeästi. Suurempi rooli tarkoittaa tietoisuuden lisäämistä. (S7N)

Viimeinen, pienempää roolia konstruoiva kertomus tuottaa kuvan, jossa tämä pienempi rooli realisoituu sitä kautta, että nuorilla valmentajilla ei ole tarpeeksi tietoja ja taitoja kohdata kasvatuksellisia näkökulmia valmennuksessa. Tämän seurauksena kasvatus saa pienemmän roolin osana urheilu- ja valmennustodellisuutta.

Ehkä kasvatuksellista puolta halutaan siksi vähentää valmennuksen tieltä, koska hommissa on nuoria koutseja jotka eivät tiedä mitä tekevät, ajatellen kasvatusta. (PIK)

Kasvatuksen pienempään rooliin nojaavista kertomuksista kaksi oli sellaisia, joita suoraa asemoitumista oli mahdoton havaita. Toinen näistä konstruoi täysin puhetta, jossa kasvatus liitetään osaksi valmennustoimintaa ja kertomuksen lopussa kirjoittaja myös toteaa, ettei henkilökohtaisesti osannut eläytyä artikkeliin, jossa kasvatuksen paikkaa pyrittäisiin vähentämään. Tästä kertomuksesta olen nostanut esiin muita siinä konstruoivia kasvatuspuheita, mutta tämän analyysin osana se jää huomioimatta. Toinen kertomus tuottaa puhetta jo valmentajan liiallisesta kontrollista sekä korostaa tällaisen urheilijan vapaa-ajan, kavereiden sekä juhlimisen kontrollointia tilanteissa, joissa urheilija haluaa menestyä. Kertomuksessa siis konstruoidaan jo esitelty kasvatuksen välineellinen puhetapa. Kertomuksesta suoraa kasvatuksen paikan pienenemiseen nojautuvaa puhetta on kuitenkin mahdotonta päätellä. Tämäkin kertomus on ollut osana muita analyysin vaiheita.

Kasvatuksen suurempaan tai pienempään rooliin nojautuminen osaltaan rakentuu siis samojen teemojen ympärille. Toisaalta pienempää roolia todennetaan vanhempien ensisijaisen kasvatusvastuun kautta suoraan ja suurempaa roolia tämän vastuun siirtyessä syystä tai toisesta kohti valmennusta. Suurempi rooli ei tällöin kuitenkaan tule vastaanotetuksi pyyteettömästi vaan rakentuu pakon kautta. Näin kasvatus ei näyttäytyä arvokkaana tai ensisijaisesti ja lähtökohtaisesti valmennukseen kuuluvana. Variaation vaikutus nostaakin melko selkeästi vastakkain valmennuksen ja kasvatuksen. Kasvatuksen pienempi rooli rakentuu kohti ensisijaista tehtävää eli valmennusta ja nousee vastakkaiseksi ammattimaisuuteen nähden. Myös suurempaan roolin asemoitunut kertomus konstruoi tätä samanlaista kuvaa, kun valmennus nähdään maailmanparantamisena, jonka puitteissa jokaisella nähdään oikeus osallistua eikä kukaan saa kehittyä toista paremmaksi. Tällaisten konstruktioiden puitteissa kasvatuksen rooli valmennuksessa rakentuu melko haasteelliseksi.

Variaation vaikutus näyttäytyy hyvin mielenkiintoisena myös kasvatuksen suurempaan roolin nojautuessa. Useat kertomukset rakentavat suuremman roolin perustelujen kautta. Näissä perusteluissa nousee niin aika, mutta myös erilaiset kasvatuksen tarjoamat hyödyt. Huomattavaa onkin se, että kasvatuksen suurempi rooli todentuu näissä kertomuksissa ainoastaan perustelemalla kasvatuksen hyötyjä. Kasvatukselle ei siis varsinaisesti rakenneta millään tavalla suurempaa roolia.

Suurempi rooli konstruoidaan kasvatuksen paikan perusteluiksi eli sen kautta, miksi kasvatus ylipäänsä nähdään valmennukseen kuuluvaksi. Kertomuksista nousseet merkityssysteemit ja tulkintarepertuaarit rakentuvatkin hyvin pitkälti melko tasaisesti kummastakin kertomustyypistä, poikkeuksena juuri kasvatus toimintana -merkityssysteemi. Kasvatuksen suurempaa roolia konstruoivissa kertomuksissa yleisemminkin tuotettiin huomattavasti enemmän puhetta siitä, mitä kasvatus on, juuri korostaen urheilun ja valmennuksen tarjoamia kasvatuksellisia ominaisuuksia. Tällaisten ominaisuuksien auki kirjoittamisen avulla ikään kuin tulee perustelluksi se, että kasvatus liittyy osaksi toimintaa, mutta samaan aikaan kasvatukselle ei varsinaisesti rakennu suurempi rooli. Esimerkiksi valmentajan merkitys esikuvana ja esimerkkinä tulee konstruoiduksi, mutta yksikään kertomus ei sido kasvatuksen suurempaa roolia kohti valmentajan tämän roolin tarkempaa huomioimista ja eräänlaista itsekasvatusta. Tällöin herää kysymys siitä, eikö kasvatukselle hyväksytty suurempaa roolia vai eikö kasvatusta ymmärretä muuten kuin tällaisten hyödyllisten ominaisuuksien kautta, jolloin kasvatuksen suuremman roolin konstruktiot eivät mahdollistu. Kasvatuksen pienemmän ja suuremman roolin variaation ääripäät liikkuvat näin kasvatuksen häivyttämisestä kasvatuksen tärkeyden perusteluun.

4.4 Tulosten yhteenveto

Kertomuksista rakentuu 13 laajempaa merkityssysteemiä, joista osa pitää sisällään vielä hienojakoisempia puhetapoja. Kasvatusta merkityksellistetään ikärajan kautta, rakentamalla kasvattavia tahoja sekä sitä mikä nähdään kasvatuksena, mutta myös nojaamalla valmentajien kasvatukselliseen osaamiseen tai puutokseen. Kasvatuksen paikkaa rakennetaan piiloisten merkitysten kautta, jolloin kasvatus joko hyväksytään, eriytetään tai nähdään välineenä urheilun kentällä. Lisäksi kuusi merkityssysteemiä nousee, kun valmentajat suoraan rakentavat kasvatukselle suurempaa tai pienempää roolia osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Pienempää roolia todennetaan, kun valmennus ja kasvatus eriytetään nostamalla valmennus ensisijaiseksi tehtäväksi tai korostamalla ammattimaisuutta. Vanhempien kasvatuksellinen päävastuu osaltaan mahdollistaa pienemmän roolin. Toisaalta suurempaa roolia rakennetaan myös vanhemmuuden kautta mutta pakon näkökulmasta, kun vanhemmat siirtävät kasvatusta kohti muita tahoja. Suurempi rooli rakentuu lisäksi kasvatusta perustellen ja erilaisia hyötyjä eritellen sekä ironisesti liittämällä kasvatus kaikki pelaa-ajatteluun ja valmennuksen näkemiseen ”maailmanparantamisena”.

Vaikka kertomusten varsinainen todellisen elämän totuuspohja voidaan nostaa kiistellyksi,

rakentuu tuloksista monenlaisia merkittäviä konstruktioita. Ensinnäkin kasvatus todentuu juuri lasten ja nuorten osalta, joiden kasvatuksellinen päävastuu konstruoidaan vanhemmille puolten kertomusten osalta. Vanhempien roolin kautta konstruoidut puheet jakavatkin yhtäläisyyksiä myös aikaisemman tutkimuksen kanssa. Esimerkiksi Berg (2012) nostaa esille artikkelissaan, kuinka valmentaja saa kasvatuksellisia rooleja ja seurojen kasvatuksellinen tehtävä nähdään korostuneeksi silloin, kun kasvatus ei toteudu perheen sisällä. Kasvatustehtävää siirrellään edestakaisin kodin, koulun ja urheiluseuran välillä. (Berg 2012, 40, 48.)

Tämän lisäksi kertomuksissa kasvatus todella rakennetaan hyvin vastakkaisena niin ammattimaisuuteen kuin itse valmennukseen nähden ja äärimmäisimmässä kuvassa kasvatuksen suurempi rooli konstruoidaan nimenomaan ”maailmanparantamisena” ja kaikki pelaa-ideologiana hyvin negatiiviseen sävyyn. Tämä taas siirtyy kohti kertomuksissa yleisemminkin rakennettua todellisuutta, jolloin valmennuksen tehtävä on valmentaa eli tuottaa urheilijoita, joiden toiminnan keskiössä on suoritus sekä kilpailu. Myös aikaisemmat tutkimukset ovat paljastaneet kasvatuksen ilmenemisen haasteita sekä kilpailullisuuden korostamista, jopa yli kasvatuksen (ks. esim. Sihvonen 1999). Toisaalta kasvatus rakennetaan myös merkitykselliseksi osaksi urheilua ja valmennusta. Valmentaja on kasvattaja, joka vaikuttaa urheilijaan ja kantaa vastuuta urheilijan kasvattamisesta kohti elämää ja vastuullista kansalaisuutta. Näkemykset kasvatuksen paikasta ja merkityksestä vaihtelevat siis hyvinkin paljon itsestään selvästä hyväksynnästä eriyttämiseen.

Kasvatusta rakennetaan kuitenkin pitkälti juuri erilaisten ominaisuuksien kautta. Pitkäjänteisyys, tavoitteiden asettaminen, liikunnallinen ja terveellinen elämäntapa sekä sosiaaliset taidot ovat sellaisia ominaisuuksia, joiden oppiminen voidaan nähdä yleissivistävänä ja jokapäiväistä elämää helpottavina (Eskola 1995, 10). Toisaalta esimerkiksi pitkäjänteisyys, itsetunto, keskittyminen sekä pettymysten sietäminen voidaan nähdä psyykkisinä tekijöinä, jotka nähdään hyödylliseksi jokaisen lajin osalta (Liukkonen 2004, 227; Mero, Nummela & Keskinen 1997, 343). Samat ominaisuudet, kuten hyvä keskittymiskyky, itsetunto, kärsivällisyys, pitkäjänteisyys ja tunteiden säätely yhtä lailla näyttäytyvät huippusuoritukseen vaikuttavina tekijöinä (Kaski 2006, 79 – 113). Kertomusten kokonaisuuden ja kasvatuspuheiden konstruktioiden perusteella välittykin kuva, jossa tällaiset kasvatukseen liitetyt ominaisuudet palvelevat juuri ennemminkin urheilutilannetta kuin urheilijan kasvamista eheäksi yksilöksi tai yhteiskunnan jäseneksi. Tällaiset ominaisuudet korostavat kuitenkin kasvatuksen määrittelyä pelkistettyjen toiminnan tuotosten kautta ja samalla ajatus intentionaalisuudesta muodostuu ongelmalliseksi, ominaisuuksien rakentuessa paikoin vain pelkän toimintaan osallistumisen seurauksena. Nuorten urheilun kontekstissa onkin nähty, että esimerkiksi psykososiaaliset hyödyt tai elämäntaidot eivät tule saavutetuiksi pelkän urheiluun ja peleihin osallistumisen kautta (ks. lisää Danish, Forneris, Hodge & Heke 2004, 39; Gould

& Carson 2008, 60). Kuitenkin tällaista ajatusta on havaittavissa valmentajien keskuudessa (ks. esim. McCallister, Blinde & Weiss 2000).

Liikuntakasvatuksen yhtenä tavoitteena on nimenomaan liikunnan avulla kasvattaminen. Liikunnan avulla tarjoutuu mahdollisuuksia uusiin ihmiskontakteihin, yhdessä toimimiseen mutta myös eettisten kasvatustavoitteiden saavuttamiseen. Kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttaminen kuitenkin vaatii tällaisten tilanteiden oikeanlaista hyödyntämistä, jolloin esimerkiksi liiallinen keskinäinen kilpailu tekee tavoitteiden toteutumisen mahdottomaksi. Esimerkiksi moraalikasvatuksen kannalta lopputulos kääntyy päinvastaiseksi, mikäli reagointi tilanteisiin on vääränlainen. (Laakso 2003, 20.) Kertomuksissa liikunnan tai urheilun avulla kasvattaminen korvautuu urheilun suoraa tarjoamalla kasvatuksellisilla vaikutuksilla ja useammassa kertomuksessa kasvatus toimii urheilun välineenä eikä toisin päin. Liikuntakasvatus rakentuukin kertomuksissa oikeastaan juuri liikunnallisen ja terveellisen elämäntavan kautta, mutta liikunta sekä urheilu eivät niinkään näyttäytyä kasvatuksen välineenä, vaan toisinpäin.

Kasvatuksen hyväksyntä kyllä osaltaan heijastelee sellaisia teorialuvussakin esiteltyjä näkemyksiä, joissa kasvatus rakennetaan osaksi urheilu- ja valmennustoimintaa, kun kasvatuksellisuus liitetään niin valmentajan rooliin kuin seuraan ja urheiluunkin. Kuitenkin urheilu- ja valmennustoiminnan kasvatukselliset vaikutukset pysyvät tiiviisti urheilutoiminnan kontekstissa. Kasvatus ei juurikaan rakennu kohti muun elämän suuntaa sekä kansalaisuutta. Tällöin jää saavuttamatta esimerkiksi sellaiset julkisen pedagogiikan ajatukset, joissa huomion kohteena on maailmassa yhdessä toimiminen sekä kansalaisuus. Kansalaiseksi kasvattaminen ja sosialisatiotehtävä, joita urheilu- ja valmennustoiminnalle tarjotaan näyttävätkin melko haasteellisena. Kertomuksista välittyvä kuva rakentuukin pikemminkin lähtökohdista, jotka tähtäävät nimenomaan urheilijan kasvattamiseen enemmän kuin kansalaiseksi kasvattamiseen. Urheilijan kasvattaminen todentuu niiden arvokkaiksi nähtyjen ominaisuuksien kautta, joita urheilu- ja valmennustoiminta tarjoavat. Urheilu- ja valmennustoiminnan seurauksena omaksutut arvot, asenteet sekä ominaisuudet eivät nouse problemaattisiksi suhteessa muuhun elämään eikä sosialisatiotehtävän tietoista huomioimista tai erittelyä nouse. Kertomuksissa jää myös todentumatta esimerkiksi ajatus siitä, että ensisijaiseksi valmennuksen tehtäväksi rakentuisi elämää varten kasvattaminen. Myös sellaiset kasvatustoiminnan kannalta merkitykselliset käsitteet kuten ihmiskäsitys sekä kasvatustietoisuus eivät nouse kertomuksissa esiin. Kasvatustietoisuutta voidaan tavoittaa ainoastaan sen kautta, että kasvatus nähdään ja ymmärretään toimintaan kuuluvana.

Kasvatuksen konstruktiot ja sen merkityksen rakentumiset herättävät monta kysymystä sekä huolta kasvatuksen paikasta osana urheilu- ja valmennustoimintaa. Kasvatus näyttäytyy hyvin hajanaisena ja saa monenlaisia merkityksen ja paikan konstruktioita. Seuraavassa pohdinta-luvussa

lähden tarkastelemaan analyysin tuloksia kriittisesti ja nostan esiin ajatuksia siitä, minkälaisia laajempia seurauksia kertomuksista nousseilla konstruktiolla saattaa mahdollisesti olla.

5 POHDINTA

Pohdinnassani lähdän rakentamaan vuoropuhelua, jossa tutkimuksestani nousseet tulokset asettuvat keskusteluyhteyteen kohti muita todellisuuden konstruktioita. Näissä konstruktioissa rakennetaan kuvaa suomalaisesta urheilukulttuurista, mutta nostan esiin myös kasvatustieteellisiä näkökulmia, jotka voidaan nähdä tämän tutkimuksen kannalta merkityksellisinä. Vaikka eläytymismenetelmässä kertomusten todellisuuspohjan varmistaminen näyttäytyy mahdottomuutena, muodostuvat kertomuksissa tuotetut konstruktiot silti merkittävään asemaan. Tässä pohdinnassa pyrinkin tuomaan esiin sitä, mistä tuotetut konstruktiot kenties kertovat laajemmin sekä paljastamaan niitä mahdollisia aitoja seurauksia, joita ne pitävät sisällään. Tarkoituksena ei siis ole argumentoida tai todistaa jokin konstruktio toista pätevämmäksi tai määrittää suomalaisen urheilutodellisuuden ehdotonta tilaa, vaan pohtia sitä, mitä tuotetut todellisuuksien kuvat saattavat kertoa, kun ne astuvat kohti laajempaa urheilukulttuuria sekä sen rakennelmia. Pohdintani on luonteeltaan kriittinen ja näin ollen nostan esiin sellaisia analyysistä nousseita konstruktioita, jotka muodostuvat ongelmallisiksi ja kysymyksiä herättäviksi.

Kertomuksista nousee hyvin moninaista määrittelyä sen suhteen, mitä kasvatus oikeastaan on urheilu- ja valmennustoiminnan kontekstissa. Kuten analyysistä nousseet tulokset osoittavat, vallitsevana näyttäytyvät sellaiset kasvatuksen määrittelyt, jotka sitovat kasvatusta melko kiinteästi juuri itse valmennus- ja urheilutilanteeseen. Määrittelyt liittyvät kyllä sellaisiin kasvatuksen avulla tavoiteltaviin ominaisuuksiin, joita voidaan ajatella merkityksellisinä myös muun elämän kontekstissa, kuten esimerkiksi minäkuva, itsetunto sekä asioiden priorisointi. Keskeiseksi kysymykseksi nousee kuitenkin se, rakentuvatko nämä oikeasti kohti muuta elämää ja ihmisenä kasvua vai palvelemaan tehokkaampaa valmennusta sekä parempaa suoritusta. Vain muutamissa kertomuksissa kasvatus kääntyy kohti elämän kokonaisuutta, vastuullista kansalaisuutta tai ihmisenä kasvua. Kasvatusta myös rakennetaan suoraan välineelliseen asemaan, jolloin herää huoli siitä, onko valmennuksen kontekstissa kasvatus arvokasta ja mielekästä vain silloin, kun sen avulla palvellaan puhtaasti urheilun päämääriä. Värri (2011, 245 – 250) kuvaa sellaisia kasvatuksen välineellistämisen ongelmia, jotka yhtä lailla pätevät urheilukontekstissa. Kasvatus toimii toivon luojana lapsille sekä nuorille, luoden luottamusta elämään, sen arvoon ja merkityksellisyyteen. Merkityksellisen elämän ehtona voidaan taas pitää hyväksynnän ja tunnustuksen saamista, lapsella on oikeus hyväksytyksi

tulemiseen ehdoita. Yhteiskunnallisen elämän peruseriaatteiden määrittäessä kilpailun kautta syntyy kuva, jossa yhteiskunta näyttäytyy liikeyrityksenä, täysvaltaisen jäsenyyden tarjoutuessa ainoastaan menestyjille. Kilpailun korostaminen siellä, missä arvopäämäärät ovat valmiiksi epäselviä, saa kasvatuksen kentällä aikaan sellaisia rakenteita, jotka alkavat tuottamaan omaan logiikkaansa nojaten eriarvoistumista, syrjäytymistä, pettymyksiä, putoamista joukosta ja jopa aggressiota sekä vihaa. (Värri 2011, 245 – 250.)

Kasvatuspuheiden, kuten valmentajan kasvattajaposition itsestäänselvät ja problematisoimattomiksi jäävät hyväksynyt sekä toisaalta ajatus kasvatuksen rakentumisesta parempaa suoritusta palvelevaan asemaan kääntääkin pohdinnan ihmisyyden suuntaan. Puhakainen (1997) tarkastelee teoksessaan Kesytyt kehot puhetta valmennuksen kokonaisvaltaisuudesta ja tähän liittyen ihmisyydestä. Ihmisyyttä korostavat puheet nähdään välineiksi urheilupoliittisilla näyttämöillä; ne ovat enemmänkin sanahelinää, jolla yritetään varmistaa ihmisyyden tuominen mukaan keskusteluun niiden aidon ja taakse jäävän merkityksen ollessa mitätön (Puhakainen 1997, 134). Puhe on siis luonteeltaan ikään kuin illusorista; näyttää siltä, että asiasta puhutaan, mutta oikeasti puheen takana ei ole riittävää tietoutta ja ymmärrystä tai vaihtoehtoisesti edes halua rakentaa valmennusta kohti aitoa ihmisen kokonaisvaltaisuuden huomioimista. Kertomuksissa rakentuva eräänlainen vastakkainasettelu kasvatuksen ja suorituksen sekä kasvatuksen ja valmennuksen välillä saattaa kertoa siitä, kuinka sosiaalisten todellisuuksien areenoilla elää vahvasti ajatus valmennuksen ja urheilun suoritus- ja tuloskeskeisyydestä. Tässä yhtälössä kasvatusta tai mikä tahansa muu puoli, joka ei vaikuta positiivisesti harjoitukseen, suoritukseen ja tulokseen nähdään aikaa vievänä ja ongelmallisena – kasvatusta näyttäytyy pakkona ja vie aikaa itse merkitykselliseltä toiminnalta, valmennukselta. Tällöin herää huoli siitä, jäävätkö myös kasvatuksen konstruktiot vain sanahelinäksi, joiden avulla ajatus ihmisyydestä tuotetaan näennäisesti osaksi toimintaa.

Suorituskeskeinen sekä välineellinen puhe ei suomalaisessa urheilukulttuurissa olekaan vierasta. Se liittyy myös urheilufilosofisiin pohdintoihin laajemmin, kuten esimerkiksi ihmiskäsitykseen. Kuten tutkimuksen alussa nostin esiin, ihmiskäsitys muodostuu kasvatusta ja valmennusta yhdistäväksi tekijäksi. Ihmiskäsityksen ollessa niin valmennus- kuin kasvatustoiminnan ensisijainen lähtökohta, onkin merkittävää, ettei yhdessäkään kertomuksessa noussut minkäänlaisia konstruktioita ihmiskäsityksestä. Puhakainen onkin kritisoinut suomalaista urheilukulttuuria sekä keskustelua juuri urheilufilosofisten pohdintojen puutteesta (ks. lisää Puhakainen 1995; 1997). Tällaiset filosofisten pohdintojen puuttumiset jälleen rakentuvat kohti suorituskeskeisyyden ajatusta. Suomalaista valmennusta voidaan nähdä leimaavan hallinta-ajatteluun pohjautuva valmennusteknologia, joka pyrkii ja uskoo urheilijan suorituskyvyn jatkuvaan kehittymiseen. Valmennuksessa ei ole tilaa ihmisen laaja-alaisuuden ja monipuolisuuden pohdinnolle eikä se näin

muodostu inhimilliseksi projektiksi. Valmennuksen käsittämisen tavat muodostuvat mekaanisiksi valmennuksen ihmiskäsityksen tavoin. (Puhakainen 1997.) Mekaanisen ihmiskäsityksen voidaan ajatella viittaavan ihmisen ”koneellisuuteen”, jolloin huomion kohteena on suurimmaksi osaksi tai mahdollisesti jopa kokonaan urheilijan ominaisuuksien kehittäminen suoritusta tukevaksi (Leinonen 2004, 60). Mekanistisen ihmiskäsityksen valossa kasvatuksellisuus valmennuksessa palvelee tuloksenteon tarkoitusta. Kasvatuksen keinoin ratkotaan mahdollisia suorituksen esteenä olevia ongelmia tai ylläpidetään tilaa, jossa huippusuoritus on saavutettavissa. Tällaista kuvaa konstruoidaan myös valmentajien kertomuksissa.

Puhakainen (1997, 86) jatkaa nostamalla esiin lasten ja nuorten urheilussa esiintyvän vahvan suorittamisen filosofian: ”*Jatkuvan kehityksen nimissä luodaan nuorelle voimakkaita tahtoihin kohdistuvia odotuksia, ylläpidetään myyttiä kovan kilpailun luonnollisuudesta, ihannoidaan tähteyttä ja luodaan kuvia kovalla työllä saavutettavasta kansainvälisestä menestyksestä*”. Suoritus- ja kilpailupuhetta voidaankin tarkastella jo pysyvämpänä puhetapana, joka on usein keskiössä, kun kyseessä on lasten ja nuorten urheilu (Kujala 2013). Suorittamisen korostamiseen liittyvät myös Gruenin (1988) ajatukset, joiden mukaan suorittamiselle perustuva lastenkasvatus johtaa persoonallisen autonomian tuhoutumiseen, jonka seurauksena jäljelle jää vain itseään pettävä, ihmisyyden tukahduttava yksilö (Gruen 1988, 74–75). Autonomialla tässä yhteydessä tarkoitetaan eheytyneisyyden tilaa, jossa ihminen kokee olevansa tasapainossa tunteidensa ja tarpeidensa kanssa. Menestys tuhoaa ne tunne-elämän puolet, jotka muodostavat aidon riippumattomuuden eli autonomiamme pohjan. Tällöin ihminen menettää elävän kosketuksensa iloon, suruun, rohkeuteen ja epätoivoon, joiden avulla olemme kosketuksissa havaintoihimme. (Mt. 74.) Kertomuksissa tuotetaan kasvatuspuhetta, jonka keskiössä on eräänlainen tunteiden kohtaaminen ja hallinta. Lähempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että tällainen tunteisiin liittyvä puhe mahdollisesti paljastaa juuri sellaisen kielenkäytön seurauksellisen funktion, jossa lopputulemana on autonomian tuhoutuminen. Tunnetaidot liittyvät kertomuksissa nimittäin aina juuri onnistumisen sekä pettymyksen kokemuksiin, jolloin tunteen viriäminen assosioituu vahvasti juuri urheilusuoritukseen. Näin ilon sekä surun kokemukset tulevatkin liitetyiksi nimenomaan menestymisen tematiikkaan. Tilaa kertomuksissa konstruoidaan vain ilon sekä pettymyksen tunteille, jotka kiinteästi liittyvät voittoon sekä tappioon – urheilijan menestymiseen tai menestymättä jäämiseen. Kilpaurheilu, jonka keskiössä on menestykseen sekä voittoihin tähtääminen, toimii ympäristönä, joka myös tukee melko heikosti sosiaalis-moraalista kehitystä (Telema 2000, 71). Yhtä lailla paine kilpailuissa menestymiselle saattaa aiheuttaa urheiluseuroissa urheilevat eriarvoiseen asemaan, jolloin tasavertaisuus katoaa liikunnan kentiltä ja esimerkiksi urheiluun osallistuminen integraation apuna hankaloituu (Myrén 2003, 106). Liiallisen kilpailullisuuden sekä suorittamisen negatiivisia seurauksia on raportoitu hyvinkin pitkän

aikavälin puitteissa, jolloin on melko huolestuttavaa, että tämänkin tutkimuksen puitteissa konstruktiot kilpailullisuudesta tuntuvat elävän melko vahvasti. Yhä edelleen ongelmalliseksi nousee se, jos kasvatus rakennetaan tälle kilpailullisuudelle vastakkaisena ja vieläpä hegemonisen konstruktion asemaan.

Jaettu hyväksyntä näyttäisi olevan siitä, että lasten ja nuorten urheilussa kasvatus kuuluu osaksi toimintaa, mutta tästä eteenpäin herää kysymys, miten tämä oikeasti ymmärretään osaksi valmennuksen arkea. Tällaiset problematisoinnin puutteet saattavat viitata siihen, että todellisuudessa kasvatukselliset näkökulmat ovat vielä melko huonosti edustettuina valmennuksen kentällä. Tämän takana voi olla se, että kasvatus näyttäytyy toissijaisena eikä sille hyväksyntä paikkaa valmennustodellisuudessa, mutta toisaalta kasvatuspuheen problematisoimattomuus saattaa myös kertoa siitä, että kasvatuksen ja pedagogiikan ymmärrys sen laajuudessaan on urheilun parissa toimiville vieras. Tällöin itsestäänselvien ilmaisujen ja termien taakse kurkistaminen käy mahdottomaksi ja kasvatus näyttäytyykin pinnallisena sekä yksiselitteisenä ilmiönä. Tämä ei kuitenkaan kerro siitä, ettei kasvatuksella nähdä olevan paikkaa urheilun kentällä, vaan pikemminkin siitä, että kasvatus rakennetaan osaksi valmennusta. Näin tiedon puute saa aikaan ongelmat kasvatuksen jäsentyneisyydessä. Hyväksi ihmiseksi kasvaminen, asenteiden ja arvojen tunnistaminen sekä kasvatustehtävän tiedostaminen tarjoavat pohjan, jolle kasvatustietoutta ja ymmärrystä tulisi rakentaa edelleen.

Kasvatuksen jäsentyneisyyden ongelma voidaan kääntää kohti laajempia rakenteita. Ensimmäiseksi huomio kiinnittyy kohti ohjaaja- ja valmentajakoulutusta. Kertomuksissa kaksi nosti esiin koulutuksen merkityksen kasvatuksellisen tiedon lisäämisessä. Jos kasvatukselliset kysymykset ja teemat rakentuvat jäsentymättömiksi, itsestäänselvyyksien kautta tuotetuiksi pinnallisiksi konstruktioiksi ei voida saavuttaa systemaattiseen kasvatusajatteluun pohjautuvaa valmennusta tai edes aitoa ymmärrystä kasvatuksellisista näkökumista ja kasvatuksen mahdollisuuksista. Valmennuskoulutus toimii sellaisena tiedon rakentajana, jonka avulla on mahdollista vakiinnuttaa kasvatuksen paikkaa sekä ymmärrystä osana suomalaista urheilukulttuuria. Tämä kuitenkin vaatii yhteneväisiä sisältöjä, asianmukaista koulutusmateriaalia ja jaettua hyväksyntää sekä ymmärrystä jokaiselle koulutustasolle.

Seuraavaksi huomio kiinnittyy seuroihin. Seurat toimivat monien valmentajien eräänlaisina kotipesinä, osaltaan myös mahdollistaen valmennustoiminnan ylipäänsä hankkiessa ja palkatessa valmentajat tai vaihtoehtoisesti värvätessä vapaaehtoiset. Suurissa sekä aktiivisissa seuroissa oman valmennustoiminnan vahvistamista on myös tapahtunut. Seura yhä enemmän ohjaa valmennuksen organisointia, kuten harjoitusten määrää sekä laatua. Monesti tätä toteutetaan muun muassa palkkaamalla erillinen valmennuspäällikkö. Tavoitteena on tehokas ja yksilöllisyyttä korostavan

urheilijan polun saavuttaminen jokaisella eri ikä- ja taitotasolla, mutta yhtä lailla mahdollistaa mahdollisimman monelle hyvä harrastus. (Mäenpää & Korkatti 2012, 24.) Kuten tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä nostin esiin, kasvatuksen kysymykset yhtä lailla koskevat urheiluseuroja. Näin myös kasvatuksen jäsentymättömyyden ja merkityksen ongelmat kääntyvätkin niitä kohti. Muutamassa kertomuksissakin seurojen kasvatukselliset linjaukset ja tavoitteet nousivatkin esiin. Urheiluseura toiminnan organisoijana näyttäytyy siis toimijana, jolle yhtä lailla rakentuu vastuu kasvatuksen toteutumisesta ja raamien määrittämisestä. Toisaalta seuran on mahdollista asettaa kasvatukselliset tavoitteet niin vapaaehtoisille kuin palkallisille valmentajillekin, mutta tämä edellyttää sitä, että tällaiset tavoitteet ovat luotu ja nähdään merkitykselliseksi, lähtökohtaiseksi osaksi toimintaa. Tiikkaja (2014, 174 – 175) toteaaakin, että vaikka kasvun sekä kehittymisen taustatekijöiden merkitys on toiminnassa tiedostettu, muutokset käytännöntasolla ovat vähäisiä. Toimintaa toteutetaan itsenäisesti ja saman seuran joukkueidenkin välillä lähtökohdat saattavat olla toisistaan poikkeavia. Vaarana onkin, että rakenteet sekä ulkoisten arvostusten ja asenteellisten ilmapiirien ohjaamat toimintakulttuurit peittävät arvoprosessin. Valmennustoiminnan tavoitteiden tulisikin nousta kasvun ja kehittymisen ilmapiiristä enemmän kuin ikäkausimestaruuden voitosta. Urheiluseuroissa tulisikin aloittaa heti alusta lähtien keskustelu siitä, missä määrin valmentaminen nähdään kasvatuksena tai vaihtoehtoisesti kasvatus valmentamisena ja varmistaa keskustelun jatkaminen siihen saakka, kunnes yhteisistä päämääristä ollaan selvillä. (Tiikkaja 2014, 174 – 175.)

Kertomuksista nousevat merkityssysteemit sekä tulkintarepertuaarit jättävät kaipaamaan kasvatuksen laajempia merkityksiä, kasvatuksen ensisijaisuutta sekä kasvatuksen itseisarvoa. Näiden kertomusten puitteissa esimerkiksi julkisen pedagogiikan toteutuminen tai kasvatuksen näkeminen laajasti jäi hyvin vähäiseksi. Tällaisten kasvatuspuheiden puutokset kääntävätkin kohti vaihtoehtoisia tapoja hahmottaa urheilu- ja valmennustoiminnan kasvatuksellista puolta. Tällaiset vaihtoehtoiset tavat nousevat esimerkiksi pedagogisesta rakkaudesta sekä sosiokulttuurisesta innostamisesta.

Rakkaus kasvatuksen lähtökohtana siirtää huomion pedagogisen rakkauden puoleen, jonka ydin rakentuu jokaisen ihmisen minuuden tunnistamisesta ja tunnustamisesta korvaamattomaksi sekä kasvamaan saattamisesta. Yhtä lailla keskeistä on sisäisten hyveiden kasvamaan saattaminen niiden välineellisestä käyttöarvosta riippumatta. Näin kasvu ihmisyyteen muodostuu arvoksi sinänsä. (Skinnari 2011, 299–300.) Tavoitteeksi ei rakennu hallinta vaan välittäminen suhteessa toiseen. Kasvatettavan elämän ja kasvun aktiivinen huolehtiminen kuuluukin merkittävä osana pedagogiseen rakkauteen. (Vuorikoski, Törmä & Viskari 2003, 165.)

Pedagoginen rakkaus kattaa myös kaikki ihmisen ikävaiheet. Se ilmenee kasvattajan toiminnassa ajatuksellisella tasolla teoriana, tunne-elämän tasolla taas empatiana sekä toiminnan

tasolla eettisyytenä. (Skinnari 2004, 86.) Näin pedagoginen rakkaus voisi tarjota pohjaa valmentajan kasvatuksellisille sitoumuksille lapsuudesta aikuisuuteen saakka. Kasvatukselle mahdollistuisi tilaa elinikäisenä prosessina kattaen aloitusvaiheen, aktiivivaiheen, mutta myös uran jälkeisen elämän. Määtä ja Uusiauttin (2011) kuvaukset pedagogisen rakkauden todentumisesta opettajuuden parissa voivat yhtä lailla muodostaa valmennuksen lähtökohtia. Tässä rakkaus toimii ohjavana voimana kohti kurinalaista työtä, mutta sillä tarkoitetaan yhtä lailla kärsivällisyyttä, luottamista sekä anteeksiantoa. Kaikessa ei ole tarkoituksena hauskan pito, helppous tai mukavuus, vaan pyrkimyksenä on luoda olosuhteet, joissa kasvatettavan ominaisuudet ja kyvyt voivat kehittyä. Pedagoginen rakkaus vaatiikin kasvattajalta pitkäjänteistä, peräänantamatonta työtä, sillä muuten ei mahdollistu vahvan luottamuksen syntyminen kasvatettavan kykyihin ja ominaisuuksiin. Pedagoginen rakkaus välittyy kasvatettavalle kasvattajan tunteiden, opittujen mallien, moraalisten asenteiden sekä tekojen kautta. (Määttä & Uusiauttin 2011.) Pedagoginen rakkaus kääntyykin myös kohti kasvattajaa, vaatién oman kasvun huomioimista ja itsetuntemuksen kehittämistä (Vuorikoski ym. 2003, 174).

Sosiokulttuurinen innostaminen liittyy toimintaan motivoitumiseen, suhteeseen asettumiseen sekä lisäksi yhteiskunnan ja yhteisön puolesta toimiseen. Se voidaan määrittellä arkipäiväisen sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen sekä laadullisen muutoksen välineeksi, tähtäimenään aikaan saada yhteiskunta, jossa solidaariset arvot tulevat tiedostetuiksi. Tämän ohella erityinen huomio kiinnittyy ihmisen, persoonan kokonaiskehitykseen. Innostamisen rakenteet muodostuvat kolmesta ulottuvuudesta, joita ovat pedagoginen, sosiaalinen sekä kulttuurinen. Tällä jaottelulla tavoitellaan ihmisen sitouttamiseen yhteisöllisesti, mutta myös jokaisen persoonallisten arvojen edistämiseen. Pedagogisen ulottuvuuden ytimen muodostaakin juuri persoona, jolloin kasvatuksellisen toiminnan avulla pyritään saavuttamaan persoonallista kehittymistä, kriittisen ajattelun kehittymistä, asenteiden muuttumista, oman vastuun havaitsemista sekä motivaation heräämistä. Sosiaalinen ulottuvuus taas liittyy ryhmiin ja yhteisöihin, tuoden ihmiset yhteen. Keskiössä on tällöin osallistuminen, sen kautta yhteisöön ja yhteiskuntaan integroituminen sekä pyrkiminen laadulliseen muutokseen. Viimeinen eli kulttuurinen ulottuvuus tavoittelee luovuuden ja monipuolisten ilmaisutapojen kehittymistä. (Kurki 2005, 344 – 347.) Sosiokulttuurinen innostaminen voisikin siirtää urheilu- ja valmennustoiminnan arvostuksia kohti laajempia tavoitteita, kuten persoonaa ja yhteisöllisyyttä. Sosiokulttuurinen innostaminen näyttäytyy myös pohjana, jonka päälle voidaan rakentaa niin laajojen yhteisöjen vapaa-ajan liikkumista kuin korkeamman tason, huipulle tähtäävää organisoitua urheilutoimintaa. Suomessa ajatus sosiokulttuurisesta innostamisesta onkin osaltaan jo nostettu osaksi urheilun rakenteita, kun esimerkiksi kansalaisuuteen tukevasta innostumisesta ja innostamisesta on käynnistetty SLU:n (Suomen Liikunta ja Urheilu) Hyvä Seura -hanke. Tällä tähdätään kansalaisuutta tukevaan innostamiseen sekä innostamiseen, tavoitteena

innostava ja palkitseva toiminta- sekä johtamiskulttuuri. Tällaisessa kulttuurissa yhteisöllisyys sekä vuorovaikutus nostetaan liikunnan ja urheilun ohella keskeiseksi osaksi toimintaa. Innostumista onkin pidetty urheiluseuroissa tärkeänä, mutta nyt sen syvenemistä halutaan edistää tavoittamalla sosiokulttuurinen innostamisen avulla yhteisiä käsitteitä sekä merkityksiä. (Kurki 2006, 154.)

Kuitenkin esimerkiksi pedagogisen rakkauden ja sosiokulttuurisen innostamisen nostaminen valmennustoiminnan lähtökohdaksi tuntuu hyvin haasteelliselta kentän ollessa melko hajanainen ja näkemyksiltään vaihteleva. Tutkijana, kasvatustieteilijänä ja urheilusta kiinnostuneena tämän aiheen parissa työskentely nostattikin hyvin moninaisia tunteita. Kasvava kilpailullisuus ja menestyksen ihannointi, lieveilmöt, joihin turvaudutaan menestyksen ajamana, urheilun luonne eräänlaisena sirkushuvina yleisölle, joka yhtä lailla on rakentunut vaatimaan yhä kovempia tuloksia, herättää paikoin jopa epätoivoa. Toisaalta urheilun kenttä tarjoaa valtavasti potentiaalia. Tämä potentiaali lepää siinä, että sen kautta mahdollistuu niin yksittäisten ihmisten kohtaamiset, mutta yhtä lailla ryhmien ja kokonaisten yhteisöjen tavoittaminen. Nämä yhteisöt ja kohtaamiset voivat parhaimmillaan toimia elämän voimaannuttavana ja hyvinvointia lisäävinä puolena tarjoten niin sosiaalista kuin kulttuuristakin pääomaa. Kasvatuksen aito huomioiminen ja urheilutoiminnan rakentuminen sen kautta, että ensisijaisesti huolehdimme ihmisyydestä ja elämän kokonaisuudesta, hyvinvoinnista, tekemisen ilosta ja riemusta vaativat kuitenkin yhteisten rakenteiden luomista, jotka eri toimijat hyväksyvät. Nämä rakenteet taas edellyttävät kasvatuksen näkemistä arvokkaana, mutta myös työtä vaativana toimintana. Rakenteiden moninaisuus taas saa kysymään mikä on se väylä, jota pitkin tutkijana edetä. Parhaimmaksi mahdollisuudeksi katson valmennuskoulutuksen sisältöjen kehittämisen, jolloin tavoitetaan valmentajat suoraan. Toisaalta seurojen kasvatuksellisen tietouden lisääminen ja kasvatuksen vahvistaminen heidän toimintarakenteissaan nousee merkittäväksi juuri lasten ja nuorten urheilun vuoksi. Seurojen yhteisten kasvatuksellisten peruspilareiden avulla voidaan määrittää laatukriteerit lasten ja nuorten urheiluun. Tästä syystä jatkotutkimustarpeet suuntautuvat kohti urheiluseuroja. Osallistuvan tutkimuksen taas koen menetelmänä, jonka avulla mahdollistuisi kasvatuksen merkitysten osoittaminen, mutta myös aidon muutoksen luominen ja avustaminen. Toimintatutkimus, jolloin tavoitteena on yhdistää toiminta ja tutkimus pyrkien samalla toiminnan kehittämiseen (Heikkinen 2010, 214) voisi tarjota menetelmän, jolla esimerkiksi urheiluseurojen kasvatuksellisten tavoitteiden määrittäminen ja systemaattinen huomiointi mahdollistuisi. Parhaimmillaan myös sosiokulttuurinen innostaminen on nimenomaan toimintatutkimusta, jolloin juuri tutkimukseen ja toimintaan osallistujat itse aktiivisesti määrittelevät niin ongelmia, tavoitteita, vaiheiden suunnitteluja sekä arvioivat nousseita tuloksia (Kurki 2005, 348).

6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

Tutkimuksen arviointi ilmenee yleensä yhdessä luvussa, mutta tutkimuksen arviointia tapahtuu läpi koko prosessin. Tutkija nähdään subjektina, jonka valinnat vaikuttavat niin tutkimuksen etenemiseen kuin tuloksiinkin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän tutkimuksen edetessä olenkin pyrkinyt noudattamaan avoimuutta kaikissa päätöksissäni, tuonut esiin matkan varrella nousseita haasteita sellaisten ilmentyessä sekä perustellut päätöksiani, jolloin arviointi on kulkenut mukana koko tutkimusprosessin ajan. Analyysissäni olen myös parhaani mukaan kirjoittanut auki päättelyketjuja sekä nostanut esiin kuvaavia sitaatteja kertomuksesta sellaisenaan, jolloin lukijan on mahdollista seurata ja arvioida tutkimukseni etenemistä arvioiden. Tutkimuksen vastaavuus sekä uskottavuus rakentuvatkin juuri tutkimusprosessin huolellisen ja avoimen toteutuksen sekä kuvauksen avulla (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 170–171). Tässä luvussa lähdän tarkastelemaan prosessia kokonaisuudessaan ja yhteenvetoluonteisesti sekä nostan esiin sellaisia tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä, kuin yleistettävyyttä ja eettisyys.

Diskurssianalyysin arvioimisen kannalta tärkeäksi muodostuu sen osoittaminen, että tutkija on onnistunut tutkimaan sitä, mitä on ollut tarkoituskin ja edennyt tässä tehtävässä johdonmukaisesti kohti tutkimuksen tavoitteita. Myös menetelmällisten sekä muiden valintojen tarkoituksenmukaisuus suhteessa tutkittavaan ilmiöön toimii arvioinnin lähtökohtana. (Remes 2006, 365.) Tässä tutkimuksessa mielenkiinnon ja selvittämisen arvoiseksi kohteeksi rakentuivat valmentajien kasvatuspuheiden konstruktiot – mitä kasvatuksesta puhutaan ja minkälainen paikka kasvatukselle rakentuu osana valmennuksen sekä laajemmin urheilun kontekstia. Näiden kysymysten selvittämistä edelsi kuitenkin useampia vaiheita, joita myös tutkimusta arvioitaessa on syytä nostaa esiin.

Ensimmäiseksi otan tarkastelun kohteeksi oman esiymmärrykseni sekä sen avaamisen. Tämä on erityisen tärkeää, sillä tutkimuskysymykset nojaavat aina jonkinasteiseen esiymmärrykseen (Moilanen & Rähä 2010, 52). Esiymmärrykseni olen tuonut esiin tutkimuksen alkuvaiheessa, konstruoidessani julki näkemykseni suomalaisesta urheilukulttuurista sekä kasvatuksesta sen osana. Esiymmärrykseni on myös juuri se syy, joka on toiminut tutkimuskysymysteni herättäjänä ja suuntaajana. Lisäksi esiymmärrys on myös osaltaan vaikuttanut analyysiini. Esiymmärrykseni nimittäin toimii tulosten eräänlaisena haastajana. Tämä ei tarkoita sitä, että näkisin analyysissäni ja

täten myös tuloksissa vain esiyymmärrykseen nojautuvia puolia, vaan pikemminkin se suuntaa joka hetki kriittisesti tarkastelemaan sellaisia ongelmallisia puolia, joita tulokset saavat pitää sisällään. Kuten todettua, menetelmälliset valinnat ja niiden tarkoituksenmukaisuus tutkimuksen kannalta asettuvat myös arvioinnin kohteeksi. Eläytymismenetelmän käyttöä olen avannut ja perustellut jo aikaisemmin, mutta yhteenvedon kannalta voidaan todeta sen tarjonnan hyvin monipuolisen ja mielenkiintoisen aineiston. Eläytymismenetelmällä tuotetut kertomukset paljastivat jopa odotettua enemmän ja juuri diskurssianalyysin keinoin tavoitin sitä sosiaalisen todellisuuden konstruoitua kirjoja sekä niitä mahdollisia seurauksia, joita tällaisilla konstruktioilla saattaa olla. Eläytymismenetelmän käytön sopivuus onkin hyvin riippuvainen tutkittavasta aiheesta sekä siitä, minkälaista tietoa tavoitellaan. Se muodostaa käyttökelpoisen menetelmän, kun tavoitellaan ihmisten ajatuksellista logiikkaa jonkin ilmiön suhteen. Eläytymismenetelmä ei niinkään kerro sitä, miten asiat ovat, vaan miten ne voivat olla. (Eskola 2010, 75.) Diskurssianalyysi taas auttaa paikallistamaan näitä erilaisia konstruktioita, joita kielenkäytön avulla rakennetaan ja paljastamaan seurauksia, joita tällaisilla konstruktioilla mahdollisesti on, niiden osallistuessa neuvotteluun sekä sosiaalisen todellisuuden konstruoimiseen, muokkaamiseen ja uudistamiseen. Sosiaalinen konstruktionismi tutkimuksen viitekehyksenä ja diskurssien paikallistaminen tämän kehyksen läpi auttavat paljastamaan nimenomaan sitä, mikä hyväksytään tiedoksi (Potter & Hepburn 2008, 278). Merkitykselliseksi nousee se, mitä valmentajat konstruoivat kasvatukseksi ja miten sen paikkaa todennetaan. Tuotetut merkityssystemit ja tulkintarepertuaarit voivat olla hyvinkin kaukana ja ristiriidassa sen kanssa, mitä esimerkiksi itse kasvatustieteilijänä ja tutkijana konstruoisin kasvatuksesta osana urheilutodellisuutta. Näillä menetelmällisillä valinnoilla mahdollistuu nimenomaan sen osoittaminen, kuinka kielellisesti rakennamme merkityksiä ja tietoa, joilla taas on omat mahdolliset seurauksensa. Nämä konstruktioita taas voivat rakentua hyvinkin moninaisten polkujen kautta, eikä niiden taustalla ole välttämättä juurikaan sellaista tietoa, joka voitaisiin konstruoida tieteelliseksi. Menetelmälliset valinnat siis tukivat tämän tutkimuksen tutkimustehtävien saavuttamista avaten kasvatuksen määrittelyjä sekä merkityksiä ja näiden mahdollisia seurauksia suomalaisessa urheilutodellisuudessa, mutta myös muistuttavat kielenkäytön voimallisuudesta.

Seuraavaksi siirryn tarkastelussani kohti tämän tutkimuksen tuloksia ja näin myös tutkimuskysymyksiin vastaamista. Parhaimmillaan diskurssintutkimuksen keinoin, kuten laadullisessa tutkimuksessa yleisestikin, saavutetaan tuloksia, joiden avulla ilmiön laadun monipuolinen kuvaaminen käy mahdolliseksi. Tulosten avulla voidaan tuoda esiin syyseuraussuhteita, kuvata sosiaalisen toiminnan prosesseja, ehtoja, säännönmukaisuuksia, seurauksia sekä historiallisia konteksteja ja juonteita. Diskursiiviset tutkimukset toimivat sen kautta, että niiden avulla mahdollistuu paremman sekä syvemmän ymmärryksen aikaansaaminen juuri

kielenkäytöstä sosiaalisena toimintana. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 170.) Tutkimuksen tulokset kääntyvät myös kohti luotettavuuden kysymystä. Laadullisessa tutkimuksessa koko arviointiprosessi voidaan kiteyttää kysymykseksi tutkimuksen luotettavuudesta (Eskola & Suoranta 1998, 211). Luotettavuuskeskustelu laadullisessa tutkimuksessa kääntyy yleensä kohti totuuden ja objektiivisen tiedon kysymyksiä. Näin tutkimuksen luotettavuuskysymyksiin suhtautumiseen vaikuttavat näkökulmat totuuden luonteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 134 – 135.) Sosiaalisen konstruktionismi tutkimuksen viitekehyksenä jo lähtökohtaisesti kyseenalaistaa todellisuuden objektiivisuuden, jolloin yhden totuuden tavoittelemisen ei edes nouse tutkimuksen pyrkimykseksi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tähän liittyy osaltaan myös tutkijan ymmärrys siitä, että yhtä lailla hän on itse diskurssin tuottaja, jolloin kirjoittaminen nähdään tutkimusprosessin osaksi sekä yhtenä diskurssintutkijana olemisen muotona (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 171). Tämä kyseinen tutkimuskin rakentuu siis yhdeksi sosiaalisen todellisuuden rakennelmaksi, joka asettuu keskusteluun kohti muita todellisuuden konstruktioita. Analyysin tulokset ovatkin näin nähtävissä nimenomaan sosiaalisen todellisuuden tulkintoina, eivät ehdottomana ja lopullisena totuutena (Burr 1995, 171). Luotettavuutta voidaan kuitenkin tarkastella esimerkiksi vastaavuuden ja uskottavuuden käsitteiden avulla. Näillä viitataan ensinnäkin siihen, että tuloksia voidaan tarkastella totuudenmukaisina siinä suhteessa, että ne nousevat ja ovat lähtöisin juuri kyseessä olevasta aineistosta. Toiseksi tiedeyhteisön sekä tutkittavan yhteisön tulisi nähdä tulokset mahdollisina, vaikka olisivatkin näistä eri mieltä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 171.) Analyysissäni olen pitäytynyt tiukasti aineistolähtöisyydessä ja koetellut tuloksiani läpi prosessin muun muassa pyrkien jatkuvasti testaamaan mahdollisia ennakkoletusteni vaikutuksia. Tämän lisäksi pyrin huolellisesti pitäytymään juuri tuotetuissa kielellisissä prosesseissa, sulkien mahdolliset kirjoittajien mielensisäiset merkitystenannot. Näin analyysissäni olen pyrkinyt konstruoimaan näkyväksi juuri sen, mitä kertomuksissa on tuotettu.

Diskurssianalyysissä tutkimuksen luotettavuutta voidaan pohtia myös hedelmällisyyden käsitteen avulla. Hedelmällisyys viittaa juuri uuden tiedon tai uusien näkökulmien syntyyn (Potter & Wetherell 1987, 170). Kyseinen käsite liittyy myös tutkimuksen tuloksellisuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 222). Jo diskurssianalyysin valintakin tähän tutkimukseen nousee uuden tiedon tavoittelusta. Tämän tutkimuksen avulla halusin osoittaa sitä, kuinka kielenkäytöllämme ja konstruktioillamme osallistumme sosiaalisen todellisuuden määrittelyyn ja rakentamiseen. Lisäksi tavoitin kielenkäytön eräänlaista sisäistä ristiriitaisuutta: kuinka kasvatus samaan aikaan suoranaisesti hyväksytään, mutta toisaalta konstruoidaan erinäisin tavoin kauemmas tai jopa erilliseksi valmennuksesta. Tällä tutkimuksella saavutin siis uutta tietoa sekä erityisesti uusia näkökulmia, kun valmentajien kertomuksissa kasvatuksen sekä kasvatuksen paikan konstruktioit näyttäytyivätkin suhteellisen problemaattisina. Kasvatus yleisesti hyväksytään osaksi toimintaa niin kirjallisuudessa, julkisessa

puheessa kuin tämän tutkimuksen aineistossakin. Kuitenkin kertomusten konstruktiot nostavat paljon lisäpohdintoja ja avaavat urheilu- ja valmennustoiminnan suuntaan uusia kysymystenasetteluja, jotka osaltaan kääntyvät kohti laajempia rakenteita, kuten seuroja, valmentajakoulutuksia ja täten myös koko suomalaista urheilukulttuuria. Tätä tutkimusta kuvaisinkin perustutkimukseksi, jolla Suoninen (1995, 101) tarkoittaa ”*älyllisestä uteliaisuudesta kumpuavaa tutkimusta, joka voi tehdä jollain tuoreella tavalla ymmärrettäväksi sosiaalisen todellisuuden rakentumista*”.

Luotettavuuden pohdinnan lisäksi on syytä tarkastella kysymystä sovellettavuudesta ja siirrettävyydestä. Nämä termit liittyvät tulosten hyödyntämiseen sekä siihen, minkälainen merkitys niille nähdään niin tiedeyhteisössä kuin tutkittavienkin keskuudessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 171). Tämän tutkimuksen aineiston muodostavat kahdenkymmenen valmentajan kertomukset, jolloin tarkoituksena ei ole tehdä koko suomalaista valmentajakuntaa koskevia yleistyksiä, vaan tarkastella tähän tutkimukseen osallistuneiden valmentajien kasvatuspuheiden rakentumista. Näiden valmentajien konstruoimat näkemykset ovat kuitenkin muodostuneet yhtä lailla sosiaalisessa kanssakäymisessä ja neuvottelussa, jolloin herääkin kysymys siitä, kuvaavatko ne laajemmassa urheilukulttuurin kontekstissa vallitsevia ja täten hegemonisia konstruktioita. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt kuvailemaan aineistoa mahdollisimman rikkaasti ja kunnioittavasti, jolloin myös lukija pystyy arvioimaan kysymystä tulosten siirrettävyydestä kohti muita mahdollisia kohteita. Tutkijana kuitenkin näen, että tämän tutkimuksen tulosten soveltamisen avulla on mahdollista kääntää huomio kohti laajempia rakenteita tai muita konteksteja saman ilmiön hahmottamiseksi tai vaihtoehtoisesti ottaa tarkastelun kohteeksi uusia näkökulmia. Ennen kaikkea tämä tutkimus kääntyy kohti tiedeyhteisö siinä, että kasvatustieteiden keskuuteen huomioitaisiin laajemmin myös tällainen tutkimuskohde sekä kohti urheilukulttuuria kysyen, minkälaista urheilutodellisuutta me oikeasti haluamme rakentaa?

Lopuksi nostan esiin vielä muutaman ajatuksen eettisyydestä. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt toteuttamaan hyvän tutkimuksen käytänteitä jokaisessa vaiheessa. Aineiston keräyksen yhteydessä tutkittaville mahdollistui tutkimukseen vastaamatta jättäminen. Kertomuksen kirjoittaminen sekä sen palauttaminen toimivat tutkimukseen osallistumisen merkinä, kun taas tyhjän paperin palauttaminen tutkimuksesta kieltäytymisenä. Tämän lisäksi annoin tutkittaville yhteystietoni, jos lisäkysymyksiä tai muita ongelmia nousee tutkimukseen osallistumisen jälkeen. Tutkimuksen puitteissa nousi esiin myös yksi erityinen kysymys eettisyyden kannalta. Tutkimuksessani halusin taata kaikille osallistujille täyden anonymiteetin, jonka vuoksi en ole paljastanut edes tarkkaa aineistonkeruun paikkaa. Tulosten julkaisemisen kannalta anonymiteetti nousee keskeiseksi, sillä tutkittavien henkilöllisyys ei saa paljastua ja niiden selvittäminen on pyrittävä tekemään mahdollisimman vaikeaksi (Eskola & Suoranta 1998, 57). Aineistonkeruun

yhteydessä esitinkin muutamia taustakysymyksiä, kuten sukupuoli ja ikä. Tarkoituksena oli tarkastella myös näiden taustakysymyksien mahdollisia vaikutuksia. Haasteeksi muodostui kuitenkin vastaajien sukupuolijakauma, sillä vain kolme heistä oli naisia ja heidän ikäjakaumansa hyvin hajanainen. Näin iän sekä sukupuolen paljastaminen yhdessä olisi noussut riskiksi anonymiteetin turvaamisen kannalta. Tämä nousi keskustelun aiheeksi jo vastaajien kanssa aineistonkeruun yhteydessä, jolloin tutkijana vakuutin osallistujien anonymiteetin pysyvän salassa. Analyysin aikana tarkastelin myös taustakysymyksiä, mutta koska ne eivät muodostaneet tutkimusten tulosten kannalta merkittävää variaatiotekijää, katsoin parhaaksi jättää ne huomioitta. Tässä tutkimuksessa olen muutenkin pyrkinyt kunnioittamaan tutkittavia, ja vaikka pohdintani on osaltaan myös kriittinen, ei tarkoituksena ole leimata tutkittavien vastauksia huonoiksi tai vääriksi. Tässä osaltaan toimii tukena myös eläytymismenetelmä, joka mahdollistaa niin fiktiivisten kuin todellisuuspohjaisten tarinoiden konstruoinnin. Kaikki kertomukset, tosia tai epätosia, rakentavat sosiaalista todellisuutta ja vaikuttavat siihen.

LÄHTEET

- Aarresola, O.** 2010. VOK-hankkeen vaikuttavuus. Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittämishankkeen arviointi 2010. Jyväskylä: Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU.
- Aarresola, O., Härkönen, L., Kalaja, S., Mononen, K., Tast, L. & Ulvinen, M.** 2015. Kasva urheilijaksi ideakirja. Lasten urheilun ja liikkumisen mahdollisuuksien kehittämiseen. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.fi). < http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTUvMDYvMDMvMTBfMjRfMzlfNzM0X0thc3ZhX1VyaGVpbGlqYWtzaV9JZGVha2lyamFfMS4wLnBkZiJdXQ/Kasva_Urheilijaksi_Ideakirja_1.0.pdf> Luettu 13.3.2016.
- Aarresola, O., Itkonen, H. & Lämsä, J.** 2015. Poikkeavat polut muuttuvassa urheilussa – rationalisoituvan urheilun nykysosialisaatio nuorten tulkitsemana. Kasvatus ja aika 4/2015. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.fi) < http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/index.php?lan=1&page_id=737> Luettu 16.4.2016.
- Alasuutari, P.** 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, P.** 2001. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L.** 2013. Kasvatussosiologia. Juva: PS-kustannus.
- Berg, P.** 2012. Kunnan kansalaisia kasvattamassa – vanhempien ja valmentajien näkemyksiä kodin ja urheiluseuran kasvatustehtävistä. Nuorisotutkimus 30 (4). 40, 48.
- Blomqvist, M., Häyrinen, M. & Hämäläinen, K.** 2012. Valmentajakysely. Kuvaus suomalaisten valmentajien taustoista ja valmentajauran aikaisista oppimistilanteista. KIHU:n julkaisusarja, nro 31. Jyväskylä: Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU.
- Burr, V.** 1995. An Introduction to Social Constructionism. London: Routledge.
- Burr, V.** 2003. Social Constructionism. 2nd Edition. London: Routledge.
- Danish, S., Forneris, T., Hodge, K. & Heke, I.** 2004. Enhancing Youth Development Through Sport. World Leisure Journal, 46 (3). 39.

- Eskola, J.** 1991. Eläytymismenetelmän käyttö sosiaalitutkimuksessa – tekninen opas aloittelijoille. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen työraportteja. Sarja B; 33.
- Eskola, J.** 1995. Urheilu sosiaalista - mutta mihin? Teoksessa: J. Suoranta & J. Eskola (toim.) Liikkuva ihminen ja kasvatus. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Eskola, J.** 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: TAJU.
- Eskola, J.** 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: TAJU.
- Eskola, J.** 2007. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-Kustannus. 84.
- Eskola, J.** 2010. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-Kustannus. 75.
- Eskola, J. & Suoranta, J.** 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, N.** 2003. Analysing Discourse. Textual analysis for social research. London: Routledge.
- Gould, D. & Carson, S.** 2008. Life skills development through sport: current status and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1 (1). 60.
- Gruen, A.** 1988. Itseään pettävä ihminen. Autonomian pelko miehissä ja naisissa. Helsinki: Otava.
- Heikkinen, H.** 2010. Toimintatutkimus – Toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa J. Aaltola & V. Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus, 214.
- Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J., Hankonen, N., Mähönen, T., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J.** 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S.** 1983. Kasvatustieteen käsitteistö. Helsinki: Otava.
- Hirsjärvi, S.** 1985. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J.** 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. Porvoo: WSOY.

- Honkanen, R.** 1999. Joukkueurheilun nuorisotoiminnan myytit ja todellisuus. Teoksessa R. Honkanen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 22 – 24.
- Huhta, H., Nipuli, S. & Salasuo, M.** 2011. Askelmerkkejä lasten ja nuorten nykyaikaiseen kilpaurheiluun. Katsaus kansainvälisiin ja kotimaisiin urheilujärjestelmiin ja malleihin. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuori Suomi verkkojulkaisuja 40. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com) <<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/askelmerkkeja.pdf>> Luettu 16.4.2016.
- Huippu-urheilun muutosryhmän loppuraportti.** 2012. Suomalaisen huippu-urheilun muutos. Huippu-urheilun muutosryhmä ja Olympiakomitea. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com). <http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTMvMTEvMjUvMTJfNDVfMjJfNzcwX0h1TXVfbG9wcHVyYXBvcnR0aV93d3cucGRmIl1d/HuMu_loppuraportti_www.pdf> Luettu 9.3.2016.
- Hämäläinen, J. & Nivala E.** 2008. Kasvatustiede. Pedagogisen ihmistyön tiede. Kuopio: Unipress.
- Hämäläinen, K.** 2003. Enemmän kuin valmentaja? Valmentaja urheilijoiden kirjoituksissa. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com). <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9434/G0000253.pdf?sequence=>> Luettu 7.3.2016.
- Hämäläinen, K.** 2008. Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa. Eetokset, ihanteet ja kasvatus urheilijoiden tarinoissa. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com). <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18557/9789513930981.pdf?sequence=1>> Luettu 7.3.2016.
- Hämäläinen, K.** 2014. Valmennusosaamisen malli urheilijan polulla. Teoksessa: K. Hämäläinen (toim.) Valmennusosaamisen käsikirja 2013. Suomen Olympiakomitea. 15. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com) <http://www.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2014_blo_koulutukse_sel62_70364.pdf> Luettu: 12.4.2016.
- Härkönen, A.** 2009. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen organisointi Suomessa. Teoksessa H. Hakkarainen, T. Jaakkola, S. Kalaja, J. Lämsä, A. Nikander & J. Riski (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Lahti: VK-Kustannus. 44.
- Härkönen, A., Häkkinen, K., Japissan, T., Korjus, T., Kujala, A., Lahtinen, J., Niemi-Nikkola, K., Nikulainen, P., Patja, P., Piispanen A., Toivonen K., Viitasalo, J., Westerlund, E., Häyrinen, M., & Potinkara, P.** 2004. Suomalainen kilpa- ja huippu-urheilun valmentaja- ja ohjaajakoulutusjärjestelmä. Nykytilan selvitys ja ehdotus kehittämistoimenpiteiksi. Suomen Valmentajat Ry. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com). <<http://valmentajakoulutus-fi->

bin.directo.fi/@Bin/56916ab9318aa2dc7cbad2ae18f238b2/1365579351/application/pdf/101635/kilpajahuippu_urh_valmjaohjkoul_jarj.pdf> Luettu 2.4.2016.

- Ilmonen, K.** 2010. Muuan diskurssianalyysi. Esimerkkinä Chydenius-instituutin vaikuttavuustutkimus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus. 127 – 128.
- Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A.** 2013. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 19, 23 – 24.
- Jarvis, P.** 2002. International Dictionary of Adult and Continuing Education. London: Kogan Page.
- Johnstone, B.** 2008. Discourse Analysis. Malden: Blackwell Publishing.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E.** 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E.** 1999. Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.
- Kansallinen liikuntatutkimus 2009 – 2010.** Vapaaehtoistyö. Saatavilla www-muodossa <http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTMvMTEvMjkwMTNfNDRfMzJfMjk1X0xpaWt1bnRhdHV0a2ltdXNfdmFwYWFlaHRvaXN0eW9fMjAwOV8yMDUwLnBkZiJdXQ/Liikuntatutkimus_vapaaehtoistyö_2009_2010.pdf> Luettu: 4.4.2016.
- Karvinen, J., Hiltunen, P. & Jääskeläinen, L.** 1991. Lapsi ja urheilu. Helsinki: Otava.
- Kaski, S.** 2006. Valmentautumisen psykologia kilpa- ja huippu-urheilussa. Helsinki: Edita.
- Kasva urheilijaksi.** <www.kasvaurheilijaksi.fi> Luettu 11.3.2016.
- Kivelä, A. & Siljander, P.** 2008. Kohteena kasvatustiede. Teoksessa P. Siljander & A. Kivelä (toim.) Kasvatustieteen tila ja tutkimuskäytännöt. Paradigmat katosivat, mitä jäljellä? Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura. 16 – 17.
- Kokko, S.** 2013. Liikuntakasvatus organisoidussa urheilussa. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 125 – 129, 136 – 137.
- Kokkonen, J.** 2015. Suomalainen liikuntakulttuuri – juuret, nykyisyys ja muutossuunnat. Helsinki: Suomen Urheilumuseosäätiön tutkimuksia n:o 3.
- Kuisma, J.** 1999. Juniorikiekkoilu kasvun kenttänä. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 103, 110 – 111, 118.

- Kujala, T.** 2013. Kertomuksia koululiikunnasta – suorittamisesta yhdenvertaisuuteen. *Liikunta & Tiede* 50 (1), 45–46.
- Kurki, L.** 2005. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa T. Kiilakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski (toim.) *Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus*. Tampere: Vastapaino. 344 – 346, 348.
- Kurki, L.** 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa L. Kurki & E. Nivala (toim.) *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Tampere University Press. 154.
- Kärmeniemi, M.** 2012. Valmentaminen ammattina Suomessa 2012. Jyväskylä: Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU.
- Laakso, L.** 2003. Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson, T. Huovinen & L. Kytökorpi (toim.) *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY. 20.
- Lasten urheilun suomalainen malli.** <<http://www.sport.fi/kasva-urheilijaksi/kasva-urheilijaksi/mista-on-kyse>> Luettu 11.3.2016.
- Leinonen, M.** 2004. Takaisin huipulle! : näkökulmia ja tilannekuvia suomalaisen kestävyysjuoksun valmennuksesta 1970- luvulla. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Liikuntatieteiden laitos.
- Levy, M.** 2010. Japanilaiset budolajit kansalaisuuteen kasvattajina. Tarkastelussa itäsuomalaiset budoseurat. *Kasvatus ja aika* 3/2010. Saatavilla [www.muodossa](http://www.muodossa.fi). <http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=263> Luettu 26.3.2016.
- Liukkonen, J.** 2004. Psyykkisten ominaisuuksien kehittyminen harjoittelussa ja kilpailussa. Teoksessa A. Mero, A. Nummela, K. Keskinen & K. Häkkinen (toim.) *Urheiluvalmennus. Kuormitusfysiologiset, ravintofysiologiset, biomekaaniset ja valmennusopilliset perusteet*. Lahti: VK-Kustannus. 227.
- Lämsä, J.** 2009. Lasten ja nuorten urheilu yhteiskunnassa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) *Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet*. Lahti: VK-Kustannus Oy. 15 – 17.
- McCallister, S., Blinde, E. & Weiss, W.** 2000. Teaching values and implementing philosophies: dilemmas of the youth sport coach. *The Physical Educator*, 57 (1).
- Mero, A., Nummela, A. & Keskinen, K.** 1997. Valmentaminen. Teoksessa A. Mero, A. Nummela & K. Keskinen (toim.) *Nykyaikainen urheiluvalmennus*. Jyväskylä: Mero Oy. 343.
- Mero, A., Nummela, A., Keskinen, K & Häkkinen K.** 2004. Valmentaminen käytännössä. Teoksessa A. Mero, A. Nummela, K. Keskinen & K. Häkkinen (toim.) *Urheiluvalmennus*. Lahti: VK-Kustannus. 417.

- Miettinen, P.** 1999. Liikkuva lapsi ja nuori. Lahti: VK-Kustannus.
- Moilanen, P. & Riih , P.** 2010. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 46.
- Myrén, K.** 2003. Kohtaamisia liikunnan kentällä. Liikunnan suvaitsevuushankkeiden arviointi 1996 - 2002. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö LIKES.
- Mäenpää, P. & Korkatti, S.** 2012. Urheiluseurat 2010-luvulla. Ajatuksia seurojen kehittymisestä ja kehittämisestä. SLU-Julkaisusarja 1/2012.
- Määttä, K. & Uusiautti, S.** 2011. Pedagogical love and good teacherhood in Education. Vol 17(2). Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <
<http://altima.cc.uregina.ca/ineducation/article/view/81/348> > Luettu: 16.4.2016.
- Nieminen, J.** 2007. Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehyksenä. Teoksessa E. Nivala & M. Saastamoinen (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 49 – 50.
- Nikander, P.** 2008. Constructionism and Discourse Analysis. Teoksessa J.A. Holstein & J.F. Gubrium (toim.) Handbook of constructionist research. New York: The Guilford Press. 413.
- Nykänen, H.** 1996. Lapsikeskeinen urheilu ja liikunta. Helsinki: Nuori Suomi.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö.** <<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/?lang=fi>> Luettu 2.4.2016.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A.** 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Potter, J. & Hepburn, A.** 2008. Discursive Constructionism. Teoksessa J.A. Holstein & J.F. Gubrium (toim.) Handbook of constructionist research. New York: The Guilford Press. 278.
- Potter, J. & Wetherell, M.** 1987. Discourse and social psychology. Beyond attitudes and behaviour. London: Sage Publications.
- Puhakainen, J.** 1995. Kohti ihmisen valmentamista. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Puhakainen, J.** 1997. Kesytetyt kehot. Tampere: Tampere University Press.
- Pulkkinen, K.** 2003. Eettistä kasvatusta? Laadullinen tutkimus urheilulajiliittojen perustason koulutusmateriaaleista. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos.
- Rantala, L. & Ripatti-Torniainen, L.** 2013. Julkinen pedagogiikka: käsitteenmäärittelyä ja ilmiökentän hahmottamista. Kasvatus 44 (1). 11, 13 – 14.

- Remes, L.** 2006. Diskurssianalyysin perusteet. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus, 365.
- Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E.** 2009. Johdatus kasvatustieteisiin. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Ryynänen, S.** 2012. Kasvatuksellista taistelua ja taistelevaa kasvatusta: yhteiskunnalliset liikkeet ja yhteiskuntakriittiset kansalaisjärjestöt kasvatuksena ja kasvattajina. Teoksessa P. Atjonen (toim.) Oppiminen ajassa – kasvatustulevaisuuteen. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura Fera.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A.** 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L4_1_2.html> Luettu 8.4.2016.
- Sandlin, J., O'Malley, M. & Burdick, J.** 2011. Mapping the complexity of public pedagogy scholarship: 1894– 2010. *Review of Educational Research* 81 (3), 338–375.
- Sandlin, J., Schultz, B. & Burdick, J.** 2010. Understanding, mapping and exploring the terrain of public pedagogy. Teoksessa J. Sandlin, B. Schultz & J. Burdick (toim.) *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling*. New York: Routledge. 1.
- ”Sanoista teoiksi”.** Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia Suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:13. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa).
<<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr13.pdf?lang=fi>> Luettu 12.3.2016.
- Sihvonen, O.** 1999. Kasvatuksellisuus ja kilpailullisuus 9-11 -vuotiaiden lasten jääkiekko- ja jalkapallovalmennuksessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Luokanopettajien aikuiskoulutus.
- Siljander, P.** 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Peruskäsitteet ja pääsuuntaukset. Tampere: Vastapaino.
- Sinettiseura-esite.**
<http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTMvMTEvMDQvMTRfMzFfMTJfMjQzX1NpbmV0dGlzZXVvYV9lc2I0ZV8yMDEyLnBkZiJdXQ/Sinettiseura_esite_2012.pdf> Luettu 12.3.2016.
- Skinnari, S.** 2004. Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Skinnari, S.** 2011. Kasvu ihmisyyteen ja pedagoginen rakkaus. Teoksessa J. Paalasmaa (toim.) *Lapsesta käsin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 299–300.
- Suomen valmentajat ry.** 2002. Valmentaminen ammattina Suomessa. Raportti.

- Suoninen, E.** 1995. Miten rakennamme kulttuurin virtaa? Diskurssianalyttisen tutkimusotteen lähtökohtia. Teoksessa J. Leskinen (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Helsinki: Ykköspaino Oy, 101.
- Suoninen, E.** 2001. Harold Garfinkel. Etnometodologia ja sosiaaliset järkeilytavat. Teoksessa V. Hänninen, J. Partanen & O-H. Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Tampere: Vastapaino. 380.
- Suoranta, J.** 1995. Kehonrakennus elämäntapana – tutkimushankkeen teoreettisia lähtökohtia. Teoksessa J. Suoranta & J. Eskola (toim.) Liikkuva ihminen ja kasvatus. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. 52.
- Suoranta, J.** 2012. Pikapiirto kasvatustieteellisen tutkimuksen sisäisestä työnjaosta. Tieteessä tapahtuu 30 (1). 17 – 20.
- Telama, R.** 1989. Urheilu kasvatusympäristönä. Teoksessa T. Pyykkönen, R. Telama & J. Juppi (toim.) Liikkuvat lapset. Lapset liikunnan harrastajina ja urheilijoina. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 114. 87 – 88, 90 – 91.
- Telama, R.** 2000. Kuinka liikunta ja urheilu tukevat kasvua ja sosiaalista kehitystä kouluiässä? Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus. Jyväskylä: LIKES. 71.
- Tiikkaja, J.** 2014. Ihmisen valmentaminen. Helsinki: Auditorium.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A.** 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tähtinen, J & Nevala, A.** 2010. Liikunnan ja urheilun muuttuvat merkitykset. Kasvatus ja aika 2/2010. Saatavilla www-muodossa < http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=260> Luettu 16.4.2016.
- Urheilijan polku.** <<http://kihu.fi/urapolku/index.php?page=ohjeet>> Luettu 9.3.2016.
- Vuorikoski, M., Törmä, S. & Viskari, S.** 2003. Opettajan vaiettu valta. Tampere: Vastapaino.
- Värri, V-M.** 2011. Kasvatuksen välineellistämistä vastaan. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Sydämen sivistys. Kasvatuksen ytimessä. Helsinki: Aurinko Kustannus. 245 – 250.